

แนวทางการสร้างความร่วมมือ
ในมิติชุมชนเพื่อป้องกัน
และแก้ไขปัญหาการพนัน
ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

ศรณรงค์ ปล่องทอง
สุรศักดิ์ จันทา
รพีภัทร ศรีไกรภักดิ์
พัชรินทร์ ธนฤทธิ์ไพศาล

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2 5 6 5

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกัน
และแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

Approaches of Building Cooperation

In The Community for The Prevention and Problem Gambling

In The Local Community , Sisaket Province

ศรณรงค์ ปล่องทอง

สุรศักดิ์ จันทา

รพีภัทร ศรีไกรภักดิ์

พัชรินทร์ ธนฤทธิ์ไพศาล

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ สำเร็จลุล่วงด้วยดีโดยการสนับสนุนงบประมาณจาก ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันภายใต้การสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินการสนับสนุนในการส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และจัดการความรู้ที่อยู่ภายใต้บริบท สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้เพื่อให้เกิดการผลักดัน มาตรการและกลไกในการควบคุมปัญหาการพนันที่ได้อนุมัติทุนสนับสนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและ สนับสนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2563

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อันเนื่องมาจากการสนับสนุนและให้ความร่วมมือของ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำศาสนา ปราชญ์ ชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนผู้สูงอายุ ประชาชน ภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนรณรงค์งานบุญปลอด อบายมุขในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกระดับ ตลอดจนที่ปรึกษาทุกฝ่ายที่ กรุณาช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำวิจัยจนสำเร็จ และสมบูรณ์ทุกขั้นตอน และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่าง สูงไว้ ณ โอกาสนี้

คุณประโยชน์และองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นแนวทางเพื่อใช้ประโยชน์ใน การศึกษาวิจัยและพัฒนางานเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยสุขภาวะของ ประชาชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

คณะผู้วิจัย

เมษายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 50 คน และการสนทนากลุ่มย่อยแบ่งเป็น 2 พื้นที่ศึกษา จำนวน 30 คนจากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอแบบพรรณนาความ ผลการศึกษาพบว่า

1) บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษมีการเล่นการพนันเหมือนพื้นที่อื่นๆ ทั่วไป แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยลดทอนปัญหการพนันลงได้ คือ การมีเครือข่ายภาคประชาสังคม และเครือข่ายอื่นๆ ที่ณรงค์ผลักดันการลด ละ เลิกปัญหาเหล่านี้ การพนัน และอบายมุขทุกประเภท และชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาเองก็มีข้อเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีซึ่งยึดถือความเคารพในระบอบอาวุโสสูง และการเชื่อฟังผู้นำ โดยเฉพาะชุมชนพื้นที่ที่มีชาติพันธุ์เขมร ส่วย และลาว ยังคงยึดถือสืบทอดระบบนี้กันอยู่อย่างเหนียวแน่น ถือเป็นต้นทุนชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในการแก้ไขปัญหการพนันได้ สำหรับการแก้ไขปัญหการพนันในพื้นที่ พบว่า มีความพยายามในการตั้งกฎหรือระเบียบที่ไม่เป็นทางการเพราะต้องอาศัยความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหการพนัน เนื่องจากเป็นชุมชนเครือญาติ รวมถึงการแทรกซึมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเล่นพนันขึ้น การตั้งกฎกติกาชุมชนนี้ถือเป็นกลไกเบื้องต้นในการใช้จัดการการพนันในชุมชนท้องถิ่น

2) แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพ และสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนในการเฝ้าระวัง การพนัน 2) การตั้งกฎกติกาชุมชน และสร้างมาตรการชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งสถานที่ให้คำปรึกษาปัญหการพนันในระดับชุมชน 4) การใช้กิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหการพนันและ 5) การขับเคลื่อนและผลักดันปัญหการพนันเป็นวาระตำบล และ การประชาสัมพันธ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการพัฒนา.....	6
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	7
2.3 ทูทางสังคม.....	10
2.4 แนวคิดวัฒนธรรมกับการพนัน.....	11
2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน.....	13
2.6 โมเดลต้นแบบการจัดการปัญหาพนัน.....	14
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	21
3.2 ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย.....	22
3.3 ขอบเขตการศึกษา.....	23

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	24
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	27
4.1 บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ.....	27
4.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ.....	55
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
5.1 สรุป.....	68
5.2 อภิปรายผล.....	79
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	91
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	92
ภาคผนวก ข ภาพถ่ายกิจกรรมการลงพื้นที่.....	94
ภาคผนวก ค เครื่องมือการวิจัย.....	101

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
4.1 ช่องส่งน้ำรีสอร์ทแอนด์คาสิโน (Sangam Hotel Resort & Casino).....	36
4.2 ตลาดเมืองใหม่ช่องส่งน้ำ.....	37
4.3 แหล่งจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ตลาดบายตึกเจีย วัดไพรพัฒนา.....	39
4.4 ชาวหลวงปู่สรวงให้โชคและผู้โชคดีถูกรางวัล.....	39
4.5 นักท่องเที่ยวแห่ขอโชคลาภ.....	40
4.6 เพจออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การพนันบั้งไฟ.....	41
4.7 คณะวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.....	42
4.8 ประชุมชี้แจงโครงการฯ พื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.....	47
4.9 การประชุมชี้แจงโครงการพื้นที่ตำบลตุม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ.....	50
4.10 วงพนันตำบลตุม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ.....	52
4.11 การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	56
4.12 การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ตำบลตุม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ.....	58
4.13 เวทีนำเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน	63
4.14 การประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.....	64
4.15 ธรรมนูญพญากรูปริศคุณภาพชีวิตดีมีสุข ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2564 ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ.....	65

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ทางสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย ในขณะที่ครอบครัวคนไทยมีขนาดลดลงและมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมของคนไทยในปัจจุบันมีปัญหาเชิงคุณภาพ ทั้งในด้านสุขภาพ การเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม ความยากจนยังคงอยู่แม้สภาวะการณด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของกลุ่มประชากรในประเทศ นอกจากนี้สังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ชุมชนในหลายพื้นที่สามารถแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชนด้วยตนเองได้ดีขึ้น ในขณะที่วัฒนธรรมอันดีงามของไทยกลับเริ่มเสื่อมถอย ไม่ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม เพื่อรักษาสมดุลระหว่างค่านิยมและวัฒนธรรมรากฐาน กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านอื่นๆ (อภิชาติ ไจอารีย์, 2561: 2)

รายงานสถานการณ์ด้านสังคมของประเทศไทย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พบว่า วัฒนธรรมอันดีงามของไทยเริ่มเสื่อมถอย สังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น คนในสังคมให้คุณค่ากับความสนุกสนาน ความสะดวกสบาย ละเลยเรื่องคุณธรรม วินัย มีความเห็นแก่ตัว และขาดความรับผิดชอบ กรอบกับพฤติกรรมบริโภคนิยมในยุคแห่งสังคมเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคของคน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558: 6-14) พฤติกรรมการบริโภคนิยมมุ่งเน้นการพยายามในการหาสิ่งเสพติดต่างๆ มาบริโภคให้มากที่สุด เพื่อบรรลุชีวิตที่หวังไว้ วัตถุเงินทองเป็นเสมือนบ่อเกิดแห่งความสุขอย่างแท้จริง

ปัญหาหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความยากจนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นวาระแห่งชาติของประเทศไทย อันเป็นผล สืบเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกิดการว่างงานมีผลทำให้สมาชิกของครัวเรือนตกงานหรือมีรายได้น้อยลง และยังส่งผลให้เกิดสารพัดปัญหาสังคม ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น ส่วนผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สะท้อนเกี่ยวกับการเสื่อมถอยของวัฒนธรรมอันดีงาม ที่สำคัญ คือ ปัญหาทางสังคมที่หลากหลาย แต่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจคือนั้นมีหลากหลาย อาทิ อาชญากรรม ปัญหาครอบครัว หรือแม้แต่ปัญหาการติดการพนัน ซึ่งการเล่นพนันเป็น

รูปแบบพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยและเกิดขึ้นในวัฒนธรรมและสังคมต่างๆ ทุกยุคทุกสมัย กล่าวได้ว่าการเล่นการพนันเป็นกิจกรรมที่อยู่คู่กับมนุษย์ทุกยุคสมัยมานาน สำหรับคนไทยนิยมเล่นพนันมาตั้งแต่อดีตสามารถใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันจัดเป็นการพนันได้ในทุกเรื่อง เช่น ตีไก่ กัดปลา การพนันได้แทรกซึมเข้าสู่ทุกวงการ แม้แต่วงการศาสนา เช่น การขอหวย พระใบ้หวย หรือแอบแฝงในบุญประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น บั้งไฟ หรือแม้แต่ในด้านการกีฬา เช่น ชกมวย ฟุตบอล เป็นต้น ปัจจุบันนี้วิวัฒนาการในการเล่นพนันมีหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น การพนันออนไลน์ การเข้าถึงเกมในเด็กที่อายุน้อย (วิลลาร์ด วันเพ็ญ และคณะ, 2562: 30-31) มีผลการศึกษาที่พบว่าเด็กและเยาวชนกว่าร้อยละ 54.60 หรือประมาณ 3.10 ล้านคน เคยเล่นการพนัน และยังพบว่าคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มเข้าถึงการพนัน ที่รวดเร็วมากขึ้น จากการสำรวจพบว่าคนรุ่นใหม่เริ่มเล่นการพนันครั้งแรก ที่อายุเฉลี่ย 22 ปี อายุที่ต่ำสุดของการเล่นการพนันครั้งแรกคืออายุ 7 ปี โดยประเภทของการพนัน ที่เริ่มเล่นครั้งแรก คือ หว่ยใต้ดิน ไพ่ และสลากกินแบ่งรัฐบาลตามลำดับ (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558)

ความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นพนันกระจายทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยในปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมีสถานการณ์และความรุนแรงของการเล่นพนันเพิ่มต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเล่นการพนันในระดับชุมชน แม้ในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร บ่อนในและนอกพื้นที่ถูกปิด แต่ยังคงมีบ่อนเคลื่อนที่แฝงในครัวเรือนและชุมชน โดยไม่ตระหนักและสนใจการระบาดโรคไวรัสฯ ในขณะที่หน่วยงานในพื้นที่ได้ออกตรวจและกำหนดมาตรการทางด้านกฎหมาย เพื่อกำกับควบคุมการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือ การเว้นระยะห่างทางสังคมในทุกพื้นที่รวมทั้งในครัวเรือน แต่ปัญหาการพนันถือเป็นประเด็นท้าทาย เพราะชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศรีสะเกษ ยังคงเผชิญอยู่ควบคู่กับปัญหาที่ควบคู่กับการพนัน คือ อบายมุขและยาเสพติด สุรา บุหรี่ แหล่งบันเทิง โรคระบาดต่างๆ การตั้งครกในวัยรุ่น ฯลฯ แม้ในบางพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้ขับเคลื่อนและใช้มาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงที่เป็นกติกาชุมชนเข้ามาช่วยในการลดทอนการแพร่กระจายของการเล่นการพนันในชุมชน ซึ่งผลที่ได้จากการใช้มาตรการและวิธีการดังกล่าวช่วยลดทอนการเล่นพนันได้ ในระยะสั้นเท่านั้น (อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนจะเป็นพลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และครอบครัว รวมทั้งสมาชิกในชุมชน หากแต่คนในชุมชนได้รับรู้ถึงผลกระทบและปัญหาต่างๆ ของการพนันจะเป็นการช่วยให้บุตรหลาน ญาติพี่น้อง รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวได้ปลอดภัยและห่างไกลจากการเล่นพนัน อันจะสร้างความสงบสุขในครอบครัว ชุมชน และสังคมต่อไป

ด้วยมูลเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยมุ่งเน้นในการศึกษา มาตรการทางสังคม มาตรการทางปกครอง รูปแบบการสร้างความร่วมมือในระดับชุมชน การจัดทำแผนงาน

และมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนัน พร้อมการเสนอแนวทางที่เหมาะสมในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อลดปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

1.2.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

1.2.3 แนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ประกอบด้วย ขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตประชากร ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา ขอบเขตระยะเวลาดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขต ประกอบด้วย 2 พื้นที่ ได้แก่

1.4.1.1 อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1.4.1.2 อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

1.4.2 ขอบเขตประชากร

1.4.2.1 ประชาชนทั่วไป ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน

1.4.2.2 กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม (สถานศึกษา กลุ่ม องค์กรเครือข่าย) และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

1.4.3 ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา

1.4.3.1 การศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน

1.4.3.2 การศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านต้นทุนและมาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน แผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ/มาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันในระยะยาว

1.4.3.3 การเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ในด้านต้นทุนและมาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน แผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ/มาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันในระยะยาว

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ความร่วมมือ หมายถึง ประชาชนในชุมชน กลุ่ม องค์กรเครือข่าย ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นอำเภอภูสิงห์ และอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

การพนัน หมายถึง การเล่นเกมชนิดหนึ่งเพื่อเอาเงินหรือสิ่งอื่นใดด้วยการเสี่ยงโชค จากการทำนาย หรือคาดเดาผลที่เกิดขึ้นในอนาคต ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอำเภอภูสิงห์ และอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

มิติชุมชน หมายถึง อุดมการณ์ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ผลประโยชน์ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอภูสิงห์ และอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ด้านวิชาการ

1.6.1.1 ได้บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ

1.6.1.2 เกิดแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1.6.1.3 ได้เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1.6.2 ด้านนโยบาย

ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษ

1.6.3 ด้านสังคม/ชุมชน

1.6.3.1 เกิดมาตรการทางสังคมหรือธรรมเนียมชุมชนในการจัดการปัญหาการพนันในระยะยาวในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

1.6.3.2 เกิดมาตรการทางปกครอง สำหรับหน่วยงานและผู้บริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาพนันในพื้นที่วิจัย

1.6.3.3 ประชาชน และหน่วยงานในพื้นที่เป้าหมายได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการพนันในพื้นที่วิจัย

1.6.3.4 เกิดการประสานงานในลักษณะเครือข่ายชุมชนในระดับชุมชนท้องถิ่นระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐเพื่อจัดการปัญหาพนัน ในพื้นที่ทำการวิจัย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน
ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการพัฒนา
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.3 ทูทางสังคม
- 2.4 แนวคิดวัฒนธรรมกับการพนัน
- 2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน
- 2.6 โมเดลต้นแบบการจัดการปัญหาพนัน
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนกับการพัฒนา

ชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคมที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นและสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐาน สามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2525: 6) ชุมชนประกอบไปด้วย ระบบความสัมพันธ์ของ คน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง และโครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540: 3) และกลุ่มคนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามที่จะทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ (ประเวศ วะสี, 2541: 13) เป็นกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และ เป้าหมายร่วมกัน (สนธยา พลศรี, 2547: 22)

แคมบริดจ์ (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2003: 53) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ชุมชน (Commune) ว่าหมายถึง กลุ่มคนหรือกลุ่มครอบครัวที่อยู่อาศัยร่วมกันในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด (Particular Area) โดยกลุ่มคนเหล่านี้ต่างก็ทำงานร่วมกัน ใช้สิทธิและผลประโยชน์ต่างๆ ร่วมกัน จนทำให้เกิด

พื้นฐานทางความคิด ความเชื่อ ตลอดจนมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมร่วมกัน ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน สนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกันและมีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน (Sanders, 1958: 189) จนทำให้ ประชาชนเหล่านี้มีความรักและผูกพันกันจนเป็นหนึ่งเดียว จึงได้พยายามร่วมกันในการจัดระบบการปกครองตัวเองขึ้น เรียกว่า Self-Governing Community (Norton, 1994: 158)

การพัฒนาชุมชน เป็นการนำคำว่า “การพัฒนา” กับ “ชุมชน” “การพัฒนา” ไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชน เมื่อมารวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญและเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ และเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาได้ (สนธยา พลศรี, 2547: 49)

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือ มีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐ และภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น (ไกรวิทย์ พวงงาม, 2553: 132)

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นรากฐานที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจในด้านการพัฒนาและเป็นส่วนที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ผ่านการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชน เริ่มตั้งแต่ระดับการรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น การหาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมคิด ตัดสินใจและวางแผน ตลอดจนการปฏิบัติตามกิจกรรมการพัฒนา และการติดตามและประเมินผล (อภิชาติ ใจอารีย์, 2561: 20-21)

ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็น การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ชุมชนหรือองค์กร นอกจากจะเป็นการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องมีส่วนในการระดมทุนหรือทรัพยากรธรรมชาติ การได้รับผลกระทบจากการกิจกรรมการพัฒนาทั้งเชิงบวกและเชิงลบ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความพึงพอใจกับทุกภาคส่วนในสังคม ชุมชนหรือองค์กร และช่วยลดความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

การมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ช่วยทำให้ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ รู้สึคว่าตนเองมีส่วนที่เป็นประโยชน์และมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา และยังถือว่าเป็นส่วนประกอบของกระบวนการประชาธิปไตย สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (นรินทรชัย พัฒนพงศา, 2547)

การมีส่วนร่วมมี 8 ประการสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การเพิ่มคุณภาพและน้ำหนักของการตัดสินใจ 2) การสร้างฉันทามติในสังคม ชุมชนหรือองค์กร 3) การช่วยลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา 4) เพิ่มความง่ายต่อการนำกิจกรรมการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ 5) ช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่มีความขัดแย้งที่รุนแรง 6) ช่วยดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือ และความชอบธรรม 7) ช่วยคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและความคาดหวังของสาธารณชน และ 8) ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ชุมชน (อภิชาติ ใจอารีย์, 2561: 15-16)

2.2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

1) ทฤษฎีสองปัจจัยของ เฮร์เบิร์ต (Hertzberg) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้องและสามารถโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน และความถนัดที่สอดคล้องกับทักษะ หรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น เพราะเขาจะเพิ่มความสนใจในงานและมีความรับผิดชอบ กระตือรือร้นที่จะทำงานซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตของงานให้มากขึ้นในทางตรงกันข้ามหากผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจในการทำงาน หรือมีประสบการณ์ ขาดทักษะความรู้ในงานก็จะเกิดความท้อถอยในการทำงานและทำให้ผลงานออกมาไม่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคลากรในองค์กร กล่าวคือ ถ้าบุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ร่วมคิดตัดสินใจจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลให้การทำกิจกรรมต่างๆ นั้นประสบผลสำเร็จได้

2) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) ทฤษฎีนี้ Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อมหมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของมนุษย์ตามหลักทฤษฎีของ Maslow

นั้นได้แบ่งออกเป็นลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับเริ่มจากน้อยและเพิ่มขึ้นไปมากมาย มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545: 7 - 9)

2.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค และความต้องการทางเพศ

2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

2.3 ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการ ด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

2.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

3) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ ทฤษฎีนี้อธิบายถึง ผู้นำในกลุ่มองค์กรจะมีความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มองค์กรนั้นๆ มีผู้นำที่ดี คือ ผู้นำที่มีอำนาจที่ดี (Positive Leader) มักจะนำการเคลื่อนไหวในการทำงานอยู่เสมอ ในขณะที่ผู้นำที่มีอำนาจที่ไม่ดี (Negative Leader) จะไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์เลย การสร้างผู้นำอำนาจ หรือผู้นำจะช่วยจูงใจให้บุคลากรเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจูงใจและรวมกลุ่มคน ดังนั้นทฤษฎีทั้งสองนี้จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร เพราะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือร่วมมือร่วมแรงกันในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงการมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากรและผู้นำร่วมกัน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมีผู้นำที่ดีอันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้

ดังนั้น การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา กลุ่ม องค์กร ต่างๆ หรือ แม้กระทั่งการพัฒนาชุมชน เพราะการมีส่วนร่วมจะแสดงถึงความร่วมมือของทุกๆ ภาคส่วนที่ร่วมแรง ร่วมใจกันในการดำเนินกิจกรรมด้วยความรู้สึกรักที่มีพลังของความเป็นเจ้าของในการดำเนินกิจกรรมนั้น ไม่ว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การร่วมปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

ด้วยกัน พลังของการมีส่วนร่วมเหล่านี้จะส่งผลให้กิจกรรมงานต่างๆ ที่ได้ร่วมกันวางแผนและปฏิบัติจนก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมสัมฤทธิ์ผลด้วยความเข้มแข็ง และเกิดความยั่งยืน

2.3 ทูทางสังคม

ทูทางสังคมเกิดขึ้นในประเทศไทยและเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มกันเป็นองค์กร หรือ การจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่างๆ (อนเนก นาคะบุตร, 2545) ทูทางสังคม เป็นพลังที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทูทางสังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น เป็นพลังทางสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤตของสังคมได้ โดยให้ความหมายทูทางสังคมว่า “การที่คนมารวมกัน เอา ความดีมารวมกัน เอาความรูมารวมกัน เพื่อแก้ปัญหาของสังคม”(ประเวศ วะสี, 2542) ทูทางสังคมเป็นการรวมตัวของทรัพยากร (สถาบัน องค์กร และบุคคล) ทั้งที่มีอยู่แล้ว และมีศักยภาพมาเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่มั่นคง มีความผูกพัน ยอมรับซึ่งกันและกัน (Bourdieu, 1998) มีองค์ประกอบ 2 ประการคือ มิติด้านโครงสร้างสังคม และ แรงหนุนเสริมให้เกิดการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลซึ่งอยู่ภายในโครงสร้างนั้น ซึ่งคำนิยามดังกล่าวมีความคาบเกี่ยวระหว่างองค์ประกอบของทูทางสังคมและกลไกที่ทำให้เกิดทูทางสังคม และ ทูทางสังคมมีลักษณะคล้ายทูทางรูปแบบอื่นๆ คือสามารถสร้างผลิตภาพและโอกาสในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ (Coalman, 1990: 95-120)

ทูทางสังคมเป็นลักษณะเฉพาะขององค์กรทางสังคมเอื้อให้เกิดการประสานร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ จนทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคม (Putnum, 1993) โดยมีบรรทัดฐานทางสังคม (กฎ/ ระเบียบที่ไม่เป็นทางการ) ความเชื่อมั่นศรัทธา/ความไว้วางใจกัน และ เครือข่ายทางสังคม (ที่เน้นองค์กร อาสาสมัคร) เป็นกลไกเกื้อหนุนให้มีการทำงานร่วมกัน ทูทางสังคมมีแนวทางที่สามารถวัดได้ 3 ด้าน คือ การดำรงอยู่ของทรัพยากรในโครงสร้างสังคม การเข้าถึงทรัพยากร และการใช้ทรัพยากร (Nan Lin, 2001) และสามารถแบ่งการวิเคราะห์ทูทางสังคม 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับจุลภาค (Micro Level) หรือระดับปัจเจก (Individual) เป็นความสามารถในการรับรู้หรือเรียนรู้ (Cognitive Social Capital) ของ บุคคล ได้แก่ คุณค่าหรือค่านิยม (Value) ความไว้วางใจ (Trust) ความสามัคคี (Solidarity) และการต่างตอบแทน (Reciprocity) บรรทัดฐาน (Norms) และทัศนคติ (Attitudes) และเป็นปัจจัยในการก่อตัวของเครือข่าย กลุ่ม ที่มีค่านิยมร่วมกัน 2) ระดับกลาง (Meso Level) เป็นทูทางสังคมเชิงโครงสร้าง (Structural Social Capital) โดยจะเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก/บุคคลที่จนเกิดโครงสร้างองค์กรทำให้กลุ่ม/ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกันได้ และ 3) ระดับมหภาค (Macro Level) เป็นระบบเครือข่าย

ที่ฝังตัว อยู่เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม/บรรทัดฐาน รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย (Bain and Hicks.1998)

แนวคิดทุนทางสังคมเชื่อมโยงกับการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ในการที่จะพัฒนาชุมชนองค์กร และประเทศ ผ่านกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่น แล้วพัฒนาองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย จนเกิดเป็นภูมิปัญญาองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

อานันท์ กาญจนพันธ์ (2558) กล่าวถึงทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ ความเชื่อถือไว้วางใจกัน (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน(Institution) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมรูปแบบใดที่เป็นทุนทางสังคม เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ รับรู้ และส่งผ่านข้อมูล เกิดคุณค่าที่สามารถยึดโยงและยอมรับร่วมกันได้

องค์ประกอบหลักของทุนทางสังคม (สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) มี 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติ 2) สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชนและสังคม 3)วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ และ 4) องค์ความรู้ ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ นำความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล ได้

ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของสังคม มีความเป็นนามธรรมสูง การนำทุนทางสังคมมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมหรือชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี และตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญ คือ การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาแบบองค์รวม การสร้างความสมดุลและ ความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (อภิชาติ ใจอารีย์, 2561: 17-18)

2.4 แนวคิดวัฒนธรรมกับการพนัน

ปัญหาการพนันในสังคมไทยมีมาอย่างต่อเนื่อง และเกิดขึ้นทั้งกับสังคมไทยและในภูมิภาคอาเซียน การพนันถือเป็นเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของประเทศไทยมีการขยายตัวเติบโตในมิติต่างๆ ค่อนข้างมาก การพนันดั้งเดิมในรูปแบบต่างๆ เช่น หวย สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน บ่อนการพนันกระจายในพื้นที่ทั่วประเทศ และการพนันฟุตบอล เป็นต้น การพนันเกี่ยวข้องกับ “ประเพณีวัฒนธรรมไทย” และได้แทรกซึมและเติบโตขึ้นพร้อมกับการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้การพนันได้

ขยายใหญ่โตมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ การพนันเชิงวัฒนธรรมจึงแทรกซึมไปในทุกพื้นที่ที่ทุก
องคฺของสังคมไทย (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2555)

อานันท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และคณะ (2562) กล่าวถึง แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนกับการพนันเกี่ยวข้อง
กัน ดังนี้ 1) การพนันเกิดจากความเชื่อของคนในชุมชน และกลายเป็นวัฒนธรรมหมู่ เช่น การดูดวง การเชื่อ
เรื่องสิ่งลี้ลับ และโหราศาสตร์ต่างๆ 2) การพนันเกิดจากความคาดหวังทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน เพราะ
ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของคนในสังคมมีช่องว่างแตกต่างกัน รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตใช้เป็น
ข้ออ้างในการเล่นการพนัน เพราะหวังรวย หรือมีรายได้เพิ่มขึ้น 3) การเข้าถึงแหล่งพนันของคนในชุมชน ที่
ง่ายขึ้นทำให้อัตราการเล่นการพนันมีสูงขึ้น ในขณะที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนันของไทยมีความไม่ชัดเจน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คำนิยามของคำว่าการเล่น การกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสม และประการสำคัญ คือ
การพนันบางประเภทได้รับการยกเว้นให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยถูกกฎหมาย อาทิ สลากกินแบ่งรัฐบาล
ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะจัดการปัญหาการเล่นการพนันของคนในชุมชนให้หมดไปได้ 4) การพนันเกิดจาก
ธรรมเนียมปฏิบัติของคนในชุมชน โดยเฉพาะในงานบุญประเพณี เช่น งานบุญบั้งไฟที่อดีตมีจุดประสงค์เพื่อ
บูชาพญานาถ โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าจะช่วยให้ฝนตกตามฤดูกาล หรือการพนันในบุญงานศพที่

การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นถูกแทรกด้วยธุรกิจการพนัน ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนเงินที่
สูงกว่าเงินเดิมพันหลาย ในบางภูมิภาคการพนันเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และขยายตัวจากการจัดเพียงเดือน 6
เพื่อระดมทุนทำบุญ สู่การจัดแข่งบั้งไฟเพื่อสาธารณประโยชน์อื่นๆ ทุกเดือน และกลายเป็นการลักลอบจัดแข่ง
บั้งไฟเพื่อการพนันหลายวันในแต่ละเดือน โดยเฉพาะในจังหวัดทางอีสานใต้ ส่วนการแข่งขันแข่งเรือเป็นประเพณี
สำคัญในอดีตของท้องถิ่น ต่อมา มีการรื้อฟื้นการแข่งขันแข่งเรือเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีเก่าแก่ เพื่อ
ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพนันได้แทรกเข้าสู่วิถีการแข่งขันแข่งเรือ และธุรกิจการพนันก็มีบทบาท
มากขึ้นในการจัดการแข่งเรือ และบุญงานศพ ซึ่งการจัดงานศพเป็นประเพณีการทำบุญให้กับผู้เสียชีวิต และ
ในช่วงเวลากลางคืน มักจะมีผู้เฝ้าหรืออยู่เป็นเพื่อนศพ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มักจะหากิจกรรมทำในยามค่ำคืน
โดยเฉพาะการเล่นพนัน ซึ่งมีทั้งเล่นแบบกันเอง และเล่นแบบธุรกิจหรือหาเงิน (นวลน้อย ตรีรัตน์ อ้างถึงใน
วิเศษ สุจินพรหม, 2557: 4-6) วัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวข้างต้น มีช่องว่าง และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่
หลายๆ พื้นที่ในปัจจุบันปฏิบัติเหมือนกันจนเป็นธรรมเนียมนิยม และส่งผลให้การพนันเข้าไปแทรกซึมและเป็น
ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นโดยไม่รู้ตัว

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน

การพนันมีมาตั้งแต่ 2,500 ปีก่อนคริสตกาล การพนันเป็นทั้งการเล่นเพื่อความบันเทิง และเป็นความชั่วร้าย การพนันมีทั้งรูปแบบการพนันที่ใช้สิ่งไม่มีชีวิตเป็นอุปกรณ์ในการเล่น เช่น ลูกเต๋า สกา หมากรุก หมากรุกบิ๊บบิง ชิงนาง หมากรุกโยน ห่วงไม้หึ่ง ฯลฯ และการพนันที่ใช้สิ่งมีชีวิตเป็นอุปกรณ์ในการเล่น เช่น ใช้นก กวาง และสัตว์อื่น ๆ (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2546: 2-18) การพนัน ถือเป็นการละเล่นที่มีการแพ้ชนะกัน โดยคู่สัญญาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อันเป็นเงื่อนไขแห่งการแพ้ชนะกัน (กัญญาพร ไทรชมภู, 2546: 12) เป็นการเสี่ยงโชค และการทำนายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยมีความเห็นแตกต่างกันเพื่อเอาทรัพย์สินตามที่ผู้เล่นพนันตกลงกันไว้ การพนันนั้นมีอยู่ในสังคมมนุษย์มาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่เป็นสิ่งที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมที่พึงงามและก่อให้เกิดปัญหาสังคม (สุริยะ พ่วงสมบัติ, 2550: 20) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่ให้ความหมายของการพนัน ไว้ดังนี้

กัญญาพร ไทรชมภู (2546: 12) ได้อธิบายว่า การพนัน หมายถึง การแพ้ชนะกัน โดยคู่สัญญาและมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อันเป็นเงื่อนไขแห่งการแพ้ชนะกัน

กิตติธัช อินทเกษร (2553) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพนันไว้ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการได้เสียเงินทองหรือทรัพย์สิน ถ้าไม่ได้เอาทรัพย์สินเงินทองก็ไม่ผิด 2) การได้หรือเสียนั้น ถือเอาผลของเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนเป็นเครื่องชี้ขาด (มีการเสี่ยง) และ 3) คู่สัญญาไม่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับผลแห่งเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนนั้น

จรรยา กล่าวสุนทร (2550) สรุปความหมายของการพนันไว้ว่า การที่จะสรุปว่าบุคคลใดเล่นการพนันต้องพิจารณาจากบุคคล 2 ฝ่ายหรือมากกว่า ตกลงกันว่าจะเอาผลของเหตุการณ์หนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นเหตุการณ์ที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นเครื่องตัดสินการได้เสียเงินหรือทรัพย์สินของมีค่า แต่ถ้านอกเหนือนี้ไม่ถือว่าบุคคลนั้นเล่นการพนัน

สุริยะ พ่วงสมบัติ (2550: 20) การพนัน คือ การเสี่ยงโชคโดยการทำนายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยมีความเห็นแตกต่างกันเพื่อเอาทรัพย์สินตามที่ผู้เล่นพนันตกลงกันไว้ การพนันนั้นมีอยู่ในสังคมมนุษย์มาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่เป็นสิ่งที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมที่พึงงามและก่อให้เกิดปัญหาสังคม

ดังนั้น การพนัน หมายถึง การสัญญาที่ก่อให้เกิดการเสี่ยงทายต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่มีผู้ทำนายเหตุการณ์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยการเสี่ยงทายเป็นเรื่องของเหตุการณ์ ที่จะขึ้นในอนาคต โดยมีการวางทรัพย์สินสิน หรือค่าตอบแทนที่ก่อให้เกิดส่วนได้เสียระหว่างบุคคล

2.6 โมเดลต้นแบบการจัดการปัญหาพนัน

ชุมชนต้นแบบในการจัดการปัญหาพนันในประเทศไทยมีหลายแห่งที่ต่างมุ่งเน้นจัดการปัญหาการพนันตามบริบทชุมชน ยกตัวอย่างการศึกษาชุมชนจัดการพนัน ตำบลหนองไฮ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ชุมชนหนองไฮ มีความนิยมเล่นการพนันในช่วงเวลาว่าง และเป็นส่วนประกอบในวิถีชีวิตของชาวหนองไฮ รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีที่สำคัญอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ และงานศพ ชาวบ้านหนองไฮมีกลุ่มที่เล่นจริงจิงมากกว่า 500 คน โดยประเภทของการพนันมีวงไฮโล ไพ่ และ โบก โดยในวันจะมีการเล่นการพนันในหนองไฮ กว่า 10 วงเลยทีเดียว และเจ้ามือก็คือชาวบ้านหนองไฮด้วยกัน เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐรู้ถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นและจะเข้ามาจับกุมก็มักจะทำให้เกิดความอึดอัดต่อกัน เนื่องจากเป็นคนรู้จักและเห็นหน้าค่าตากันมานาน

ชุมชนหนองไฮ เริ่มดเหล้า เลิกพนันโดย ผู้นำชุมชน (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ) โดยเริ่มโครงการดเหล้าในงานบุญงานศพ และงานกฐิน เพื่อเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านเห็นถึงผลดี ร่วมกับการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนต่อจากเรื่องเล่าที่จัดการไปได้จนเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้รูปแบบการประชาคม การสร้างข้อตกลงที่เป็นกฎกติกาชุมชนของคนหนองไฮให้มีส่วนร่วม แผนงานดังกล่าว ภายใต้โครงการ “ตำบลสุขภาวะ” ที่ขับเคลื่อนงานพร้อมกับการสร้างอาชีพและการกำจัดการอบายมุขในตำบล นอกจากนี้ยังมีการจัดงานบุญบั้งไฟปลอดพนันและปลอดเหล้า และส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์แทน เช่น สนับสนุนให้ มีการประกวดบั้งไฟ และจัดแข่งขันบั้งไฟกันระหว่างหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน การกำจัดการพนันให้หมดไป จากงานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลมีผลสำเร็จให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม การจัดการปัญหาการพนันในตำบลหนองไฮ ดำเนินการต่อเรื่อยมาภายใต้พันธะสัญญาของ ชาวบ้านและคณะทำงานที่ร่วมกันทำเป็น “บัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล” รวมทั้งการทำ MOU (Memorandum of Understanding) หรือบันทึกข้อตกลงร่วมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮได้ลงนามร่วมกับตำบลอื่น ๆ ถึงแนวทางในการทำงานสู่ตำบลสุขภาวะ ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายในการทำงาน และเป็นเหมือนเครื่องมือเสริมแรงให้คนหนองไฮดำเนินงานภายใต้สัญญาประชาคมของพวกเขาต่อไป เพื่อเข้าสู่จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ความเป็นตำบลสุขภาวะที่ผู้คนอยู่ดีกินดี มีความสุข มีสัมมาชีพและความภูมิใจในท้องถิ่น (มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ (มสส.), 2555)

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บำรุง เป็นสุข (2555) กล่าวถึงโครงการรณรงค์จังหวัดต้นแบบ สืบทอดเทศกาลงานบุญปลอดเหล้า ใน“บุญแซนโฌนตา”ในจังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังในการต่อยอดชุมชนต้นแบบ ลด ละ เลิกสุรายาเมา สืบทอดเทศกาลงานบุญปลอดเหล้า ในเทศกาลสารทเดือนสิบ และเป็นแนวคิดในการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของชาวบ้าน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจว่าไม่มีเหล้าก็สามารถจัดงานได้โดยไม่ผิดประเพณี รวมทั้งปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการทำบุญ และทำให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจมากขึ้นและเริ่มปรับเปลี่ยนค่านิยมใหม่ มีการกำหนดมาตรการชุมชน งดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ งดดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลในชุมชน และมีการขยายภาวการณ์ชุมชนต้นแบบออกไปอีกในหลายพื้นที่ เพื่อให้เกิดการรณรงค์เรื่องบุญประเพณีปลอดเหล้าตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนวทางเพื่อให้เกิดการพัฒนา ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ มีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ การเรียนรู้และสร้างศรัทธาทางวัฒนธรรมที่ดีมีคุณค่าสืบต่อไป

วศิน ปัญญาวุธตระกูล และ สุพรรณิ เกื่อนกลาด (2555) ได้ศึกษาการพนันกับการแข่งเรือยาวประเพณี ในเขตจังหวัดพิษณุโลกและพิจิตร ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดงานก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ในกิจกรรมแข่งขันเรือยาว และไม่มีมาตรการการควบคุมปัญหาพนันในกิจกรรมแข่งเรือ และทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายนักพนันระดับต่างๆ ข้อเสนอแนะสำคัญในงานวิจัย คือ การกำหนดรูปแบบการจัดงานแข่งเรือในพื้นที่ที่มีจุดมุ่งหมายและขอบเขตเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม พัฒนาต่อยอดการแข่งขันเรือยาวประเพณีระดับชุมชนและท้องถิ่นไปสู่การแข่งขันระดับสากล และการสร้างมาตรการควบคุมปัญหาพนันในกิจกรรมแข่งเรือ และนำไปสู่พฤติกรรมการติดพนันได้ในอนาคต

สดใส สร้างโศรก และนนท์ พลาวัน (2557) ได้ศึกษาบ่อนกาสิโนช่องสะงำ-ช่องจรีอกเจียมอำเภออานลองเวง จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา ผลการศึกษาพบว่าการพนันที่พนันในชายแดนไทย ได้แก่ ไก่ชน โบก ไฮโล ไพ่ ห่วยใต้ดิน ทางด้านกัมพูชา มีการเปิดด่านช่องสะงำ มีการเล่นการพนันกระจายทั่วไปทั้งพนันไก่ชน มวยตู้ ห่วยใต้ดิน น้ำเต้าปู ปลา ไพ่ สลากกินแบ่งรัฐบาลของกัมพูชา ทัศนะของชาวบ้านต่อการเล่นการพนันทั้งไทยและกัมพูชา มีทั้งด้านบวก คือทำให้มีรายได้ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่วนทางลบ คือก่อให้เกิดอบายมุข และทำให้ติดพนัน ปัญหาหย่าร้าง ค่าประเวณี ครอบครัวยากจน ความอบอวน ปัญหายาเสพติด ปัญหาอุบัติเหตุ เป็นต้น แนวทางการปกป้องที่สำคัญซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคมควรเร่งช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อป้องกันผลกระทบในระยะยาว

สดใส สร้างโศรก และนนท์ พลาวัน (2555) ได้ศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย กรณีศึกษาการพนันในประเพณีบุญบั้งไฟ ผลการศึกษาพบว่า บุญบั้งไฟเป็นจารีตประเพณีและเป็นกุศโลบายที่ทำให้คนในชุมชนชาวอีสานได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และถือเป็นการบูชาพระยาแถนที่

สามารถบันทึกลงให้ถูกต้องตามฤดูกาล ปัจจุบันพบว่าบุญบั้งไฟมีการพนันแฝง เพราะมีธุรกิจเพื่อจัดการเล่นพนันเรียกว่า โปรโมเตอร์ มีการใช้เงินเดิมพันในรอบปีของภาคอีสาน พบว่ามีเงินสะพัดประมาณ 50 กว่าล้านบาท ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพนันบั้งไฟ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้มีการฟื้นฟูประเพณี โดยเปลี่ยนทัศนคติชุมชนจัดบุญบั้งไฟเพื่อบูชาพระยาแถน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการจัดการให้จัดงานถูกต้องตามกฎหมาย

เนตรดาว ธงชีว (2561) ศึกษาเรื่อง การป้องกันการใช้อัลกอริทึมในทางที่ผิดในวัยรุ่น กล่าวว่า การป้องกันแก้ไขปัญหาคาสิโน และการเข้าถึงอบายมุข ควรใช้วิธีการป้องกันที่มุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และการปรับพฤติกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยการให้ความรู้ โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละวัย ซึ่งครอบคลุมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตราย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีการประเมินทัศนคติและความรู้ที่ได้รับ เพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาคาสิโน และทักษะการปฏิเสธ สร้างและพัฒนาความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันการกลับมากระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การเบี่ยงเบนซ้ำ

มัทยา ศรีพนา (2556) ได้ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารจัดการการพนันออนไลน์ (Management Guideline for Online Gambling) ดังนี้ 1) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพนัน 2) สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังเว็บพนันผิดกฎหมาย 3) ประสานความร่วมมือกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ให้มีส่วนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐ 4) การเฝ้าระวังและตรวจสอบการทำธุรกรรมทางการเงินที่ผิดกฎหมายอันเนื่องมาจากการพนันออนไลน์ 5) การณรงค์ เผยแพร่ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับโทษของการพนันให้กับกลุ่มเด็ก เยาวชน และออกมาตรการป้องกันการเล่นพนันของเด็กและเยาวชน 6) จัดทำและเปิดเผยรายงานการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดกรณีพนันออนไลน์ 7) จัดตั้งองค์กรอิสระระดับชาติ เพื่อกำหนดนโยบายควบคุมดูแลเรื่องการพนันระดับชาติ 8) หน่วยงานด้านสื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงเสนอข่าวการรายงานข่าวที่เกี่ยวกับการพนัน และ 9) จำกัดช่องทางการเผยแพร่สื่อโฆษณาพนันออนไลน์

ทิวาวรรณ สกุลจันทร์ (2557) ทำการศึกษาทัศนคติต่องานบุญปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดการพนัน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า มีการดำเนินโครงการงานบุญปลอดเหล้า อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ในพื้นที่ดังกล่าว โดยเน้นการลด ละ เลิกอบายมุข แรงจูงใจสำคัญในการเล่นการพนันในงานศพ คือเพื่อสังสรรค์ร่วมกับเพื่อนฝูง และเพื่อฆ่าเวลา โดยการพนันที่พบในงานบุญ มีทั้งไพ่ และ ไฮโลว์ ปัจจัยความสำเร็จของโครงการงานบุญปลอดเหล้าและการพนัน คือ สร้างความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดข้อบังคับ และการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับการห้ามดื่มเหล้าและเล่นการพนันในพื้นที่ รวมทั้งการใช้ข้อบังคับขององค์กรท้องถิ่น การณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และสร้างมาตรการทางชุมชน สังคม ส่งเสริมให้มีบุคคลต้นแบบในชุมชน รวมทั้งผู้นำชุมชนต้นแบบ เป็นต้น

สมพงษ์ จันทรชอนแก่น (2560) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษา: อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างบุคคลต้นแบบ การจัดตั้งภาคีเครือข่ายชุมชน การกำหนดมาตรการร่วมกันของชุมชนเพื่อลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กำหนดรูปแบบเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน เช่น การจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนแบบมีส่วนร่วมในชุมชน การติดตามประเมินผล การถอดบทเรียนการดำเนินงาน และบูรณาการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย เป็นต้น

พันธ์ศรี พลศรี (2560) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชนแออัด จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยมูลเหตุของปัญหาครอบครัวในชุมชนแออัด จังหวัดอุบลราชธานี คือปัญหานี้สืบเนื่องในครอบครัวและปัญหาความยากจน ข้อค้นพบเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างครอบครัวเข้มแข็งในชุมชนแออัดจังหวัดอุบลราชธานี โดยพิจารณาตามองค์ประกอบครอบครัวเข้มแข็ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพ ด้านการบำบัดบาทหน้าที่ของครอบครัว ด้านการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ/สุขภาพ/ข้อมูลข่าวสารและโอกาส ในการเรียนรู้ ด้านทุนทางสังคม และ ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก ทั้งนี้การแก้ปัญหาและแนวทางสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอาศัยความร่วมมือ 5 ฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว เจ้าของพื้นที่ ผู้นำ นักการเมืองท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน

วิมลรัตน์ วันเพ็ญ และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องการพัฒนาต้นแบบของระบบจัดการปัญหาเกมและพนันในชุมชนอย่างบูรณาการ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมสร้างกิจกรรมในการวางแผนจัดการแก้ไขปัญหาเกมและพนันอย่างบูรณาการโดยการจัดกิจกรรมเพื่อลดปัญหา เพิ่มการตระหนักรู้เท่าทันเกมและพนันทั้งชุมชน วัด และโรงเรียน พบว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของแกนนำมีความเสี่ยงปัญหาเกม และการพนันลดลง ทั้งนี้อาจเพราะการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนถึงปัญหาร่วมกัน และการเข้าร่วมกิจกรรมยังเป็นการเน้นย้ำการจัดการตนเองและสร้างเสริมพลังในการร่วมกันดูแลชุมชนให้ห่างไกลจากปัญหาเกมและพนันได้มากขึ้น

คชฉิน สุวิชา และชลธิดา บัวหา (2562) ศึกษาเรื่อง การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนโดยธรรมนูญสุขภาพตำบล กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ต้องการเห็นคนในชุมชนมีความอยู่ดีมีสุข ครอบครัวอบอุ่น มีความรักให้แก่กัน เครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาการพนันในชุมชน คือ ธรรมนูญตำบล โดยการประกาศ ประชาสัมพันธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติ และมีการนำเสนอ

ข้อมูลต่อชาวบ้านผ่านที่ประชุมหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบและตระหนักถึงปัญหาการพนันร่วมกัน และทำให้เกิดการหารือร่วมกันในการผลักดันประเด็นต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิชาติ ใจอารีย์ (2562) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชนชุมชนหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการพนัน และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเล่นการพนัน ในขณะที่ชุมชนมีความต้องการในป้องกันและแก้ไขปัญหามา เพื่อลดแนวโน้มในการทวีความรุนแรงขึ้น โดยชุมชนมีศักยภาพและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วม 6 ด้านสำคัญ คือ 1) ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่น 2) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีชุมชน 4) ด้านการรวมกลุ่ม 5) ด้านความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และ 6) ด้านศักยภาพของผู้นำ โดยศักยภาพที่โดดเด่นที่สุด คือ ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะป่าชุมชน จึงมุ่งเน้นที่กิจกรรมป่าชุมชนเป็นหลักตามด้วยทุนวัฒนธรรมประเพณีและทุนมนุษย์ผสมผสานกับมาตรการทางกฎหมายและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งศักยภาพของชุมชนสะท้อนให้เห็นในรูปแบบของ ทุนทางสังคม (Social Capital) หรือทุนชุมชน คือ ชุดของทรัพยากรที่ฝังตัวอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชน ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทุนที่เป็นมนุษย์ (Human Capital) หรือเป็นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในสังคมได้

สุพัตรา คงขำ (2561) ศึกษาเรื่อง ทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบ่อน้ำซับหมูที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า ทุนทางสังคมของชุมชนที่ก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่สำคัญมากที่สุด คือ ทุนมนุษย์ โดยหากชุมชนใดมีประชาชนตระหนักในความรักสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน รวมถึงการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีผู้นำที่เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะส่งผลให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพจะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และเปิดรับองค์ความรู้เพื่อนำมาปฏิบัติใช้ในการสร้างพลังชุมชน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และหากชุมชนสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนไปใช้บริหารจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนชุมชนในหลาย ๆ มิติ อาทิ การแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน

เอมอร แสนภูวา (2559) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” กล่าวว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในกรณีสถานการณ์เมื่อเกิดความไม่มั่นคงในพื้นที่รับผิดชอบ คือ การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ดูแล

ความเรียบร้อยให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่ เป็นผู้ประสานงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามและรับข้อมูลข่าวสารจากทางหน่วยงานราชการเพื่อนำมาถ่ายทอดให้ประชาชนได้เข้าใจ ดังนั้น ผู้นำที่มีศักยภาพจึงเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางของชุมชนที่เชื่อมโยงและสามารถโน้มน้าวให้คนในชุมชนร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสามารถจัดให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเข้าร่วมประชุมพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนร่วมกันได้

อุบล สวัสดิ์ผล และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษา แนวทางการจัดกระบวนการกลุ่มเรียนรู้เพื่อเท่าทันพจน์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า บริบทชุมชนท้องถิ่นชายแดนหลังการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงายชายแดนไทย-กัมพูชา ส่งผลให้เกิดปัญหาการพ่นและการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเศรษฐกิจ และสังคม ระบบศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนพื้นที่ชายแดน ไทย-กัมพูชา เกิดเป็นชุมชนเปราะบางด้านการพ่น แนวทางกระบวนการกลุ่มเรียนรู้เพื่อเท่าทันพจน์ของเด็กและเยาวชนในโรงเรียน สามารถนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้พ่นในชุมชนและโรงเรียนสามารถสร้างการรับรู้และเรียนรู้เท่าทันพ่นได้ ข้อเสนอแนะสำคัญ คือ การดำเนินการเพื่อลด ละ เลิก การพ่นในชุมชนเปราะบางด้านการพ่นควรเน้นไปที่เด็ก และเยาวชน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุดเรียนรู้พ่นที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับบริบทชุมชนและเข้าถึงกลุ่มเด็ก เยาวชน ในโรงเรียนและชุมชน และหน่วยงานระดับนโยบายด้านกฎหมายจะต้องบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะการพ่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการพัฒนามีกลไกหรือหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ด้านพ่นอย่างชัดเจนทั้งในระดับพื้นที่และนโยบาย เพื่อให้การทำงานอย่างต่อเนื่องในการลด ละ เลิกพ่น และสามารถลดช่องว่างของธุรกิจการพ่นไทย-การพ่นข้ามพรมแดนได้อย่างเป็นระบบ

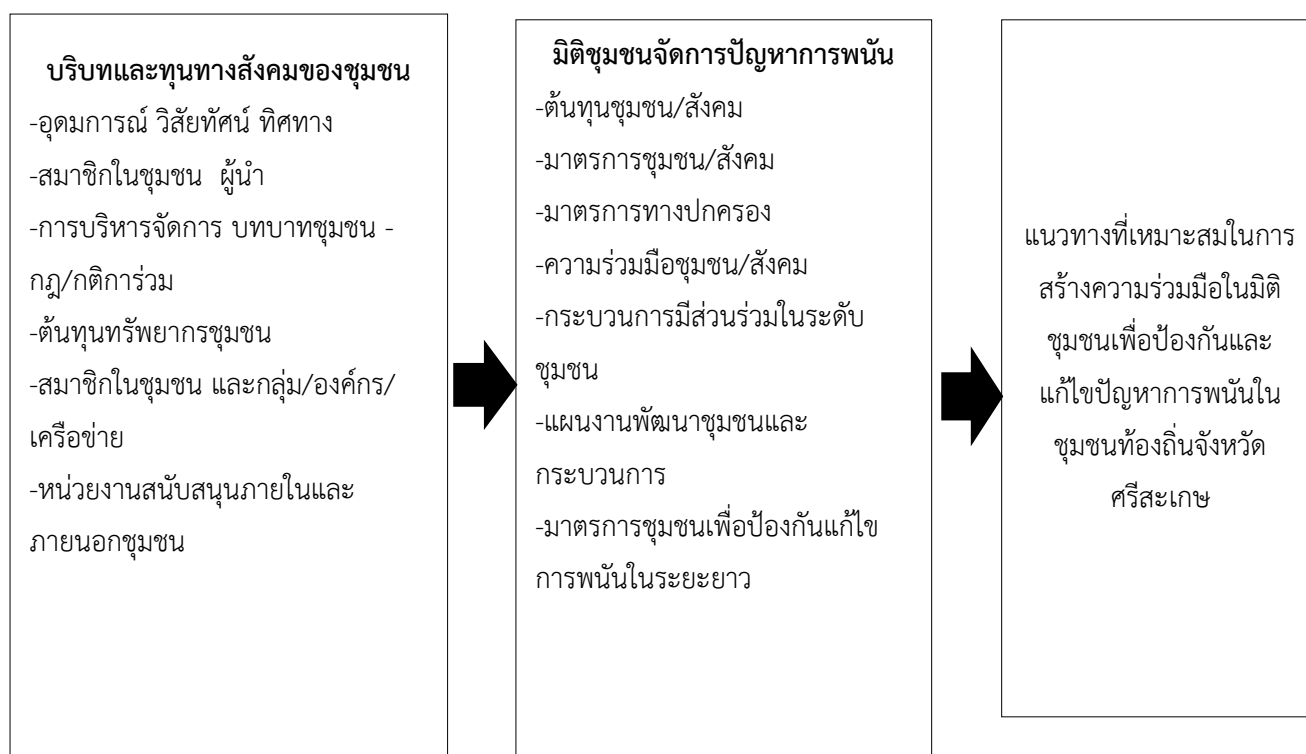
กนกวรรณ มะโนรมย์ (2561) ได้ศึกษาวิธีพ่นวัยใส: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพ่นในภาคอีสานเพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพ่น บริบทแวดล้อมและเงื่อนไขที่ทำให้วัยรุ่นเกิดแรงจูงใจในการเล่นพ่น จนกระทั่งถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี และศึกษาการดำเนินงานและบทบาทของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นที่ถูกจับกุมด้วยคดีพ่น ทั้งระหว่างที่อยู่ในกระบวนการดำเนินคดีและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของวัยรุ่นหลังเสร็จสิ้นคดี และเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหการเล่นพ่นของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่าบริบทและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเยาวชนกรณีศึกษาและความเป็นสังคมชนบทสมัยใหม่เป็นเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยให้เยาวชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการ ประการที่สอง สถานพินิจมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสืบเสาะข้อเท็จจริงและเสนอแนวทางรวมทั้งแผนแก้ไข บำบัด พื้นฟูพฤติกรรมของเยาวชนหลังจากการถูกจับกุมและดำเนินคดี ผู้วิจัย เสนอให้มีการสร้างบริบทของพื้นที่เพื่อลดการเล่นการพ่นของเยาวชน เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการพ่น การพิจารณาใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชนมากขึ้น

การให้ความรู้กับผู้ปกครองของเยาวชน การสร้างสื่อ(เอกสาร)ให้ความรู้และเสนอแนวทางที่ศาลใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในกรณีของการพนันเป็นสิ่งที่จะต้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ทราบว่าในปัจจุบันแนวโน้มการเล่นการพนันปัญหา ผลกระทบรูปแบบการเล่นการพนันในประเทศไทย ในขณะที่ประชากรที่เล่นการพนันมีหลากหลายกลุ่มวัยทั้งเด็ก เยาวชน กลุ่มคนทำงาน ประชาชนในชุมชน การเล่นการพนันมีการพัฒนาที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งการ ลักลอบเล่นการพนันในในครอบครัว ชุมชน การเล่นการพนันออนไลน์ รวมถึงการเล่นการพนันที่แฝงใน รูปแบบของงานบุญประเพณีต่างๆ ในชุมชน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามการพนันก็ยังคงสะท้อนให้เห็นถึง ค่านิยมการเล่นการพนันของคนไทย ดังนั้นชุมชนควรมีมาตรการสำคัญในการควบคุม หรือจัดการควบคุมไปกับ มาตรการด้านกฎหมายของรัฐเพื่อให้เกิดผล ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษามาตรการจัดการ ปัญหาการพนันในระดับชุมชนพื้นที่วิจัยดังกล่าวนี้

2.8 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด อภิชาติ ไจอารีย์ (2562) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยให้ สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบทชุมชนในพื้นที่วิจัย ตามกรอบ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารบันทึก รายงานในชุมชนท้องถิ่น และเอกสารที่มีการศึกษาไว้เกี่ยวกับบริบทและต้นทุนชุมชน/สังคม มิติชุมชนในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราของสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในพื้นที่ศึกษา จากนั้นลงพื้นที่ศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย โดยการฝังตัว (Immersion) ในชุมชน เก็บข้อมูลบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน อาทิ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ/กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน อุดมการณ์ รวมทั้งแนวทางการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ ต้นทุนชุมชน/สังคม มาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือชุมชน/สังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน เป็นต้น ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) การเก็บภาพถ่าย บันทึกเสียง ฯลฯ ในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปรมาจารย์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยใช้ Snowball Technique ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 2 พื้นที่ละ 25 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน

เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน อาทิจิต สมานิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้าง บทบาทชุมชน กฎ/กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชนอุดมการณ์ ในพื้นที่วิจัย และดำเนินการจัดการประชุมการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิจิต ต้นทุนชุมชน/สังคม มาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือชุมชน/สังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน โดยคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ได้แก่ ตัวแทนเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และตัวแทนกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิจิต ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยจัดสนทนากับตัวแทนอำเภอละ 15 คน ใน 2 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 30 คน เพื่อวิเคราะห์การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่วิจัย และการประชุมนำเสนอมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยจัดเป็นเวทีระดับจังหวัด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน อันจะนำไปสู่การกำหนดเป็นแผนงานหรือมาตรการในการจัดการปัญหาการพนันในระยะยาวในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สรุปผล สังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอรายงานแบบพรรณนาความ

3.2 ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากรใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาเลือกประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่การวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ และ อำเภอสรรีตันะ จังหวัดศรีสะเกษ สาเหตุที่เลือกประชากรในพื้นที่ 2 อำเภอ เป็นหน่วยของการวิจัย เพราะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความนิยมในการเล่นพนันและเป็นปัญหาหลักสำคัญในพื้นที่ และมีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาการพนันในระดับพื้นที่ ชุมชนหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการสนับสนุนงานวิจัยให้ประสบผลสำเร็จ

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย บนฐานความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และมีความพร้อมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น

1) กลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก มีจำนวนทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วย เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ

จัดการปัญหาพ่นในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยใช้ Snowball Technique ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2) กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ได้แก่ ตัวแทนเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และตัวแทนกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพ่นในชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยจัดสนทนากับตัวแทนอำเภอละ 15 คน ใน 2 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 30 คน

3) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย สำหรับการประชุมนำเสนอมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพ่นและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพ่นในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยจัดเป็นเวทีระดับจังหวัด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพ่นในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

3.3 ขอบเขตการศึกษา

3.3.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Area) ประกอบด้วย 2 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอภูสิงห์ และอำเภอสรรีตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

3.3.2 ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) ข้อมูลเนื้อหาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหการพ่นในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ/กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน

2) ข้อมูลเนื้อหาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการพ่นในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ ต้นทุนชุมชน/สังคม มาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือชุมชน/สังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน แผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ และมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพ่นในระยะยาว

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ออกแบบเครื่องมือการวิจัย สำหรับเก็บข้อมูลดังนี้

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์ และนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย และทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลกับตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 50 คน โดยใช้กรอบในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัว ตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน ประสบการณ์การเล่นพนัน สมาชิกในครอบครัวกับการเล่นการพนัน การถูกดำเนินคดี การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเล่นพนัน ความต้องการ/ความสนใจเลิกพนัน อยากเป็นต้น

ตอนที่ 2 บริบทหรือสภาพปัญหาการเล่นพนันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มประชากรที่เล่นพนันในชุมชน เครือข่ายนักพนัน/กลุ่มธุรกิจ ประเภท/รูปแบบการเล่นพนันในชุมชน ปัจจัย/สาเหตุการเล่นพนัน ค่าใช้จ่ายในการเล่น ปัญหาและผลกระทบการเล่นพนัน (ด้านบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี) และอื่นๆ เป็นต้น

ตอนที่ 3 บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มคนไม่นิยมเล่นพนัน (บุคคลตัวอย่าง) เจ้าภาพปลอดการพนัน กฎกติกาของชุมชน แผนงานหรือมาตรการในการควบคุมการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน ทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายเฝ้าระวังการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน เป็นต้น

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ทุนและมาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน แผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ/มาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันในระยะยาว ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ประกอบอื่นๆ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพถ่าย และอุปกรณ์สำหรับจดบันทึก อื่นๆ

3.4.2 กรอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ จำนวน 2 อำเภอ ๆ ละ 15 คน รวม 30 คน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นหัวข้อในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ บริบทหรือสภาพปัญหาการเล่นพนันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มประชากรที่เล่นพนันในชุมชน เครือข่ายนักพนัน/กลุ่มธุรกิจ ประเภท/รูปแบบการเล่นพนันในชุมชน ปัญหาและผลกระทบการเล่นพนัน (ด้านบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง

วัฒนธรรม ประเพณี) บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น อาทิ กลุ่มคนไม่นิยมเล่นพนัน (บุคคลตัวอย่าง) เจ้าภาพปลอดการพนัน กฎกติกาของชุมชน แผนงานหรือมาตรการในการควบคุมการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายเฝ้าระวังการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุน ภายในและภายนอกชุมชน และแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และเครื่องมือที่ใช้ประกอบอื่นๆ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพถ่าย และอุปกรณ์จัดบันทึกอื่นๆ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ด้านบริบทและต้นทุนชุมชน/สังคม การจัดการปัญหาพนันในชุมชนในมิติชุมชน การจัดการปัญหาพนันในชุมชนต้นแบบ จากตำรา เอกสารทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง รวมทั้งรายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ รายงานการวิจัยและบทความจากอินเทอร์เน็ต และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาด้านสุขภาพในชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลในพื้นที่สนาม โดยการฝังตัว (Immersion) ในชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) ในพื้นที่กรณีศึกษา และ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้ Snowball Technique กับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพนันในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน กับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และตัวแทนกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพนันในชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมนำเสนอมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปใน

ชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพ่นในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

3.6.1 การจัดกระทำข้อมูล โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม แยกตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่มย่อย เพื่อข้อสรุปเนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบสามเส้า พิจารณาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ถ้าข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างแหล่งบุคคล ข้อมูลที่ได้จะเหมือนกันหรือไม่ และทำการสรุปผลเชิงพรรณนาความ

3.6.2 การวิเคราะห์และตีความข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและศึกษาภาคสนามที่ผ่านกระบวนการจัดกระทำข้อมูล มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยวิเคราะห์และตีความข้อมูล บนหลักการและเหตุผลตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย สรุปผล และอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะที่เอื้อประโยชน์ต่อการวิจัยพัฒนาต่อไป

3.6.3 การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน และข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ตรวจสอบข้อมูล รวมถึง การอธิบายมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพ่นและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพ่นในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารบันทึก รายงานในชุมชนท้องถิ่น การลงพื้นที่ศึกษาในพื้นที่เป้าหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการประชุมสนทนากลุ่มย่อย นำข้อมูลมาจัดกระทำเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอแบบพรรณนาความ โดยผลการศึกษาได้มีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 บริบทและทุนสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

4.1.1 บริบทและทุนทางสังคมของตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1) อุดมการณ์ /วิสัยทัศน์

ประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนที่ยังพบว่ามีการเล่นพนันอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ประเภทการพนันที่นิยมเล่นจะเป็นการพนันประเภทบ่อนวึ่ง คือรวมตัวกันจัดบ่อนขึ้นมาเพื่อเล่นการพนัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ อาทิ ไพ่ ไฮโล โบก มวยตู้ หว่ยหุ้น หว่ยใต้ดิน สลากกินแบ่งรัฐบาล พนันออนไลน์ พนันชนไก่ โดยเฉพาะวงไพ่ ไฮโล หากไม่มีในงานบุญต่าง ๆ ก็จะมีการจัดตั้งรวมกลุ่มของนักพนันในชุมชนรวมกลุ่มกัน โดยเฉลี่ยของการเล่นแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 500 – 1,000 บาท มีหลายคนมองว่าการเล่นพนันเป็นการแสวงหาความสนุกเพลิดเพลิน การเล่นพนันจึงเกิดขึ้นได้ในทุกโอกาส ที่กลุ่มคนสนใจเล่นพนันมีความพร้อม การพนันจึงยังแฝงอยู่กับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีมานาน จนก่อให้เกิดค่านิยมการเล่นพนันในงานบุญประเพณีต่างๆ เช่น งานบุญประเพณี บุญงานศพ หรือโอกาสต่างๆ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีความนิยมเล่นการพนันในเทศกาลงานบุญต่างๆ จนแทบจะเป็นเรื่องปกติในวิถีชีวิตประจำวันนั้นก็คือ การมีความเชื่อและยึดถือประเพณีนิยมที่ปฏิบัติกันมานานจากรุ่นสู่รุ่น โดยไม่รู้สึกรว่าเป็นปัญหา หรือภัยคุกคามต่อสุขภาพ ชีวิต และทรัพย์สิน โดยไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบของการพนันที่ส่งผล

ต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และชุมชนสังคม หรือสร้างปัญหาด้านเศรษฐกิจให้กับครอบครัว และนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา

บริบทความเชื่อการเล่นการพนันในชุมชนเกิดจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการเล่นพนันที่แฝงมากับงานบุญประเพณีต่างๆ อาจจะมีบางรายที่เชื่อว่าการพนันช่วยให้คลายความทุกข์ สร้างความสนุกสนาน และมีรายได้เล็กน้อย แต่นักเล่นการพนันในชุมชนและนอกชุมชนไม่ได้เป็นผู้มีความเชื่อในเรื่องการเล่นเพื่อคลายความทุกข์ เฟลิตเฟลิน กลับมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทรัพย์สินแห่งรายได้มหาศาลที่มาจากบ่อนพนัน ทูทางสังคมของชุมชนตำบลไพรพัฒนาที่นำมาสู่ความเป็นกลุ่มก้อนสำคัญให้แก่ชุมชน ให้ชุมชนยังคงมีเอกลักษณ์สำคัญในการดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน คือ การมีบริบทและวัฒนธรรมชุมชนชนบทของกลุ่มชาติพันธุ์ มีความซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในชุมชน การมีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน เป็นบริบททางสังคมวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ซึ่งมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตคล้ายกับพื้นที่ชนบทอื่นๆ เพียงแต่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลักษณะเด่นที่สำคัญของประชาชนตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ คือ การอยู่อาศัยในลักษณะเครือญาติ สมาชิกของครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น สมาชิกในชุมชนจะให้ความสำคัญในเรื่องความเป็นมิตรต่อเพื่อนบ้าน มีการติดต่อกันแบบเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อและจริงใจต่อกัน ลักษณะของครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย สมาชิกประกอบด้วยหลายๆ ครอบครัว ซึ่งเป็นเครือญาติกันมาอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกันหรือบริเวณใกล้เคียงกัน โดยมีวัดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา และเป็นแหล่งสำคัญในการให้การศึกษาและอบรมบ่มเพาะจิตใจแก่ประชาชน ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในดูแลปกครองชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะนับถือผู้นำซึ่งเป็นบุคคลที่ตนเองเลือกสรรหาให้มาดูแลบ้านเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับประเพณีเดิมเป็นอย่างดี และมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมร่วมด้วยในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เน้นพึ่งพาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทำให้ผูกพันกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคกลาง หรือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ อย่างพร้อมเพรียง ให้ความสำคัญกับการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณและชีวิตหลังความตายของญาติพี่น้อง บรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรจะมีการสืบต่อกันในการปฏิบัติทางพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีใช้เรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ หากแต่เป็นคุณค่าเดิมที่ชุมชนตำบลไพรพัฒนา มีอยู่และเป็นทุนทางสังคมของ ตนเองมานานแล้วและมีอยู่อย่างมากมาย เช่น ระบบคุณค่า อุดมการณ์ความเชื่อ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเคารพนอบน้อมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเหนือธรรมชาติ หรือกำหนดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อันมีรากฐานมาจากพุทธ

ศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนสรรค์สร้างและสั่งสมมาเพื่อการดำรงชีพ เช่น ภูมิปัญญา ด้านเกษตรกรรม การแพทย์พื้นบ้าน การอยู่อาศัย เป็นองค์ความรู้ที่กลั่นกรอง จากประสบการณ์เดิมที่ผูกพันที่ และแนบแน่นกับธรรมชาติอย่างแยกไม่ออก รวมทั้งและระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตำบลไพรพัฒนา ที่มีลักษณะของระบบครอบครัวเครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ในแนวระนาบเอื้อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเติบโตเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคม มีความเชื่อว่า ทูตทางสังคมสามารถก่อให้เกิดพลัง เพื่อใช้ขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

อุดมการณ์เป็นเสมือนความเชื่อร่วมกันของชุมชนตำบลไพรพัฒนา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการจัดการพหุวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อให้สังคมอยู่ดี มีสุข แต่ในสังคมปัจจุบันสภาพแวดล้อมในปัจจุบันเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้การมีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ร่วมกันของชุมชนตำบลไพรพัฒนา ต่างจากเดิมซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ความเป็นชุมชน การรวมกลุ่มกัน และการมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและดีต่อกัน ไปในทิศทางเดียวกัน เปลี่ยนไป เป้าหมาย ค่านิยม แรงจูงใจในสังคมปัจจุบันทำให้ประชาชนบางกลุ่มเปลี่ยนแนวคิดและมีแนวโน้มขยายวงกว้างให้กับประชาชนกลุ่มคนอื่น ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้หน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดในสังคมปัจจุบัน โดยหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ในการแก้ไขปัญหาพหุวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลรับผิดชอบในการปกครองและพัฒนาหมู่บ้านบูรณาการร่วมกับหน่วยอื่น ๆ ในท้องถิ่นพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา โดยการดำเนินงานขององค์กรในด้านการแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องคุณภาพชีวิตหมายรวมถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน เศรษฐกิจ รวมถึงอบายมุขทุกอย่างที่ส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลไพรพัฒนา ซึ่งเป็นพันธกิจสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนาได้กำหนดเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาทั้งจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของหน่วยงานเป็นหลัก และร่วมดำเนินการเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภารกิจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และเศรษฐกิจครัวเรือน อาชีพ รายได้ การศึกษา ฯลฯ ของประชาชนทุกกลุ่มวัยในตำบลไพรพัฒนา เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ถนัด สีดา, 2563: สัมภาษณ์) ซึ่งพันธกิจหลักของหน่วยงานประกอบด้วย การเสริมสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคม ระบบน้ำ สาธารณูปโภคต่างๆและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุขและการอนามัยในครอบครัว การจัดให้ราษฎรได้รับการศึกษา อบรม ส่งเสริมทรัพยากรบุคคล ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจรายได้ ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมทั้งการสังคมสงเคราะห์ งานบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วน

ตำบล นโยบายของรัฐบาล ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดรวมตลอดทั้งกิจการตามที่คณะกรรมการกระจายอำนาจกำหนด

“อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีอำนาจตามกรอบการทำงาน โดยหากกล่าวถึงปัญหาการเล่นการพนันในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนานั้น ปัจจุบันจะพบว่า มีการพนันเกิดขึ้นมากมายหลายรูปแบบให้นักพนันได้เลือกเล่นตามชอบ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการจับกุมการลักลอบเล่นการพนันเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งการพนันที่ประชาชนในพื้นที่เลือกเล่นมีทั้งแบบถูกกฎหมาย (สลากกินแบ่งรัฐบาล, บ่อนคาลิโน) และผิดกฎหมาย (บ่อนวิ่งตามงานศพ, การพนันบั้งไฟต้องข้ามไปเล่นฝั่งกัมพูชา) ปัจจุบันมีเรื่องของการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ทำให้นักพนันทั้งจากต่างถิ่นและในพื้นที่ไม่สามารถข้ามฝั่งไปเล่นการพนันได้ (ยกเว้นการส่งสินค้าผ่านสามารถเข้าออกได้) แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนายังมีการผ่อนผันการท่องเที่ยว และยังคงรักษามาตรการความปลอดภัย ในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคอย่างเคร่งครัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวสักการะหลวงปู่สรวง เพื่อขอพร ขอโชคลาภบ้างตามความเชื่อของแต่ละบุคคล โดยหากกล่าวถึงการพนันประเภทสลากกินแบ่งรัฐบาล หรือการซื้อเลข ซื้อหวยเป็นสิ่งที่ห้ามยาก และทางหน่วยงานเองไม่มีการกิจโดยตรงกับประเด็นดังกล่าวนี้ แต่จะมุ่งเน้นเป็นภารกิจในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ห่างไกลอบายมุข หมายรวมถึง ยาเสพติด สุรา การพนัน และอื่น ๆ ที่เป็นอบายมุขทั้งหมด ซึ่งอยู่ในกรอบยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงาน”

(ณัด สีดา, 2563: สัมภาษณ์)

วิสัยทัศน์ขององค์การในการแก้ไขปัญหาการพนันตำบลไพรพัฒนา การขับเคลื่อนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพนันขององค์กรชุมชนตำบลไพรพัฒนา กำหนดไพรพัฒนาให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันพื้นที่ไพรพัฒนามีเป้าประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการยกระดับทางเศรษฐกิจของตำบล ให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และมีรายได้ที่จะสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยปราศจากหนี้สิน การพนันคือเป้าหมายหนึ่งที่ต้องการแก้ไขให้ประชาชนในพื้นที่เล่นการพนันน้อยลง หรือไม่เล่นการพนันเลย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ท้าทายและมีความยากเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่เป็นผลสำเร็จ ถือเป็นเรื่องที่ต้องระดมสมองและความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้มาร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกัน โดยเฉพาะคนในชุมชนหากได้รับความร่วมมือ หรือชุมชนเห็นพ้องต้องกันย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนา และลดการเล่นพนันลงได้ เพราะคนในชุมชนมีทั้งคนเล่น และคนไม่เล่น โดยนักพนันส่วนใหญ่จะเป็นผู้ว่างงาน ไม่มีงานทำ หรือ เป็นนักพนันอาชีพก็มี หากเป็นผู้ว่างงานควรมีหน่วยงานเข้ามาร่วมในการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงหน่วยงานที่ให้ความรู้และคำแนะนำสำหรับบุคคลที่ต้องการเลิกเล่นการพนัน ซึ่งควรเริ่มจากกลุ่มเป้าหมายนี้ก่อน เพราะ

บางคนที่เล่นการพนันเพราะเริ่มจากรายได้น้อย ไม่มีงานทำทำให้เข้าสู่วงจรการพนันได้ง่าย บางรายถูกชักจูงให้เล่นการพนันจากเพื่อนเพราะมีแรงจูงใจจากรายได้ที่ได้จากการพนัน โดยไม่คำนึงผลเสีย หากชุมชนสามารถสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชนได้จะส่งผลให้การเล่นพนันน้อยลง โดยมีแผนในการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพตำบล ให้วาระของการพนันเป็นวาระตำบลที่ต้องร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกับการดูแลสุขภาพด้านอื่น ๆ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างแกนนำร่วมกันขับเคลื่อนต่อไป

“ส่วนใหญ่ธรรมนูญสุขภาพตำบลจะมีวาระเรื่องสุขภาวะของประชาชน ซึ่งภาพรวมจะกล่าวถึงเรื่องสุขภาพกาย/จิตใจ โรคต่าง ๆ รวมถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่มีน้อยมากที่จะบรรจุเรื่องของการพนันเข้าไปในธรรมนูญสุขภาพตำบล หากมีโอกาสในการขับเคลื่อนจะหารือเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหการพนันเข้าไป เพราะก่อนที่จะเป็นธรรมนูญได้ต้องผ่านความเห็นชอบจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะภาคประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องการให้เกิดขึ้น ตำบลไพรพัฒนาจะได้มีการเล่นพนันน้อยลง”

(บุญมี เสนคราม, 2563: สัมภาษณ์)

ยุทธศาสตร์การป้องกันปัญหาการพนันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตำบลไพรพัฒนา อำเภออุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจ มีเป้าประสงค์การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคมขนส่ง มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการประชาชนอย่างทั่วถึง
2. ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี มีเป้าประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความสมดุลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น
4. ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีความสามัคคี สามารถป้องกันและรับมือจากสาธารณภัยต่าง ๆ ได้ ปัญหายาเสพติด อบายมุข และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชนลดลงได้ ซึ่งหน่วยงานได้จัดให้มีโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมน้อมนำเอาวาทะของท้าวโกลนบามุข มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนได้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้ห่างไกลจากอบายมุขต่างๆ

5. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยเป้าประสงค์คือ หน่วยงานท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนามีการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี

ยุทธศาสตร์ป้องกันปัญหาการพนันขององค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนามุ่งเน้นไปยังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยมีการรอบการป้องกันปัญหาการพนันคือ ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีความสามัคคี สามารถป้องกันและรับมือจากสาธารณภัยต่าง ๆ ได้ ปัญหาเสพยาเสพติด อบายมุข และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชนลดลงได้ ซึ่งหน่วยงานได้จัดให้มีโครงการค่ายคุณธรรมจริยธรรมน้อมนำเยาวชนไทยห่างไกลอบายมุข มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนได้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้ห่างไกลจากอบายมุขต่าง ๆ ซึ่งหมายรวมถึง การพนัน ยาเสพติด การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอบายมุขอื่น ๆ โดยกลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เมื่อพิจารณาภาพรวมของพื้นที่จะพบว่า ตำบลไพรพัฒนาเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน และมีเป็นพื้นที่พิเศษที่มีข้อยกเว้นที่ปรากฏพบ เช่น บ่อนคาสิโนที่เปิดรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าไปเล่นการพนันได้ตลอดเวลา และสถานที่ท่องเที่ยวเส้นทางศาสนาที่แฝงไปด้วยความหวังของผู้ที่ต้องการแสวงหาโชคลาภ และการเสี่ยงดวง การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาล การตีความตัวเลขจากการชุดต้นตะเคียน การตีความตัวเลขจากการเสี่ยงเซียมซี ฯลฯ หากจะป้องกันปัญหาการพนันทุกประเภทไม่ให้เกิดขึ้นหน่วยงาน และภาคประชาสังคมต้องเข้ามาร่วมกันพิจารณาหาแนวทางในการดำเนินการป้องกันที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับหน่วยอื่น ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะผู้ค้า และนักท่องเที่ยว

“พื้นที่ไพรพัฒนาเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะคนมาจากที่ต่าง ๆ ก็เพราะต้องการมีโชคลาภทั้งนั้น การซื้อเลข ซื้อหวยของคนทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่เป็นเรื่องปกติ ซึ่งคนส่วนใหญ่มองว่าการซื้อหวยไม่ใช่การพนัน แต่มันคือการเสี่ยงโชคเป็นครั้งคราว การเล่นไพ่ ไฮโลต่างหากที่คนมองว่าเป็นการพนันที่ทำให้เกิดปัญหาหนัก หากจะหาแนวทางการป้องกันปัญหาการพนัน คงต้องมีกรอบ หรือกำหนดว่าจะป้องกันปัญหาการพนันอะไรบ้างในชุมชนพื้นที่ เพราะอาจมีผลกระทบกับหลายฝ่าย โดยหากจะเหมารวมทุกประเภทผู้ค้าสลากกินแบ่งจะอย่างไร เพราะผู้ซื้อถึงไม่ซื้อที่นี้ก็ซื้อที่อื่นอยู่ดี”

(นางหวาน นามสมมติ, 2563: สัมภาษณ์)

2) การจัดการโดยชุมชนชุมชน /กฎและกติกา

การจัดการในการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ด้านการบริหารจัดการปัญหาการพนันในพื้นที่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรในชุมชนที่เป็นหน่วยงานหลักในการ

ดำเนินการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารพนัน ซึ่งภารกิจส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และฝ่ายปกครองในพื้นที่ โดยโครงการสร้างการจัดการคือของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ การรับแจ้งเหตุ และการตรวจพื้นที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ส่วนฝ่ายปกครองดำเนินการตามนโยบายตามลำดับขั้น โดยกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติในเชิงพื้นที่ และในเรื่องของการผลักดันให้เกิดธรรมนูญสุขภาพตำบลในพื้นที่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องหาแนวทางร่วมกันในการผลักดันให้เกิด โดยปัจจุบันในพื้นที่มีการส่งเสริมให้เกิดการผลักดันธรรมนูญสุขภาพ โดยเน้นเรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ โรคติดต่อ โดยยังไม่พิจารณาถึงปัญหาจากการพนัน ซึ่งแนวทางที่น่าจะทำให้เกิดขึ้นได้ควรทำควบคู่กับโครงการงานบุญปลอดเหล้าและอบายมุข ควรบรรจุไว้เป็นวาระของตำบลในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือให้สามารถปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน (นายบุญ นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

เป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์กรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคารพนันในชุมชนตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมในการขับเคลื่อนและพัฒนากการแก้ไขปัญหาคารพนัน หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชนมีการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคารพนันในพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง โดยการดำเนินงานทำควบคู่ไปกับการรณรงค์งานศพ และงานบุญปลอดเหล้าการพนัน ที่เลือกดำเนินการรณรงค์ในโครงการดังกล่าว เพราะเจ้าภาพสามารถจัดการไม่ให้มีการพนันในงานบุญนั้น ๆ ได้ และเป็นโครงการที่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ประชาชน โดยเฉพาะเจ้าภาพงานบุญต่าง ๆ จะได้รับโดยเฉพาะในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ลดลง และปัญหาการทะเลาะวิวาทของเหล่านักพนันในงานบุญต่าง ๆ ลดลงด้วย ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ออกมาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จับต้องได้ และสามารถขับเคลื่อนโครงการได้อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามบริบทพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ เพราะบริบทของหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน การรณรงค์หรือการขับเคลื่อนโครงการต้องมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมจึงจะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน หากชุมชนไหนที่ให้ความร่วมมือจะพบว่า ปัญหาคารพนันในชุมชนนั้นจะลดน้อยลง แต่ในส่วนของการพนันประเภทหวย สลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นเรื่องที่แก้ปัญหาค่อนข้างยาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นิยมซื้อ เพราะมุมมองที่มีต่อการซื้อหวย สลากกินแบ่งมีความแตกต่างจากการเล่นการพนันประเภทอื่น ๆ หากจะแก้ไขปัญหาคารพนันทุกประเภทต้องมีการประชุม หรือการรณรงค์ ทำป้ายประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หรือตั้งกฎกติกาชุมชนไม่ให้มีการซื้อขายหวย หรือสลากกินแบ่งในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ซึ่งถ้าจะดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวนี้ ต้องสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ร่วมกันเรื่องผลกระทบของการพนันระหว่างหน่วยงานพื้นที่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป (นายใจ นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

3) ต้นทุนทรัพยากรชุมชน

บริบทตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีระยะทางอยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ 95 กิโลเมตร ตั้งเป็นตำบลไพรพัฒนา โดยตั้งชื่อตามชื่อหมู่บ้านหลักในขณะนั้น คือ บ้านไพรพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับสภาพบริบทชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมอุดมไปด้วยทรัพยากรป่าที่อุดมสมบูรณ์มีสัตว์จำนวนมาก ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีบริเวณเขตพื้นที่สำคัญเป็นพื้นที่ทางการค้าและการลงทุนที่สำคัญทั้งของตำบลไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ คือ ด้านช่องสง่าเป็นดินแดนที่ติดกับเมือง อัลลองเวง ประเทศกัมพูชา ในอดีตพื้นที่แห่งนี้ถือว่าเป็นบริเวณที่มีความสัมพันธ์กับสงครามแย่งชิงดินแดนในกัมพูชา และมีผู้คนอพยพข้ามดินแดนเข้ามา โดยเฉพาะชาวจีนมีการแย่งชิงพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สามารถดึงดูดการค้าจากที่ต่าง ๆ ในยุคราชกาลที่ 3 พระตะบอง เสียมราฐ ถูกสร้างให้เป็นพื้นที่ “ความมั่นคง แข็งแรง” หรืออีกนัยหนึ่ง คือเป็น “เขตเศรษฐกิจสำคัญในการส่งส่วยจาก ลาว –กัมพูชา” และในรัชกาลที่ 5 บริเวณพื้นที่ช่องสง่า ตำบลไพรพัฒนาเป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับเสียมราฐ พระตะบอง ศรีโสภณ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ดังนั้นพื้นที่ช่องสง่าจึงเป็นพื้นที่เชื่อมโยงอำนาจรัฐและทุน จากเมืองบริวารที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนสู่ส่วนกลางสยามประเทศ จากนั้นพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา-ช่องสง่าในอดีตได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การแย่งชิงดินแดนกัมพูชาระหว่างมหาอำนาจฝรั่งเศส-สยาม-เวียดนาม จนเมื่อกัมพูชาเข้าสู่การเป็นรัฐอารักขาของประเทศฝรั่งเศส จึงมีการสร้างแผนที่อาณาเขตระหว่างประเทศขึ้น ตำบลไพรพัฒนา-ช่องสง่า จึงได้สถานะเป็นพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย (ประจวบ จันทรหมื่น และคณะ, 2555: 64 - 65)

บริบททางเศรษฐกิจ ด้วยบริบทพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรประชากร ร้อยละ 60 ในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนยังคงมีหลายครอบครัวที่เผชิญกับความยากจน ไม่มีรายได้นอกจากภาคเกษตรกรรม และปัญหาสำคัญคือปัญหานี้สิน และสาเหตุการเกิดหนี้ของชาวนาและเกษตรกรในพื้นที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อปัญหานี้สินของชาวนาและเกษตรกรในพื้นที่ เกิดจาก 1) การซื้อส่งอำนวยความสะดวก หรือเพื่อการบริโภค 2) การเล่นเกมพนัน, การดื่มสุราและแอลกอฮอล์ 3) ไม่มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน 4) การลงทุนทำการเกษตรและการผลิตเชิงเดี่ยว การลงทุนในพื้นที่ขนาดใหญ่ 5) การลงทุนด้านการศึกษามูลค่าสูง 6) การรักษาพยาบาล 7) การขาดทักษะความรู้การคิดวิเคราะห์แบบครบวงจรในการประกอบอาชีพ ส่วนปัจจัยภายนอกเกิดจากปัจจัยสาเหตุหลัก นั่นคือ ฐานทรัพยากรและฐานการผลิตลดลง ถูกทำลาย ภาวะโลกร้อน การยอมรับกระแสสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจากภายนอกอย่างรวดเร็ว เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านวิถีการอุปโภคและบริโภค การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมประเพณี การใช้จ่ายเกินกำลัง นโยบายให้กู้ยืมของรัฐบาล นโยบายกู้ยืมของสถาบันการเงิน วิธีการผลิตในชุมชนที่เปลี่ยนแปลง การ

ลงทุนการเกษตรสูง แต่รายรับในระดับครัวเรือนไม่สัมพันธ์กับรายจ่าย รวมทั้งนโยบายภาคการเกษตรของภาครัฐ

ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นพื้นที่รัฐกั้นชน (Buffer state) ที่กลายเป็นพื้นที่เชื่อมโยงเส้นทางทางเศรษฐกิจ (Logistics Hub) ไปยังกัมพูชา และถนนพระวิหาร อุดมรัช ด้วยความร่วมมือของทวิภาคี คือประเทศกัมพูชาและประเทศไทย นอกจากนี้เส้นทางที่มุ่งสู่พื้นที่ตำบลไพรพัฒนาได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนนเพื่อรองรับการคมนาคมให้สะดวกแก่นักท่องเที่ยว นักเล่นการพนัน เพื่อให้สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและเล่นการพนันบริเวณช่องสะง่า และเที่ยวสักการบูชาหลวงปู่สรวงที่วัดไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา ดังนั้น พื้นที่ตำบลไพรพัฒนาที่มีความเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับระบบทุนนิยม ที่มีการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การค้าชายแดน ของนักลงทุนทั้งไทยและต่างชาติ โดยในปัจจุบัน นักธุรกิจเอกชนจากประเทศกัมพูชา ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลกัมพูชา ดำเนินการก่อสร้างบ่อนคาสิโนขนาดใหญ่จำนวน 2 แห่ง พร้อมทั้งพัฒนาให้เป็นแหล่งธุรกิจการท่องเที่ยวตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชาแบบครบวงจรที่บริเวณตลาดช่องสะง่า พื้นที่เขต อำเภออัลลองเวง จังหวัดเสียมเรียบ ตรงข้ามฝั่งไทยคือ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยจะมีลักษณะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ร้านอาหารและสถานบันเทิงหลากหลายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักพนันชาวไทยที่จะเดินทางมาเล่นการพนัน หรือยังเป็นพื้นที่เชื่อมต่อการเดินทางออกไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ นครวัด - นครธม จังหวัดเสียมเรียบ อีกด้วย ทั้งนี้บ่อนคาสิโน และสถานบันเทิงต่าง ๆ ถือเป็นย่านธุรกิจใหม่ของรัฐบาลกัมพูชา ประเทศไทยไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงอะไรได้ และที่สำคัญคือมีคนไทยเดินทางออกไปประเทศกัมพูชา เพื่อเข้าบ่อนในช่วงเปิดด่าน วันละไม่ต่ำกว่า 1,000 คน ซึ่งคาดว่า เดินทางเข้าไปเล่นการพนัน ที่บ่อนกาสิโน ดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่านักพนันที่เดินทางเข้าไปเล่นการพนันในฝั่งกัมพูชา มีทั้งประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา และต่างพื้นที่แต่ส่วนใหญ่เดินทางมาจากต่างจังหวัด เช่น ขอนแก่น ร้อยเอ็ด อุบลราชธานีฯ โดยถ้าเป็นวันปกติ จะมีนักพนันเดินทางเข้าไปในฝั่งกัมพูชาไม่มากนัก ถ้าเป็นวันเสาร์อาทิตย์หรือวันหยุดยาว จะมีนักพนันเดินทางไปฝั่งกัมพูชา กว่าประมาณ 2,000 คน ส่วนคนในพื้นที่ไพรพัฒนา หรือคนในจังหวัดศรีสะเกษ จะเข้าไปเล่นการพนันมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากพิษภัยของการพนัน เช่น มีปัญหาหนี้สิน มีปัญหาครอบครัวจากการเล่นพนันในบ่อนดังกล่าว

ภาพที่ 4.1 ช่องส่งรีสอร์ทแอนด์คาสิโน (Sangam Hotel Resort & Casino)
ที่มา : กิรเดช สุเวียง (2561)

พื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มีการก่อสร้างพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ คือ “เมืองใหม่ช่องสะง่า” โดยทาง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ของบประมาณจากรัฐบาลเพื่อพัฒนา ด้านช่องสะง่าให้เป็น ช่องสะง่าเมืองใหม่ เพื่อรองรับ การท่องเที่ยว ที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวและสามารถจับจ่ายใช้สอย บริเวณจุดผ่านแดนถาวรไทย-กัมพูชา ช่อง สะง่า ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และมีชาวกัมพูชาจำนวนมาก ซึ่งส่วนมากเป็นพ่อค้า แม่ค้าข้ามแดนมาค้าขาย และหาซื้อสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคกลับไปขายในเขตกัมพูชา ขณะที่ชาวกัมพูชา ก็ได้นำเข้าสินค้า ซึ่งส่วนมากเป็นของป่าเข้ามาขายที่ตลาดนัดเมืองใหม่ช่องสะง่าด้วย ซึ่งบรรยากาศการซื้อขาย จะคึกคักมากและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ส่งผลทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจของเมืองใหม่ช่องสะง่า เริ่มดีขึ้น สาเหตุที่ชาวกัมพูชาหลั่งไหลมาซื้อสินค้าจำนวนมากนี้เพราะชาวกัมพูชามั่นใจในคุณภาพสินค้าของ ประเทศไทย การค้าขายที่มีมิตรไมตรีต่อกันระหว่างคนสองฝั่งเหมือนดังญาติพี่น้อง จึงส่งผลดีต่อการค้าและ การท่องเที่ยวของประเทศ

ภาพที่ 4.2 ตลาดเมืองใหม่ช่องสะงำ

ที่มา : บุญมี เสนคราม (2561)

4) สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย

บริบทประชากร ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงหรา จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ตำบลไพรพัฒนาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร คิดเป็นร้อยละ 60 ชาติพันธุ์ลาว-อีสาน ญาคูคิดเป็นร้อยละ 20 (ส่วย) คิดเป็นร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือเป็นประชาชนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่น ๆ อาทิ ภาคกลาง และภาคใต้ และมีประชาชนบางส่วนจากราชอาณาจักรกัมพูชาที่อพยพมารับจ้างทำงานในพื้นที่รวมถึงมาแต่งงานกับคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 10 (ธัญวรรณ์ แจ่มใส และคณะ, 2561) ปัจจุบันตำบลไพรพัฒนามี จำนวนครัวเรือน 2,408 ครัวเรือน และมีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 7,548 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 3,781 คน เพศหญิง จำนวน 3,767 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา, 2563) ประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนามีบริบทความเชื่อเกี่ยวกับการพนันเสี่ยงโชค และความนิยมเล่นพนัน ซึ่งสืบเนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีทั้งการละเล่น พิธีกรรม โดยพื้นเพ คือ เป็นชุมชนที่มีความเป็นเครือญาติ เอื้ออาทรต่อกันสูง และยังรักความสนุกสนาน ชอบรวมกลุ่มสังสรรค์ บางครอบครัวดื่มสังสรรค์ประจำทั้งตั้งวงกิน และดื่มคนเดียว เรื่องพนันก็จะตามมาเป็นอีกอย่างหนึ่งที่แทรกซึมอยู่ทุกชุมชนแต่มีอย่างน้อยต่างกัน เรียกได้ว่าชนิดเข้ากระดูกทีเดียว แม้แต่เหตุการณ์ในครอบครัวหรือชีวิตประจำวันในแต่ละวันก็ยังยกมาเป็นเรื่องพนันขึ้นต่อกันได้ นิดๆหน่อยๆ พนันด้วยเงินหลักสิบถึงหลักร้อย หลักพันทีเดียว ทำให้บางคนเป็นหนี้สินโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ตำบลไพรพัฒนาเป็นตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางศาสนาที่สำคัญ โดยมีความโดดเด่นอยู่ที่วัดไพรพัฒนา ซึ่งมีหลวงพ่อสรวยที่คนในพื้นที่ และนอกพื้นที่ต่างให้ความนับถือ เลื่อมใส และศรัทธาเดินทางมากราบ

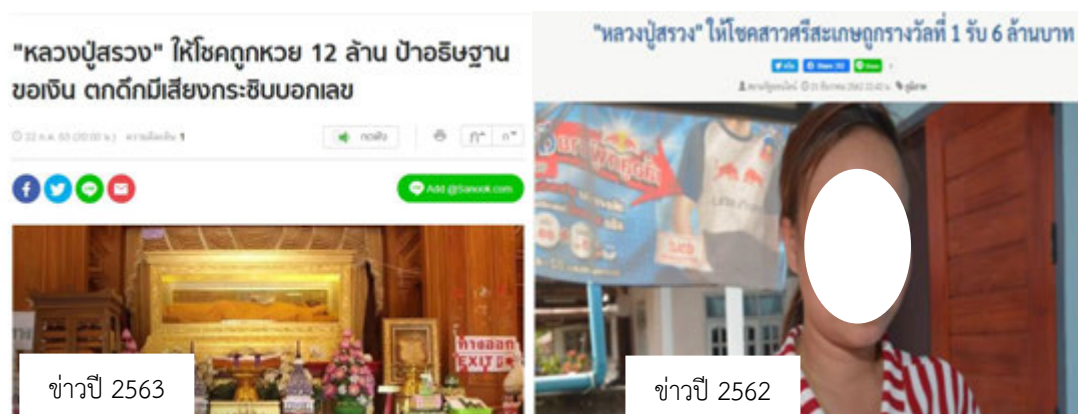
ให้สักการบูชาอย่างเนื่องแน่นต่อเนื่อง โดยประวัติความเป็นมาของหลวงปู่สรวงแต่เดิมเป็นชาวกัมพูชาและได้เดินทางมาอยู่บริเวณอำเภอบ้านนาและอำเภอบ้านนาเดิม แถบชายแดนตามเชิงเขาพนมดงรัก (พนมดงเร็ก) ซึ่งเป็นเขตกั้นกลางระหว่างประเทศกัมพูชา หลวงปู่สรวงได้ปฏิบัติตนเป็นผู้ทรงศีลปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ และได้พักอาศัยอยู่ตามกระท่อมในไร่นาของชาวบ้านโคก และเวียนไปในที่ต่าง ๆ นาน ๆ ก็จะกลับมาให้เห็น ณ ที่เดิมอีก ในสายตาและความเข้าใจของชาวบ้านในสมัยนั้นมองหลวงปู่สรวงว่าเป็นผู้มีคุณวิเศษแตกต่างจากบุคคลทั่วไป และเรียกขานท่านว่า “ลูกเอื้อนเข้” หรือ “ลูกตาเข้” (เป็นภาษาเขมร หมายถึง พระตาบส หรือ พระฤๅษี ที่เป็นผู้รักษาศีลอยู่ตามถ้ำตามป่าเขา) หลวงปู่สรวงเป็นพระที่มีก้นน้อย สันโดษ สมณะ มีอุเบกขาสูงสุด ตลอดระยะเวลา หลวงปู่สรวงจะจำวัด ณ สำนักสงฆ์แห่งหมู่บ้านไพรบึงน้อย (วัดไพรพัฒนาในปัจจุบัน) และอยู่ตามกระท่อมนาเล็ก ๆ มีกระดานไม้ปูแค่พนอนได้ ทุกแห่งที่หลวงปู่ จำวัดจะมีเสาไม้สูงปักอยู่ มีเชือกขาวขึงระหว่างกระท่อม เสาไม้หรือต้นไม้ข้างเคียงมีว่าวขนาดใหญ่ ที่บุด้วยจีวรหรือกระดาดแขวนไว้เป็นสัญลักษณ์ ที่ขาดไม่ได้คือจะต้องให้ลูกศิษย์ก่อกองไฟไว้เสมอ บางครั้งลูกศิษย์ เอาของถวายท่านก็จะโยนเข้ากองไฟ ฉะนั้นถ้าเห็นว่กระท่อมใดมีสิ่งของดังกล่าวก็หมายถึงว่าเป็นที่ที่หลวงปู่เคย จำวัดหรือเคยอยู่มาก่อน

ประชาชนในพื้นที่ต่างให้การยกย่องหลวงปู่สรวงว่าเป็นผู้วิเศษแห่งภูตตะแบง บ้างก็เรียกขานท่านว่าเทวดาเล่นดินหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน นามของท่านแฝงปริศนาธรรม เพราะดินหรือปฐวีธาตุก็คือ หนึ่งในกองกสิณ ขณะเดียวกันเมื่อใครถวายอะไรมาให้ท่านไม่ว่าจะเป็นข้าวของเงินทอง ฯลฯ ก็โยนเข้ากองไฟจนหมดสิ้น ซึ่งไฟ หรืออัคคีธาตุ ก็เป็นอีกหนึ่งกองกสิณที่พระอริยสงฆ์สายเหนือโลกใช้ฝึกจิต ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น เรื่องราวของหลวงปู่สรวงเต็มไปด้วยเรื่องราวหลากหลายที่พิสดาร เมื่อภิกษุต่างเล่าขานกันมาจากรากปากต่อปาก สื่อสิ่งพิมพ์ตีแผ่เรื่องราวของหลวงปู่สรวงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นที่กล่าวขานมาจนทุกวันนี้ ปัจจุบันท่านได้มรณภาพไปแล้วตั้งแต่ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543 โดยสรีระสังขารของหลวงปู่สรวงนั้น ไม่ได้เน่าเปื่อยไปตามกาลเวลา จึงได้เก็บรักษาร่างของท่านไว้ในโลงแก้ว ที่วัดไพรพัฒนา อำเภอกงหรา จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของตำบลไพรพัฒนาในปัจจุบัน ทำให้ตำบลไพรพัฒนามีผู้คนจากหลากหลายแหล่งทั่วประเทศเดินทางเข้ามาเพื่อสักการบูชา ขอพรให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง และมีโชคลาภ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการจำหน่ายและซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาลกันอย่างมากมายในตลาดบายตึกเจีย ในเขตวัดไพรพัฒนา ซึ่งเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มีสลากกินแบ่งรัฐบาลจำหน่ายอย่างมาก ยิ่งในอดีตที่ผ่านมา มีนักแสวงโชคที่ถูกรางวัลที่1 ในช่วงปี 2560-2563 จำนวน 3-4 ราย จากการมาอธิษฐานขอโชคจากหลวงปู่สรวง ยังส่งผลให้ประชาชนเข้ามาขอพรและเสี่ยงดวงกันจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ลุงมี นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.3 แหล่งจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ตลาดบายตึกเจีย วัดไพรพัฒนา

ประวัติของวัดไพรพัฒนา ถือเป็นเรื่องเล่า (Story) ที่สามารถสร้างแรงดึงดูดให้ผู้คนจากทั่วสารทิศเดินทางมาเพื่อแสวงหาที่พึ่งทางใจ แสวงหาความหวัง และโชคลาภเพื่อเป็นพลังชีวิตต่อไป เพราะมีความเชื่อว่า หลวงปู่สรวงเป็นผู้มีเมตตาบารมีช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก จนเป็นที่เรียกขานกันว่า “เทวดาเดินดิน”

ภาพที่ 4.4 ชาวหลวงปู่สรวงให้โชคและผู้โชคถูกรางวัล

การไหว้พระขอพรหลวงปู่สรวงของนักท่องเที่ยวเพื่อความ เป็นสิริมงคลให้แก่ตนเองแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาวัดไพรพัฒนามักจะนิยมไปกราบไหว้ขอพร ขอโชคลาภจากต้นแม่ตะเคียน และเสี่ยงเซียมซีเพื่อนำเลขที่ได้ไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล และห่วยเพื่อหวังถูกรางวัล

“คนที่มาเที่ยววัดไพรพัฒนาส่วนใหญ่ นอกจากตั้งใจมาไหว้หลวงปู่สรวงเพื่อขอพรให้ชีวิตมีความ รุ่งเรืองแล้วต้องการมาแสวงหาโชคลาภ โดยภายในบริเวณวัดมีทั้งต้นนางตะเคียนให้นักท่องเที่ยวได้มาขอพร

และขอเลข มีเซียมซีเสี่ยงโชค มีการลอดใต้โลงพร้อมอธิษฐานให้มีโชค บริเวณหน้าวัดมีแผงสลากกินแบ่งรัฐบาล ไว้บริการให้กับนักท่องเที่ยวที่มาได้เสี่ยงโชคให้ร่ำรวยกัน”

(นางเอ นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.5 นักท่องเที่ยวแห่ขอโชคลาภ

การเสี่ยงโชคลาภของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ที่มาเสี่ยงโชคลาภที่วัดไพรพัฒนาแล้ว ในช่วงเวลาปกติก่อนที่จะไม่มีการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ที่ด่านชายแดนช่องสง่า-ไพรพัฒนาพบว่า มีการเล่นพนันพนันบั้งไฟในฝั่งประเทศกัมพูชา หรือเรียกอีกอย่างว่า “บั้งไฟอาเซียน” ซึ่งผู้ที่นิยมเล่นพนันบั้งไฟ จะถูกเรียกว่า “เซียนบั้งไฟ” โดยจะนิยมเล่นในช่วงเทศกาล วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และในวันหยุดยาวในช่วงเข้าพรรษาของทุกปี พบว่าบรรดาเซียนพนันบั้งไฟจะมาจากหลายจังหวัดในเขตภาคอีสาน ซึ่งพากันเดินทางทั้งรถปิกอัพ และรถตู้เพื่อผ่านแดนเข้าไปชมการจุดบั้งไฟอาเซียนในฝั่งประเทศกัมพูชา ห่างจากช่องสง่าเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร (กม.) ซึ่งมีฐานจุดบั้งไฟ 2 ฐาน ห่างกันประมาณ 50 เมตร แต่ผู้ที่เข้าไปชมการจุดบั้งไฟ และเล่นพนันบั้งไฟต้องเสียค่าผ่านประตูคนละ 800 – 1,200 บาท ซึ่งกลุ่มที่จัดงานจุดบั้งไฟดังกล่าวได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องจากทางการกัมพูชาให้จุดบั้งไฟ และเล่นการพนันบั้งไฟได้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทยได้มีการเข้มงวดการนำบั้งไฟเข้าไปในเขตกัมพูชาอย่างเต็มที่ โดยต้องได้รับอนุญาตก่อนนำบั้งไฟเข้าไปในเขตกัมพูชา

นอกจากนี้จะมีเพจออนไลน์ที่ได้ทำการสื่อสารกับเครือข่ายสมาชิกให้ทราบถึงกำหนดการแข่งขัน รวมทั้งรายละเอียดการจัด รายชื่อของบั้งไฟที่เข้าแข่งขันเพื่อดึงดูดให้นักพนันที่สนใจได้เดินทางมาเข้าร่วมเล่นการพนันบั้งไฟอาเซียนมากขึ้น

ภาพที่ 4.6 เพจออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การพนันบั้งไฟ

นักพนันที่เดินทางมาเสี่ยงโชคบริเวณช่องสะงำส่วนใหญ่จะเป็นนักเล่นพนันขาประจำ ซึ่งพบว่า มีทั้งเข้าบ่อนคาสิโน ซึ่งจะมีรถรับส่ง และกลุ่มที่นิยมเล่นบั้งไฟในฝั่งกัมพูชา ทั้งนี้เนื่องจากฝั่งไทยมีการตรวจจับกุม ซึ่งวิธีการเล่นหรือการจุดบั้งไฟดังกล่าวเหมือนกับประเพณีบุญบั้งไฟของไทยทุกอย่าง มีฐานจุดบั้งไฟ 2 ฐาน ห่างกันประมาณ 50 เมตร แต่ผู้ที่เข้าไปชมการจุดบั้งไฟ และสมัยก่อนเล่นพนันบั้งไฟต้องเสียค่าผ่านประตู คนละ 400 – 500 บาท ตอนนี้เฉพาะค่าผ่านประตูเข้าไปชมเพิ่มเป็น 800 – 1,200 บาท นักพนันทั้งหลายยังยอมเสียเงินเพื่อเข้าไปเล่นการพนัน โดยมีทีมงานคนไทยที่เข้าไปจัดงานจุดบั้งไฟเป็นคนเก็บค่าผ่านประตู ซึ่งกลุ่มที่จัดงานจุดบั้งไฟเป็นกลุ่มคนไทยที่อ้างว่า ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องจากทางการกัมพูชาให้จุดบั้งไฟ และเล่นการพนันบั้งไฟได้ ส่วนนักพนันมีหลายระดับ ทั้งกลุ่มมีอาชีพหรือเขียนพนัน และมีมือสมัครเล่น ที่เล่นเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการพนันบั้งไฟแบบใหม่คือมีนายหน้ามารับแทงพนันบั้งไฟ บางคนถึงกับหมดตัวไปกับการพนันบั้งไฟ เพราะมีการโกงหลายรูปแบบ แต่ก็ยังพบว่ามีอีกกลุ่มคนที่ยังคงนิยมเล่นการพนันกันอยู่ต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.7 คณะวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นของผู้เล่นการพนันในพื้นที่เกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องของการพนัน โดยส่วนใหญ่จะตอบว่า “การพนัน” เป็นประเภทของการละเล่น หรือ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้คนโดยทั่วไป รวมถึงผู้ที่นิยมเล่นพนันอยู่ก่อนแล้วเล่นการพนันประเภทนั้น โดยการพนัน คือ การละเล่นเพื่อเสี่ยงโชคเพื่อให้ได้เงิน หรือทรัพย์สินที่มีการกำหนดกฎกติกาการเล่น รวมถึงประเภทของทรัพย์สินที่จะได้ในการเดิมพันก่อนที่จะมีการเริ่มละเล่นสิ่งนั้น เช่น การเล่นพนันในงานบุญบั้งไฟ การซื้อหวยใต้ดิน การซื้อหวยหุ้น การซื้อหวยออนไลน์ การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล การพนันชนไก่ การเล่นเกมตู้ เป็นต้น

“สำหรับการพนันในความคิด คือ การเล่น การเสี่ยงโชคเพื่อให้ได้เงิน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นประเภทใดก็ตาม ถือเป็นการพนันหมด เพราะมันมีการเดิมพันด้วยสินทรัพย์ของเรากับผู้ที่เราร่วมเล่น ฟังพอใจในข้อกำหนดกฎเกณฑ์ของการเล่นเพื่อให้ได้เงิน หรือทรัพย์สินต่างๆ เหมือนบางครั้งคุยกันเล่นๆ ว่าพรุ่งนี้ฝนจะตกไหม บางคนบอกตก บางคนบอกไม่ตก งั้นมาพนันกันไหมถ้าใครตอบถูกได้เงินเท่าไรก็ว่ากันไปอย่างนี้ ก็กลายเป็นว่าเป็นการเล่นพนันได้หมดทุกอย่างขอให้ให้มีเงิน หรือสิ่งของอะไรนำมาเป็นข้อตกลงแลกเปลี่ยนในการเสี่ยงโชค หรือการคาดคะเนกันไป”

(สมชาย นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

การเล่นพนันจะเป็นในลักษณะพฤติกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับความถี่ในการเล่น รวมถึงพฤติกรรมรวมถึงความเชี่ยวชาญของการเล่นการพนัน นอกจากนี้ผู้เล่นการพนันยังได้แสดงความคิดเห็นความ

เกี่ยวข้องของการเล่นพนันเชื่อมโยงไปถึงลักษณะนามของผู้เล่นเป็น 2 ลักษณะนาม คือ 1) นักพนัน และ 2) ผู้เล่นการพนัน ซึ่งได้ให้นิยามความหมายของ 2 คำนี้มีความแตกต่างกัน โดยนักพนันจะถูกมองว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเล่นพนันตามที่คุณเล่นนั้นสนใจอย่างเชี่ยวชาญ รู้แหล่งที่เล่น มีเครือข่ายแจ้งสถานที่เล่นการพนัน และมักจะไม่มีอาชีพประจำ ในขณะที่ผู้เล่นการพนันจะหมายถึงผู้ที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน และมีอาชีพประจำ

“ในความคิดนักพนัน คือ คนที่เล่นการพนันโดยตลอด ไม่มีอาชีพอื่นๆ วงจรการใช้ชีวิตจะอยู่กับการเล่นพนัน มีเครือข่ายแจ้งกันว่าจะมีการเล่นพนันที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เป็นตารางการเล่น และจำนวนเงินที่เล่นในแต่ละครั้งมีจำนวนมาก ไม่สามารถควบคุมการเล่นของตนเองได้ มีความต้องการเล่นการพนันตลอดประเภทการเล่นพนันส่วนใหญ่นิยมเล่นในบ่อน หรือบ่อนลอย เล่นไพ่ ไฮโล ชนไก่ ส่วนนักเล่นการพนันมองว่าเป็นคนที่เล่นสนุกสนาน หรือใช้เงินในการเล่นจำนวนไม่มาก ยังสามารถควบคุมการเล่นตนเองได้ การเล่นประเภทล็อตเตอรี่ หวย แต่หากเล่นจำนวนมาก เล่นทั้งวันอย่างห่วยห่วย ออกจากห่วยห่วยไปซื้อห่วยฮานอย หวยลาวอย่างนี้ก็จะเข้าข่ายเป็นนักพนันได้เช่นกัน ดังนั้นนักพนัน กับ นักเล่นพนันน่าจะแตกต่างตรงที่ความถี่ในการเล่นการพนัน รวมถึงจำนวนที่ใช้เล่นการพนันด้วย ”

(สมหญิง นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

ในห้วงเวลาปกติที่ยังไม่มีโรคระบาด Covid19 ยังไม่มีการปิดด่านช่องสง่า ตำบลไพรพัฒนาเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งมาไหว้พระประจำตำบลที่มีชื่อเสียง ท่องเที่ยวตามธรรมชาติพระมีจุดชมวิวที่สวยงาม ถือว่าเป็นตำบลที่มีเส้นทางเศรษฐกิจที่มีการเชื่อมโยงในการข้ามเข้าไปเพื่อเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนที่ฝั่งกัมพูชา โดยปกติหากไม่มีโรคระบาดจะมีนักพนันจากฝั่งไทยที่เป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่เดินทางข้ามไปเล่นการพนันบั้งไฟที่ฝั่งกัมพูชา โดยมีค่าเข้าชมครั้งละ 800 – 1,200 บาท แล้วแต่ระยะการดูบั้งไฟ หากดูใกล้ราคาเข้าชมจะอยู่ที่ 1,200 บาท ซึ่งนักพนันยอมจ่ายในราคาที่สูงเพื่อที่จะได้เข้าร่วมในการเล่นการพนันทุกครั้งที่มีการจัดงาน โดยส่วนใหญ่ักพนันจะเดินทาง และทราบข่าวสารการพนันบั้งไฟจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของการเชิญชวนให้นักพนันข้ามไปเล่น คือ การใช้ตารางการจัดงานเป็นกำหนดการแจ้งไปยังนักพนันว่าจะมีการจุดบั้งไฟวัน เวลาใด ทำให้นักพนันได้ทราบล่วงหน้าก็จะมีเชิญชวนเครือข่ายมาเล่นการพนันบั้งไฟในคราวต่อไป นอกจากนี้ยังมีเพจประชาสัมพันธ์ถึงค่ายบั้งไฟ ว่าค่ายไหนดี ค่ายไหนชนะบ่อยมีการจัดทำบันทึกสถิติการจุดแล้วบั้งไฟชนะกี่ครั้ง เมื่อนักพนันทราบก็จะติดตามค่ายบั้งไฟนั้นๆ ไปเล่นเช่นกัน โดยปัจจุบันปัญหาการพนันในพื้นที่ที่กำลังส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อประชาชน คือ หวยหุ้น หวยออนไลน์ ซึ่งเป็นการพนันที่ไม่ต้องออกจากพื้นที่ไม่ต้องออกจากบ้าน โดยเฉพาะหวยหุ้นเล่น 4

ครั้งต่อวัน นักพนัน หมายถึง ผู้ที่เล่นการพนันประเภทเดินสายเล่น ยึดการเล่นพนันเป็นอาชีพ ส่วนมากจะเล่น ไฮโล ต้องเล่นทุกวัน รู้ทุกจุดที่ไปเล่น เป็นเครือข่าย สิ่งที่ทำให้คนติดงอมแงม

ปัจจุบันนอกจากปัญหาการเล่นพนันจากบ่อนวัง ยังพบว่า แนวโน้มการเล่นพนันออนไลน์มีเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากเงินเดิมพันของผู้เล่นในแต่ละรายมีวงเงินสูงถึง 10,000- 30,000 บาทต่อวัน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านนิยมเล่นการพนันออนไลน์มากขึ้น เพราะเข้าถึงง่าย และสามารถเล่นการพนันได้ทุกที่ที่ต้องการ และทำให้เกิดหนี้รื้อรายวันร้อยละ 20 บาท โดยนักพนันจะให้เหตุผล ในการกู้เงินนอกระบบคือ นำไปค้าขาย แต่ในความเป็นจริงกู้เงินนอกระบบเพื่อไปเล่นการพนัน หรือนำไปใช้หนี้จากการพนัน โดยผู้ให้กู้บางรายปล่อยกู้ให้กับนักพนันโดยเฉพาะ และต้องมีคนค้ำประกันการกู้ โดยผู้ค้ำประกันก็คือคนที่เล่นการพนันด้วยกัน

“คนในชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่ อาชีพรับราชการทั้งคู่ (ขอสงวนอาชีพ) กำลังสร้างบ้านหลังใหม่ในหมู่บ้าน สามีเล่นการพนันออนไลน์เล่นได้เงิน 500,000 บาท จึงชวนภรรยาเล่นด้วยกัน ในช่วงแรกก็เล่นได้เงินเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันหมดเงินหมดบ้าน บ้านที่กำลังสร้างก็ไม่ได้สร้าง ผู้นำหรือคนอื่นๆ จะช่วยกันตักเตือนก็ไม่ได้เพราะไม่มีใครรู้ว่าเค้าเล่นการพนัน มารู้อีกทีเค้าเล่นการพนันอีกที คือ เค้าหมดตัวแล้ว ต้องกู้หนี้ยืมสินคนในหมู่บ้าน กู้เงินนอกระบบมาใช้หนี้จนมีข้อพิพาทกันเกิดขึ้นถึงได้ทราบว่าเค้าเป็นหนี้จากการเล่นการพนัน ซึ่งปัจจุบันประชาชนในพื้นที่เริ่มเล่นการพนันออนไลน์กันเยอะมากขึ้น เล่นง่าย เล่นที่ไหน เมื่อไหร่ก็ได้ แค่มือถือ”

(นายพี นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

ความนิยมการเล่นพนันของสมาชิกชุมชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนาส่วนหนึ่งนิยมเล่นการพนันประเภทบ่อนวัง คือรวมตัวกันจัดบ่อนขึ้นมาเพื่อเล่นการพนัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ อาทิ ไพ่ ไฮโล โบก มวยตู้ หว่ยหั้น การพนันออนไลน์ พนันชนไก่ โดยเฉพาะวงไพ่ ไฮโล หากไม่มีในงานบุญต่าง ๆ ก็จะมีการจัดตั้งรวมกลุ่มของนักพนันในชุมชนรวมกลุ่มกัน โดยเฉลี่ยของการเล่นแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 500 – 1,000 บาท

“เรื่องการเล่นพนันในพื้นที่มีตลอด หากมีงานบุญ โดยเฉพาะบุญงานศพจะมีวงพนันเกิดขึ้นทันที เจ้าภาพบางงานกลัวคนมาร่วมงานน้อยก็อนุญาตให้มีการเปิดวงพนัน และให้เจ้ามือเป็นคนเคลียร์ ช่วงไหนมีการรณรงค์ หรือมีการจัดระเบียบเข้มงวด การพนันจะเงียบ เพราะกลัวโดนจับ แต่ช่วงไหนที่ไม่มีการรณรงค์

หรือจัดระเบียบควบคุมการพนันก็กลับมาอีก วนไปอย่างนี้ เพราะฉะนั้นหากจะดำเนินการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหาการพนันต้องทำอย่างต่อเนื่อง และผู้รักษากฎหมายต้องเคร่งครัดด้วย”

(นายดี นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

กลุ่มองค์กร เครือข่าย และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามาสนับสนุนแก้ไขปัญหาการพนัน ปัจจุบันยังไม่มีกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่าย หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา แต่รูปแบบการดำเนินงานจะเป็นการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรอื่นที่เป็นเครือข่ายซึ่งจะให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการพนันที่เคยมาจัดกิจกรรมในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2562 เป็นกิจกรรมจากมูลนิธิธรรมาวุธคุณพนัน ที่จัดโดย ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน (Center for Gambling Studies) ได้นำละครมาแสดงเป็นละครดัดแปลงเชิงสร้างสรรค์เพื่อรณรงค์และป้องกันปัญหาการพนันในเยาวชนและชุมชนในภาคอีสาน จัดแสดงโดยทีมนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ภาพรวมเป็นการจัดกิจกรรมที่ประโยชน์ และช่วยกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชน เด็กและเยาวชน รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาการพนัน (บุญมี เสนคราม, 2563: สัมภาษณ์) นอกจากนี้จะเป็นกิจกรรมของหน่วยงานในพื้นที่ที่จัดโครงการตามวาระโอกาสสำคัญในการขับเคลื่อนโดยรับนโยบายจังหวัดมาขับเคลื่อนในชุมชนท้องถิ่น อาทิ กิจกรรมงดเหล้า บุหรี่การพนันครบพรรษาถวายในหลวง-พระราชินี อย่างไรก็ตามจะพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากประชาชนชุมชนจัดขึ้นจึงไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น หากมีกลุ่มองค์กร หรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมาช่วยขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องคาดว่าปัญหาการพนันในพื้นที่น่าจะมีแนวโน้มลดลง (นายเค นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

“หากมีกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือโครงการที่เกี่ยวข้องทั้งจากหน่วยงาน องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ต่อเนื่อง คิดว่าปัญหาการพนันในพื้นที่น่าจะลดลง เพราะผู้นำชุมชน และสมาชิกบางส่วนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการร่วมทำกิจกรรม รวมถึงการเข้าร่วมในโครงการด้วย อีกประการ คืออยากให้มีการให้ข้อมูลที่เข้าใจง่าย ไม่วิชาการเกินไป เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ หากจัดกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่สอดแทรกความสนุกสนาน พร้อมให้แง่คิดไปด้วย จะเป็นการโน้มน้าวใจชาวบ้านในพื้นที่ได้ ไม่มากนักน้อย และสำคัญควรมีการสร้างแกนนำในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ตรงกัน และการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ง่ายขึ้น เมื่อเกิดปัญหาจะได้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหได้ทันทั่วทั้งที่ คิดว่าสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความยั่งยืนในกระบวนการแก้ไขปัญหาคือ การที่ชาวบ้านช่วยชาวบ้านด้วยกันเองจนเกิดเป็นเครือข่ายที่ค่อยๆ เติบโตขึ้น ช่วงแรกชุมชนจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยง และมีหน่วยงานหลักในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเป็นพี่ปรึกษา และไม่มองว่านักพนันคือตัวปัญหา แต่ให้นักพนันมี

ความต้องการเล็ก หรือตระหนักในปัญหาจากการเล่นการพนันมากขึ้น จนอาจจะทำให้มีพฤติกรรมการเล่นลดลง ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาค่อยปรับๆ เปลี่ยนเรื่อย ๆ แต่ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และก็คาดหวังว่าสิ่งที่วางแผนไว้จะสัมฤทธิ์ผล เพราะเป็นข้อเสนอแนะที่อยากจะให้ลองหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา”

(นายมง นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

5) หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน

ปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มีหลากหลาย มีทั้งเล่นตามบ่อนและแอบแฝงตามบุญประเพณีในพื้นที่ รวมงานบุญต่าง ๆ ก็จะมีการตั้งวงพนันเกิดขึ้นแม้จะมีหน่วยงานเข้ามารณรงค์ประชาสัมพันธ์ เรื่องการลด ละเลิกการเล่นการพนันในบุญงานศพอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถลดปัญหาลงได้เท่าที่ควร จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า เหตุผลที่ประชาชนในพื้นที่ยังคงให้มีการเล่นการพนันอยู่ เพราะมีแนวคิดว่าเป็นการพนันที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่น หรือสังคม เพราะมุ่งเน้นเพื่อความสนุกสนาน

“ไม่ได้คิดว่าการเล่นการพนันในงานบุญต่าง ๆ เป็นเรื่องเสียหาย เพราะส่วนใหญ่เล่นกันสนุกๆ ในหมู่พี่น้อง เพื่อนฝูง ไม่เหมือนนักพนันที่เล่นกันเป็นพันเป็นหมื่น มันเป็นเรื่องยากที่จะมีหน่วยงานเข้ามามีการจัดการรณรงค์ให้ชุมชนปลอดการพนัน เพราะเล่นกันมาตั้งนาน ”

เพศหญิง, อายุ 48 ปี (สัมภาษณ์)

ปัญหาการเล่นพนันในบุญงานศพจังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบันยังคงมีการเล่นการพนันขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้จะมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงโทษของการเล่นการพนันในบุญงานศพ และงานบุญประเพณีก็ตาม แต่กลับพบว่า มาตรการการรณรงค์แก้ไขปัญหายังไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง เพราะบางพื้นที่ยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการปัญหาดังกล่าว ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในพื้นที่ที่มีเครือข่ายฝ่ายระวางการเล่นการพนันในงานบุญประเพณี โดยสรุปแล้วการพนันในบุญงานศพของพื้นที่ทั้งสี่อำเภอไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของการจัดการบุญงานศพ และการแทรกซึมของการเข้ามาของบ่อนการพนันในบุญงานศพ พบว่า ทุกพื้นที่ที่ลงศึกษามีการเล่นการพนันในบุญงานศพแต่บางอำเภอเริ่มมีการใช้มาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงที่เป็นกติกาชุมชนเข้ามาช่วยในการลดทอนการแพร่กระจายของการเล่นการพนันในบุญงานศพ ซึ่งผลที่ได้จากการใช้มาตรการและวิธีการดังกล่าว สามารถลดจำนวนการเล่นการพนันลงได้บ้างเป็นบางพื้นที่ โดยต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีส่วนร่วมที่เข้าใจร่วมกันในทางปฏิบัติจะไม่สามารถเกิดผลสำเร็จได้

ภาพที่ 4.8 ประชุมชี้แจงโครงการฯ พื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ

4.1.2 บริบทและทุนทางสังคมของตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

1) อุดมการณ์ วิสัยทัศน์

อุดมการณ์เป็นเสมือนความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ตำบลตูม โดยเฉพาะเกี่ยวกับการพนันเสี่ยงโชค และความนิยมเล่นพนัน สอดคล้องกับบริบทประชากรในพื้นที่ตำบลตูมที่ส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ ส่วย ลักษณะของการอยู่อาศัยของคนในพื้นที่มีความเกื้อกูลสูง และมีความเครือญาติเหนียวแน่น สามัคคี มีการสร้างบ้านเรือนที่ติดกันตามสมัยโบราณ และวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในกลุ่มคนรุ่นก่อนยังคงยึดโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรม ทำให้ประชาชนในพื้นที่นิยมเล่นการพนันในบุญงานศพมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตการเล่นพนันในบุญงานศพจะถูกเข้าใจ และเชื่อว่าจำเป็นต้องมีการเล่นพนันในบุญงานศพ เพื่ออยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพงาน และเป็นการเผาศพ โดยเฉพาะการเล่นพนันประเภทไฮโล ไพ่ การเล่นโบก เฉลี่ยวงเงินแทงพนันระหว่างคืนละ 5,000-15,000บาท ต่อวง ซึ่งแต่ละคืนจะมีวงไฮโล 2-3 วง แล้วแต่จำนวนผู้เล่นในแต่ละงานงาน นอกจากนี้ยังมีการตีความจากเลขใต้ฝ่าโลงศพ กำนธูป ในขันน้ำมนต์ เพื่อนำไปซื้อหวยได้ดิน หรือ ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล พฤติกรรมการเล่นพนันดังกล่าวนี้ถูกพัฒนาตามระยะเวลากลายเป็นการเปิดบ่อนในบุญงานศพ หรืองานบุญอื่นๆ และกลายเป็นการเปิดบ่อนวิ่งตามหมู่บ้านโดยไม่จำเป็นต้องมีในบุญงานศพ

“การเล่นพนันในบุญงานศพมีมานานแล้วตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย เกิดมาฉันก็เห็นว่าการพนันในบุญงานศพนะ เพราะเจ้าภาพจะได้ไม่เหงา มีคนเยอะอยู่เป็นเพื่อนกัน แต่เดี๋ยวเจ้าภาพบางงานก็ขึ้นป้ายไม่ให้มีการพนัน ไม่ให้มีเหล้า ฉันก็เห็นว่าคนไปช่วยงานเสร็จเค้าก็กลับ งานก็เงียบเหงาเหลือแต่เฉพาะเจ้าภาพงาน คนมาร่วมงานเค้าก็บ่นทำไมไม่มีวงไพ่ ไฮโล คนมาร่วมงานน้อยทำให้คนภายนอกมองว่าครอบครัวนี้ หรือคนที่เสียชีวิตคนนี้ ก่อนตายคงไม่ค่อยไปช่วยงานคนอื่น หรือพบปะสมาคมกับคนในชุมชน ทำให้คนมาเคารพศพ

น้อย คนจะคิดหรือจะมีมุมมองไปอย่างนั้นอีก ทำให้การพนันในบุญงานศพมันก็จะมีบ้าง ไม่มีบ้าง แต่ไม่หาย หรือหมดไปหรอก”

(นางจี นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

2) การจัดการโดยชุมชน กฎ/กติกา

การป้องกันปัญหาการพนันตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ บทบาทและภารกิจหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลตูม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการปกครองและพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดระเบียบชุมชน สังคมฯ การวางแผน การลงทุน การเกษตรฯ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติฯ ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตและประเพณีท้องถิ่น และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีให้กับประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยภารกิจเรื่องการจัดการปัญหาการพนันทางองค์กรยังไม่มีบทบาทโดยตรงที่จะไปดำเนินการปัญหาที่เกิดขึ้น แต่สามารถขับเคลื่อนในลักษณะเชิงกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในท้องถิ่นได้ อาทิ การให้ความรู้ การส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นกิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลสัญจรพบปะประชาชน ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงร่วมรับฟังปัญหาของชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับชาวบ้านในพื้นที่เรื่องการออมเงินจากรายได้ที่ชาวบ้านมีควรมีการจัดสรรอย่างไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์ และหากนำไปเล่นการพนันจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างไรบ้างซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ก็อาจจะทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาการพนันได้บ้าง (สมศักดิ์ สายสงค์, 2563: สัมภาษณ์)

การขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการลดปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน ได้มีการกำหนดทิศทางการรณรงค์ทั้งการติดป้ายร่วมกับงานบุญปลอดอบายมุขทุกประเภท รวมถึงการใช้เสียงตามสายหมู่บ้านทุกครั้งที่การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่ประจำเดือน โดยจะประกาศไม่ให้มีการเล่นการพนัน เป็นกรประกาศเตือนว่าหากพื้นที่หมู่บ้านใดมีการเล่นการพนัน และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมห้ามกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าช่วยเหลือประกันตัว โดยให้ถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์จากการป้องกันปัญหาการพนันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวไม่แตกแยกเพราะหนี้สินการพนัน แต่การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นมาช่วยหนุนเสริมให้เกิดพลังขับเคลื่อน เช่น การบังคับใช้ข้อกฎหมายจากเจ้าหน้าที่ตำรวจควรเป็นไปอย่างเคร่งครัด ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนนั้นการปฏิบัติค่อนข้างเกิดผลกระทบต่อตัวผู้นำชุมชนโดยตรง เพราะผู้นำอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นนักปกครองที่อยู่ในชุมชนต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งกับนักพนันที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่โดยตรง ซึ่งตรงจุดนี้เป็นปัญหาต่อการแก้ไขปัญหาการพนันมาก เพราะคนในชุมชนก็เป็นเครือญาติกัน หากแจ้งจับลูกหลานก็มีปัญหา

แตกความสามัคคี และไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการแก้ปัญหา หากเป็นข้อบังคับใช้กฎหมายจึงอยากให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่โดยตรงดำเนินการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดและจริงจังต่อเนื่อง (นายสุนามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

“ในทุกเดือนที่มีการประชุมผู้ใหญ่บ้านพร้อมกับผู้นำชุมชนพื้นที่ตำบลตูม จะมีการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้านในเรื่องการเล่นพนัน โดยหากมีใครฝ่าฝืนและถูกจับกุม ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่จะไม่ประกันตัว ซึ่งผลที่ตามมาก็มีบางหมู่บ้านที่มีจำนวนการเล่นพนันลดลง แต่เป็นระยะเวลาชั่วคราวก็กลับมาเล่นกันใหม่”

(นางรัฐ นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบันยังไม่มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบประเด็นดังกล่าวโดยตรง แต่อำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนแต่ละหมู่บ้านของตำบลตูมจะขึ้นตรงกับฝ่ายปกครอง โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านรับผิดชอบ ซึ่งการแก้ไขปัญหาก็เป็นนโยบายร่วมกับภาครัฐ คือ มหาดไทย และหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับสุรา และอบายมุข ซึ่งหมายรวมถึงการพนันด้วย ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนอกจากมีหน้าที่ดูแลลูกบ้านแล้วยังมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ ให้กับลูกบ้านตนเอง ซึ่งหากลูกบ้านคู่พิพาทสามารถตกลงยุติข้อพิพาทได้แล้วต่างก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อย สงบสุข มีความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งเป็นผลดีกับทุกฝ่าย ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น อาจจะมีตั้งแต่เรื่องทะเลาะเบาะแว้งเล็กน้อย การผิดสัญญาหรือข้อตกลงใด ๆ ไปจนถึงการกระทำความผิดทางอาญา หากเป็นความผิดทางอาญาที่ยอมความกันได้ คณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถทำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นได้ อย่างไรก็ตามได้มีข้อตกลงกันว่า หากประชาชนในพื้นที่ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการพนัน ห้ามให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และผู้บริหารท้องถิ่นใช้ตำแหน่งเพื่อประกันตัวผู้ต้องหาอย่างเด็ดขาด เพื่อเป็นการลดปัญหาการพนันในเบื้องต้น และในพื้นที่ตอนนี้อย่างไม่มีโครงสร้างในการทำงานด้านปัญหาการพนันชัดเจน แต่จะมีการขับเคลื่อนงานตามวาระโอกาสในรูปแบบการรณรงค์โครงการงานบุญปลอดเหล้า ปลอดอบายมุข ซึ่งการรับผิดชอบงานด้านการพนันตอนนี้เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนโดยตรง กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้นำก็จะมีหน้าที่คอยประกาศเตือนไม่ให้เล่นการพนัน ตำรวจก็มีหน้าที่จับกุม แต่การเล่นพนันก็ยังคงมีอยู่ตลอดตามหมู่บ้านต่างๆ ของตำบล และบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เช่น อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถไปห้ามชาวบ้านให้เล่นการพนันได้โดยตรง เพราะอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานจะเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน อาชีพ ซึ่งหากมีการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพตำบล คิดว่าน่าจะมีส่วนช่วยให้ปัญหาการพนันลดลง เพราะมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และภาคประชาชนในพื้นที่ที่ทุกคน

มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนของชุมชนตนเองร่วมกัน เพราะธรรมชาติของสภาพตำบลเปรียบเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับการพัฒนากระบวนการสุขภาวะในภาคประชาชน และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (นายสม นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

3) ต้นทุนทรัพยากรชุมชน

บริบทและทุนทางสังคมของชุมชนตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ที่คณะวิจัยได้ศึกษาและค้นพบ ผ่านการประชุมชี้แจงโครงการเพื่อขออนุญาตจากหน่วยงานปกครอง หน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงผู้นำชุมชน และตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนให้ทราบวัตถุประสงค์โครงการวิจัย และชี้แจงกรอบการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างชุมชนพื้นที่และคณะทำงานวิจัย มีดังนี้

ภาพที่ 4.9 การประชุมชี้แจงโครงการพื้นที่ตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

บริบทตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ตำบลตูมอยู่ห่างจากอำเภอ ศรีรัตนะไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 13 กิโลเมตร เป็นชุมชนพื้นเมืองที่รวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีการจัดตั้งบ้านเรือนมาแต่ดั้งเดิม มีวัฒนธรรมแบบเผ่าส่วย (กูย) เผ่าลาว-อีสาน (นิยมพูดภาษาส่วย บางพื้นที่ไม่ชอบให้เรียกส่วย แต่ให้เรียกกูย ซึ่งพื้นที่ตำบลตูมยังให้ความหมายของการเรียกส่วยเป็นเชิงบวกและเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าในชุมชนจวบจนทุกวันนี้ และพูดภาษาลาว-อีสาน)

ความเป็นมาของประชาชนในพื้นที่ตำบลตูมในอดีตมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยกลุ่มแรกไม่ปรากฏชื่อว่าเป็นใคร ทราบเพียงว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาส่วยได้อพยพมาจากบ้านโนนจันลา ตำบลละเอาะ อำเภอดำบอน (ปัจจุบัน คือ อำเภอน้ำเกลี้ยง) อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ย้ายมาตั้งรกรากอยู่บนโนนและในบริเวณที่มีต้นมะตูมเป็นจำนวนมาก การอาศัยอยู่เป็นครั้งแรกมีอาชีพล่าสัตว์ ซึ่งเป็น

กลุ่มที่มีความสามารถในการล่าสัตว์อยู่แล้ว เมื่ออาศัยเป็นระยะเวลาพอสมควรเห็นว่าพื้นที่เหมาะแก่การทำ การเกษตร ทำไร่ ทำนา ล่าสัตว์ และหาของป่า และมีความอุดมสมบูรณ์จากแหล่งน้ำ คือ ห้วยระวี จึงเริ่มมี การอพยพย้ายถิ่นของประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยใช้ภาษาส่วนในการสื่อสาร จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “เค็ระพะเนา” ซึ่งแยกมาจากคำว่า “เค็ระ” แปลว่า หมู่บ้าน หรือบ้าน ส่วนคำว่า “พะเนา” หมายถึง มะตูม จึงเรียกบ้านว่า “บ้านมะตูม” การปกครองครั้งแรกอยู่ในเขตตำบลคำบอน อำเภอกันทรารมย์ในปัจจุบัน คือ ตำบลละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง และ ปี พ.ศ. 2480 อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอน้ำอ้อม อำเภอกันทรลักษ์ และแยกให้เป็นตำบลตูมเมื่อ ปี พ.ศ. 2485 ซึ่งมีตำบลที่รวมอยู่ด้วย คือ ตำบลสระยาว ตำบลเลื่องข้าว ตำบล ตูม ต่อมาได้แยกออกจากอำเภอกันทรลักษ์มาอยู่ในการปกครองของกิ่งอำเภอศรีรัตน (อำเภอศรีรัตนใน ปัจจุบัน) เมื่อ ปี พ.ศ. 2524 และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาตำบลตูมได้อยู่ในการปกครองของอำเภอศรีรัตน มี หมู่บ้านในการปกครองทั้งสิ้น จำนวน 12 หมู่บ้าน

2) สภาพทางภูมิศาสตร์ ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ของตำบลตูมมีลักษณะเป็นที่ราบสูง เป็นลูกคลื่นลอนตื้นสลับกันไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 140 เมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติตามหมู่บ้านต่างๆ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับ ทำนา ทำไร่ เนื้อที่โดยเฉลี่ย 40.73 ตารางกิโลเมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำน้ำและหนองห้วย ซึ่งกระจาย อยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ได้แก่ ลำห้วยระวี ลำห้วยหมากยาง ร่องสน หนองกันจง หนองรุง หนองทิม ฯลฯ เป็นต้น สำหรับแหล่งน้ำเหล่านี้ยังใช้ประโยชน์ไม่ได้ตลอดปี ส่วนใหญ่จะตื้นเขินในฤดูแล้ง นอกจากนี้ในเขตพื้นที่ตำบล ตูม ยังมีทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นป่าไม้ร้อยละ 70 และเป็นป่าละเมาะ จะพบบริเวณโดยรอบของหมู่บ้าน ข้างถนนก่อนเข้าหมู่บ้าน บริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ป่าช้า ศาลปู่ตา สำนักสงฆ์ ข้างลำ ห้วยต่างๆ เป็นต้น ในส่วนร้อยละ 30 จะเป็นป่าไม้ที่เกิดขึ้นจากการปลูกของหมู่บ้าน/ชุมชนและชาวบ้าน เช่น ป่ายางพารา ป่ายูคาลิปตัส เป็นต้นซึ่งเมื่อในอดีตในเขตตำบลตูม จะมีพื้นที่ป่าไม้ในเขตตำบล ตูม ประมาณ 1,500 ไร่ จะพบอยู่ในเขตพื้นที่ของหมู่ที่ 4,5,6,10 เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างตำบลตูมกับตำบลรุ่งระวี โดยมีชื่อเรียกว่าป่าโคกละเอาะ สภาพปัจจุบันสภาพพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าวฯ ได้กลายเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของ ชาวชุมชนตำบลตูมและตำบลใกล้เคียงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3) บริบททางเศรษฐกิจ ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยบริบทพื้นที่ เหมาะแก่การทำเกษตรประชากรจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา เป็นอาชีพหลัก โดยทำนาข้าว มะลิ เป็นส่วนใหญ่เพื่อใช้บริโภคและจำหน่าย ส่วนอาชีพรอง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงโค พื้นที่เมือง กระบือ สุกร เป็ดไก่ เพื่อจำหน่ายหรือบริโภคภายในพื้นที่ การทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วเขียว เพื่อจำหน่าย การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก,ผักกาด,ถั่วฝักยาว เป็นต้น มักนิยม ปลูกเพื่อบริโภคภายใน ครัวเรือนเท่านั้น และอาชีพอื่น ๆ เช่น อาชีพรับจ้าง ค้าขาย ฯลฯ

4) บริบทประชากรตำบลตุม อำเภอสรีรันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลตุมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วย (ญะ) และชาติพันธุ์ลาว-อีสาน มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 9,223 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 4,634 คน เพศหญิง จำนวน 4,589 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,117 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลตุม อำเภอสรีรันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ, 2563)

4) สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย

สมาชิกชุมชนในพื้นที่ตำบลตุม อำเภอสรีรันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันในกลุ่มประชาชนตำบลตุม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มมีการรับวัฒนธรรม และเทคโนโลยีทันสมัยการเข้าถึงการพนันมีหลายรูปแบบมากขึ้น ทำให้เกิดความนิยมเล่นการพนันของกลุ่มคนที่หลากหลายวัยมากขึ้น โดยประชาชนในพื้นที่ร้อยละ 80 นิยมเล่นการพนันทุกประเภท ตั้งแต่ ไพ่ ไฮโล เลขหุ้น การพนันออนไลน์ หวยออนไลน์ หวยฮานอย โกงหน มวยตู้ ฯลฯ

ภาพที่ 4.10 วงพนันตำบลตุม อำเภอสรีรันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา: อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร (2561)

ลักษณะการเปิดบ่อนวังในชุมชนตำบลตุม เกิดจากการรวมกลุ่มกันของประชาชนในพื้นที่ชักชวนกันมาเปิดเพื่อเล่นสนุกสนาน และต่อมาเมื่อมีจำนวนคนเข้ามาเล่นมากขึ้นก็กลายเป็นบ่อนใหญ่ โดยทำการเปิดในหมู่บ้านหนึ่งประมาณ 2 วัน แล้วย้ายไปอีกหมู่บ้านหนึ่งเปิดได้ 2 วัน แล้วย้ายวนไปเรื่อย ๆ ในหนึ่งบ่อนจะมีวงพนันประมาณ 3 – 5 วง โดยมีทั้งไพ่ ไฮโล โบก จำนวนคนเล่นต่อวันประมาณ 30 – 40 คน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเล่นการพนันเฉลี่ยอยู่ที่ 500 – 1,000 บาท ต่อคน และเม็ดเงินหมุนเวียนในบ่อนการพนันอยู่ที่ประมาณวันละ 5 - 6 แสนบาท

รายได้ของกลุ่มนักพนัน เกิดจากอาชีพส่วนตัวบ้าง รับจ้างก็มี ทำการเกษตร รวมถึงรายได้ที่เกิดจากการเล่นการพนัน เมื่อมีรายได้จะแบ่งเงินไว้สำหรับเล่นการพนันโดยเฉพาะส่วนหนึ่ง และรายได้ส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้จ่ายภายในครัวเรือน และบางรายหากรายได้ที่หามาได้ไม่เพียงพอจะใช้วิธีการนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปแลกเป็นเงินสด โดยทางร้านค้าจะทำการหักค่าแลกเงินเป็นเงินสดร้อยละ 5 หรือ ร้อยละ 10 แล้วแต่การตกลงกันระหว่างร้านค้าและนักพนัน หรือบางรายใช้วิธีการนำบัตรสวัสดิการของรัฐไปซื้อสินค้าแล้วนำไปขายต่อในราคาที่ถูกกลง เพื่อนำเงินที่ได้ไปต่อทุนในการเล่นพนัน

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการเล่นการพนันที่พบในพื้นที่ที่มีตั้งแต่การทะเลาะกันภายในครัวเรือน การทะเลาะกันระหว่างนักพนัน การมีปัญหาคอรัวแตกแยกเพราะหนี้พนัน รวมถึงการเพิ่มจำนวนของประชาชนในพื้นที่ติดหนี้จนระบบเพิ่มสูงขึ้น บางรายไม่มีทางออกต้องไปลักขโมยเพื่อนำไปขายมาใช้หนี้เป็นคดีความต่อกัน บางครัวเรือนพ่อแม่เล่นการพนันไม่สนใจดูแลบุตรหลานของตนเองจนติดยาเสพติดและเกิดความรุนแรงขึ้นภายในครอบครัว (นายวิทย์ นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

“ปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลตูมปัจจุบันต้องยอมรับว่ามีเยอะมาก และแก้ไขได้ยากเพราะเล่นกันมานาน สมัยก่อนนิยมเล่นการพนันกันในงานศพ เดียวนี้เปิดบ้านเป็นบ่อนก็มี บางคนบอกเล่นกันสนุกสนานแต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่แล้ว เล่นกันเสียเงินเป็นแสน ได้เงินเป็นแสน ออกรถใหม่ก็มี พอมีข่าวว่ามีคนเล่นการพนันจนได้ซื้อรถคันใหม่ คนอื่นๆ ในหมู่บ้านก็หันไปเล่นการพนันกันมากขึ้น ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว เสียมากกว่าได้ แต่พอมีคนได้เงินจากการพนันก็ลือกันทั่วหมู่บ้าน ทำให้คนมาเล่นการพนันกันเยอะขึ้น”

(นางหนู นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

5) หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน

กลุ่มองค์กร เครือข่าย และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามาสนับสนุนแก้ไขปัญหาการพนันตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ การขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับอบายมุขของตำบลตูมส่วนใหญ่จะเป็นการขับเคลื่อนงานด้านเหล่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การแพร่ระบาดของยาเสพติด และเรื่องสุขภาพที่เกี่ยวกับโรคต่างๆ การแพร่ระบาดของยุงลาย ภาวะผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ งานสังคมสงเคราะห์ ส่วนการพนันจะเป็นการแฝงไปกับกิจกรรมอื่นๆ ยังไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่ขับเคลื่อนโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจาก มีหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงมารับผิดชอบได้แก่ฝ่ายปกครองที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะรับมาปฏิบัติในชุมชน โดยการปฏิบัติจะเป็นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ห้ามเล่นการพนันในหมู่บ้านในทุกเดือนที่มีการประชุมประจำเดือนของตำบล ผู้ใหญ่บ้านจะรับมอบนโยบายจากกำนันไปปฏิบัติ ผลที่ได้รับในช่วง 2 – 3 วันที่มีการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวชาวบ้านก็จะไม่มีการเล่นพนัน แต่หลังจากนั้นก็ลักลอบเล่นการพนันเช่นเดิม หากมีหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกเข้ามาเสริมหนุนในด้านความรู้ และการส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่องคาด

ว่านักพนันจะมีแนวโน้มลดลง ส่วนใหญ่ที่ลงพื้นที่จะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และผู้นำชุมชน เป็นภาคีเครือข่ายการทำงาน โดยประชาชนบางส่วนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงคิดว่าควรมีการร่วมกันทำงานหลากหลายสาขาให้เกิดรูปแบบที่ชัดเจนว่าควร เริ่มต้นจากตรงไหนในการแก้ไขปัญหาการพนัน และหน่วยงานใดควรรับผิดชอบอะไรบ้างเพื่อให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการปรับอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะตอนนี้ทุกหน่วยงานต่างรับผิดชอบ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรตนเอง ยังไม่มีหน่วยงานหลักที่เป็นแกนนำในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการพนัน ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (นายดี นามสมมุติ, 2563: สัมภาษณ์)

สรุป ประชาชนพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ ยังคงพบว่ามีการเล่นการพนันอยู่ และการพนันที่ชุมชนรับได้ คือ การพนันที่ไม่มีการลงทุนด้วยเงินจำนวนมาก เล่นเพื่อความสนุกสนาน ส่วนการพนันที่ชุมชนรับไม่ได้คือการพนันที่มีคนจากภายนอกมาเล่น ใช้เงินจำนวนมากมีผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง การพนันที่ชุมชนพื้นที่จัดการ คือการพนันในระดับครัวเรือนและชุมชน ส่วนการพนันที่เล่นกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่จะจัดการยากเนื่องจากควบคุมไม่ได้ สิ่งหนึ่งสำคัญที่ช่วยลดทอนปัญหาการพนันลงได้ คือ การมีเครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดศรีสะเกษที่รณรงค์ผลักดันการลด ละ เลิกปัญหาเหล้า การพนัน และอบายมุขทุกประเภท ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของจังหวัด ในส่วนของชุมชนก็มีต้นทุนมนุษย์ และต้นทุนทางสังคมประเพณีของระบบความเชื่อญาติในสังคมชนบท การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้ง่ายต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ในฐานะสมาชิกในชุมชน ทุนทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นเสมือนพลังที่ช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาการพนันได้เหมาะสม สมาชิกในชุมชนยอมรับ เชื่อใจต่อกันและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน รวมถึงหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมิได้ปล่อยปละละเลยเรื่องการพนันไปเลยทีเดียว เพราะมีกฎหมายกำกับควบคุมการพนันอยู่แล้ว ในขณะที่ผู้นำชุมชนเองก็มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะช่วยผลักดันการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการรुकืบของการพนันนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และหลากหลายวิธีการตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เอสเอ็มเอส และอื่นๆ โดยพุ่งเป้าไปที่นักพนันหน้าใหม่ที่เป็นกลุ่มเยาวชน ซึ่งยากแก่การติดตามตรวจสอบ ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาเองก็มีข้อเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือความเคารพในระบบอาวุโสสูง และการเชื่อฟังผู้นำ โดยเฉพาะชุมชนพื้นที่ที่มีชาติพันธุ์เขมร ส่วย และลาว ยังคงยึดถือสืบทอดระบบนี้กันอยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่งถือเป็นต้นทุนชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในการแก้ไขปัญหาการพนันได้ สำหรับการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ พบว่า มีความพยายามในการตั้งกฎหรือระเบียบที่ไม่เป็นทางการ เพราะต้องอาศัยความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหาการพนัน เนื่องจากเป็นชุมชนเครือญาติ รวมถึงการแทรกซึมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเล่นพนันขึ้น ซึ่งการตั้งกฎกติกาชุมชนนี้ถือเป็นกลไกเบื้องต้นในการใช้จัดการการพนันในชุมชนท้องถิ่น สิ่งสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนาในชุมชนท้องถิ่นก็มีส่วน

หรือมีบทบาทอย่างมากในการอบรมสั่งสอน (Socialization) แก่สมาชิกให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงโทษภัยของการพนัน แต่ด้วยเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัญหาการพนันก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปและมีแนวโน้มมากขึ้น ทั้งในด้านของ ประเภทของการพนัน จำนวนและช่วงวัยของผู้เล่น และวงเงินที่หมุนเวียนในธุรกิจการพนัน จนทำให้เหมือนว่าการดำเนิน งานมาตรการด้านกฎหมายและมาตรการด้านการให้การศึกษาอบรมของสถาบันทางสังคม หรือทุนทางสังคมด้านอื่นๆ อ่อนแอลงไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว สภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจก็มีผลอย่างมากต่อการทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมในชุมชนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

4.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ คณะวิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชน ได้แก่ ตัวแทนเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และตัวแทนกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาพนันในชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ราษฎรชุมชน พระสงฆ์ ชมรม กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยจัดสนทนากับตัวแทนอำเภอละ 15 คน ใน 2 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งแบ่งการจัดการประชุมออกเป็น 2 ครั้ง คณะวิจัยได้รวบรวมแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ได้ดังนี้

4.2.1 การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ยังคงมีลักษณะของการเคารพนับถือผู้อาวุโส และความเป็นเครือญาติกันสูง ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้าน กำนันมีบทบาทเกือบทุกภารกิจในการปกครองดูแลครัวเรือนของประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือน หากมีเหตุขัดแย้งในชุมชนผู้นำจะต้องเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ยุติลง ดังนั้น ในเรื่องของอบายมุข หรือเหตุการณ์กระทำผิดต่อกฎหมายผู้นำจึงต้องให้การตักเตือนประชาชนในพื้นที่เป็นการเบื้องต้น รวมถึงการแจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายให้กับประชาชน แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่าการตักเตือนจากผู้นำจะใช้ได้ผลเพียงช่วงระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น และต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วย เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในพื้นที่เอง โดยเฉพาะการพนันบางประเภท เช่น บ่อนวึ่ง ที่มีการเจ้ามือเป็นคนนอกพื้นที่มีเครือข่ายในหมู่บ้าน บ่อนประเภทนี้จะมีกระบวนการซับซ้อนในการขอเปิดบ่อนการพนันที่บางครั้งผู้นำชุมชนไม่สามารถเข้าถึงได้ ต้องขอให้ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายมาดำเนินการจับกุม ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกัน

และแก้ไขปัญหาคารพนันได้คือชุมชนต้องทำงานร่วมกับผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย หากอาศัยเฉพาะปกครองโดยเฉพาะผู้นำชุมชนเป็นไปได้เพียงชั่วคราว เพราะการพนันบางประเภทก็เกินอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่จะเข้าไปควบคุมดูแลได้

“การเล่นพนันในผู้นำชุมชนไม่สามารถจะควบคุมการเล่นพนันได้ทุกประเภท โดยเฉพาะ การพนันประเภทบ่อนลอย หรือ หวยหั้น หวยใต้ดิน เพราะมีนักลงทุนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ บางที่ผู้นำบอกบ่อยๆ เตือนบ่อยๆ กลายเป็นผู้นำกับคนเล่นการพนัน ซึ่งเป็นคนในชุมชนเกิดความขัดแย้งกันเอง ผิดใจกันเอง ซึ่งตรงนี้ผู้นำก็เสี่ยงหลายๆ อย่าง ดังนั้นบางครั้งผู้นำช่วยสอดส่องดูแล ตักเตือนได้ ส่วนหนึ่งคือความร่วมมือของชาวบ้าน ต้องช่วยกันดูแลด้วย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านบางส่วนเริ่มตระหนักถึงปัญหาการพนันที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ แต่คงต้องค่อยเป็นค่อยไปในการปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมการเล่นของคนในชุมชนให้ลดน้อยลงบ้าง”

(นายมง นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.11 การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

4.2.2 การตั้งกฎกติกาชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนประกาศใช้ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านในการห้ามเล่นการพนันในงานบุญประเพณี ซึ่งป้ายประชาสัมพันธ์ปลอดอบายมุขในงานบุญประเพณีงานบุญเจ้าภาพเดี่ยวต้องขอความร่วมมือกับเจ้าภาพงาน บางงานเจ้าภาพให้ความร่วมมือตลอดการจัดการ แต่บางงานเจ้าภาพให้ความร่วมและอนุญาตให้ตั้งป้ายประชาสัมพันธ์งานบุญปลอดอบายมุขเพียงวันแรก และวันที่สอง ส่วนวันอื่นๆ เจ้าภาพปล่อยให้มีการเล่นพนัน แต่ขอให้เล่นรอบบริเวณนอกงาน ไม่อนุญาตให้เข้ามาเล่นในงาน ซึ่งชุมชนเองเคยมีการประชุมประจำหมู่บ้านในการขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ซึ่งบางชุมชนในตำบลไม่มีการเล่นพนันประเภทที่เปิดบ่อนในหมู่บ้านเลย แต่จะมีการเล่นหวยต่างๆ ในบ้านของประชาชน เพราะจะใช้วิธีการโทรศัพท์เพื่อซื้อหวย หรือใช้วิธีการสื่อสารผ่านออนไลน์ เพราะฉะนั้นการพนันประเภทนี้เป็นการพนันที่ยากที่จะจัดการเพราะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล

การตั้งกฎกติกาชุมชน จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนประกาศใช้ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านในการห้ามเล่นการพนันในงานบุญประเพณี โดยขั้นตอนทั้งหมดต้องผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้านเพื่อหารือร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดข้อตกลงและการยอมรับที่จะดำเนินร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการพนัน ซึ่งที่ผ่านมากฎกติกาที่ได้ยึดปฏิบัติร่วมกันก็สามารถกำหนดทิศทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในบางพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง และควรมีมาตรการผลักดันให้เกิดความร่วมมือจากเครือข่ายทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นให้เป็นตำบลสุภาพ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดปัญหาการพนันได้พื้นที่ได้

“การตั้งกฎกติกาชุมชน และปลูกจิตสำนึกของประชาชนในชุมชน การตั้งกฎกติกาชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งผ่านการประชาคมจากคนในหมู่บ้านที่ลงมติกันแล้วว่าจะไม่ให้มีสิ่งนั้น สิ่งนี้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น การเล่นการพนัน ทุกคนเห็นพ้องกันว่าจะไม่เล่นการพนันในงานบุญประเพณี ในงานบุญของหมู่บ้านจึงไม่มีการเล่นพนันเกิดขึ้น แต่ก็ยังมีการเล่นหวยชนิดต่างๆ มากมายเกิดขึ้น เราทำอะไรไม่ได้ เพราะเค้าเล่นในพื้นที่เค้า ห้ามเค้าเล่นในพื้นที่เค้าก็ใช้วิธีการโทรซื้อ หากเราไปตักเตือนจะเป็นการละเมิดเค้าหรือเปล่า เพราะฉะนั้นก็ต้องเริ่มในการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เห็นโทษของการพนันต่อไป แต่อย่างไรก็ตามการตั้งกฎกติกาชุมชนโดยการผ่านประชาคมหมู่บ้านก็ถือว่าประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะลดปัญหาการเล่นพนันในพื้นที่ลงได้พอสมควร ถ้าใครอยากเล่นจริงๆ คือ ไปเล่นพื้นที่อื่น”

(นางกาญ นามสมมติ, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.12 การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน จังหวัดศรีสะเกษ

4.2.3. การสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนในการเฝ้าระวังการลักลอบเล่นการพนันในพื้นที่หากพบให้ใช้มาตรการตักเตือนก่อน และเสนอว่าหากมีครั้งต่อไปจะดำเนินแจ้งเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง สำหรับในงานบุญให้ใช้มาตรการเดิม คือ การขอความร่วมมือจากเจ้าภาพงานบุญโดยใช้วิธีการณรงค์ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์หน้างานบุญตลอดบายमुखและให้ดำเนินการต่อเนื่อง

“ปัจจุบันนโยบายทางการปกครองเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันที่ได้มอบหมายหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติ คือ การเตือนประชาชนในพื้นที่ไม่ให้มีการลักลอบเล่นการพนัน หากพบและถูกจับกุมก็มีข้อห้ามที่ไม่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปประกันตัว ซึ่งตัวผู้เล่นก็รับทราบ หากยังฝ่าฝืนก็ต้องรับผิดชอบตัวเอง ซึ่งทางผู้นำชุมชนเองก็ควรสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้านในการเฝ้าระวังการลักลอบเล่นการพนันเช่นกัน ให้มีการทำประชาสัมพันธ์โดยใช้ป้ายงานบุญตลอดบายमुख และขอความร่วมมือจากเจ้าภาพ

ก็ได้รับความร่วมมือกันอยู่ เพราะหากปล่อยปละละเลยก็จะกลับมามากขึ้นกว่าเดิม เพราะฉะนั้นป้องกันไว้ดีกว่า”

(นายน้อย นามสมมติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.4. สร้างมาตรการชุมชน โดยผลักดันวาระปัญหาการพนันเข้าสู่ที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อเน้นย้ำว่าชุมชนกำลังขับเคลื่อนและผลักดันให้หมู่บ้านเป็นชุมชนปลอดการพนัน ในส่วนของชุมชนใดสามารถขับเคลื่อนได้ก่อนให้ดำเนินการได้ และขอความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ สำหรับการดำเนินการนี้อาจต้องใช้เวลาค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งหากดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องคาดว่าประชาชนในพื้นที่จะสามารถลดการเล่นพนันลงได้ และให้จดบันทึกปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และปัญหาเร่งด่วนในวาระการพนันที่ต้องการแก้ไข เพื่อจะได้นำสู่การผลักดันในการแก้ไขธรรมนูญตำบลให้สมบูรณ์ต่อไป

“ตอนนี้ในบางตำบลมีการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดธรรมนูญสุขภาพตำบล ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีกับพื้นที่เหล่านั้น เพราะกว่าจะมาถึงวันที่ประกาศใช้ธรรมนูญ แนนอนว่าแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ต้องผ่านการประชุมประชาคม จนเกิดข้อตกลง ตกลงร่วมกันของประชาชนในพื้นที่แล้ว จนก่อร่างสร้างให้เกิดเป็นธรรมนูญขึ้นมา เพื่อใช้ครอบคลุมกฎกติกาชุมชนร่วมกัน โดยในบางประเด็นในแต่ละหมวดของธรรมนูญก็สามารถแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาให้สมบูรณ์ได้ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาการพนัน ซึ่งอาจจะถูกบรรจุอยู่ในหมวดของอบายมุข ซึ่งตีความได้กว้าง ไม่เจาะจงเฉพาะ หากเป็นไปได้ก็อยากให้มีการปรับปรุงในเรื่องของปัญหาการพนันให้อยู่ในหมวดของการพนันให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งคาดว่าจะค่อยๆ ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ค่อยเป็นค่อยไป”

(นายคำ นามสมมติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.5. การสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการหารือการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน และทำข้อตกลงการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างกลไกการแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ หน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทในการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ และสุขภาพจิตในหน่วยครัวเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลกับบทบาทการให้บริการส่งเสริมงานด้านอาชีพ และสวัสดิการสังคม ศูนย์การศึกษาครอบครัวและองค์การบริหารส่วนตำบลกับอัยการให้บริการส่งเสริมทักษะอาชีพ เจ้าหน้าที่ตำรวจให้บริการข้อมูลด้านกฎหมาย ปกครองดูแลด้านความมั่นคง เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานควรมีการจัดการประชุมเพื่อทำข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ให้เป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

“ปัจจุบันในบางพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการพนันได้ เพราะชุมชน และหน่วยงานต่างคนต่างทำงานตามภารกิจของตน ซึ่งในยุคปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นมีไม่ซ้ำ และแก้ยากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเราไม่ประสานการทำงานร่วมกัน ในบางพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาการพนัน เพราะ 1 ชุมชนเอาด้วย 2 หน่วยงานหนุนเสริมเป็นแรงผลักดัน การทำงานร่วมกันย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จ การทำคนเดียวเป็นเรื่องยากมาก จึงอยากเสนอให้มีเวลา เช่น อบต.ออกพื้นที่โครงการอะไรก็แล้วแต่ สมมุติโครงการแก้ไขปัญหาการพนัน ก็อยากจะเชิญหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมรับฟัง และแลกเปลี่ยนบ้าง อย่าง อบต.ทำโครงการฯ พบปะประชาชน แก้ไขปัญหาความยากจน หนุนเสริมอาชีพ ก็อยากจะให้มีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาร่วม เพราะความยากจนนี้ก็ก่อให้เกิดนักเล่นพนันได้ เพราะพวกเขาอยากแสวงหาโชคลาภ ความร่ำรวย มาร่วมกันคิดว่าหน่วยงานไหนควรรับบทบาทหน้าที่อะไรในการขับเคลื่อนและแก้ไข้ปัญหา เพราะเวลาเราออกพื้นที่ประชาชนก็มารอ รอว่าเค้าจะได้อะไรบ้าง เราจะช่วยเค้าพัฒนาอะไรบ้างที่ทำให้ชีวิตเค้าดีขึ้น บางชุมชนพอถึงเวลาวันหยุดก็ไปจับจ้างตัดอ้อย ไปขายลูกชิ้นทอดตามต่างจังหวัด เพราะต้องการมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น บางคนไม่อยากไปทำงานนอกพื้นที่ก็เที่ยวไปเล่นการพนัน ไม่ทำอะไร รอแต่เวลาชวนกันไปเล่นการพนัน ซึ่งทำให้ครอบครัวมีปัญหาตามมา ชุมชนที่ผอมอยู่มีนักพนันติดการพนันถึงขนาดนำบัตรสวัสดิการของรัฐไปแลกเป็นเงิน มาเล่นการพนันก็มี บางคนนำไปแลกเป็นสินค้าออกมาแล้วก็นำไปขายต่อในราคาถูกเพื่อให้ได้เงินไปต่อทุนเล่นการพนันก็มี อันนี้ก็อยากแลกเปลี่ยนข้อมูล และอยากเสนอแนวทางเพิ่มเติม”

(นายอิต นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.6 การใช้ศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาการพนัน ชุมชนท้องถิ่นชนบทของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะทางภาคอีสานยังคงมีความเป็นเครือญาติกันสูง ในชุมชนหนึ่งๆ แทบทุกหลังคาเรือนมีความเป็นพี่น้อง ห่วงใย และยังคงเอื้ออาทรต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือศักยภาพชุมชน หรือเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิม หากเราสามารถสร้างพลังจากทุนชุมชนนี้ให้มาเกื้อหนุน หรือ หนุนเสริมในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาการพนันได้ เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ไม่เล่นการพนัน หรือ กำลังเข้าสู่วงจรการพนันอาจมีแนวโน้มลดลง เพราะปัจจุบันนอกจากปัญหาการพนันในผู้ใหญ่วัยทำงาน ผู้สูงอายุที่ว่างงานแล้ว แนวโน้มการเล่นพนันของเด็ก ๆ วัยใส วัยรุ่นในชุมชนเริ่มมีการทดลอง เลียนแบบในการเล่นพนันกันแล้ว อยากให้มีการใช้ศักยภาพชุมชน ซึ่งก็คือความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชนมาร่วมเป็นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์โดยอาจใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน งานบุญประเพณี วัฒนธรรมที่มีนำมาสืบสาน และพาบุตรหลานมาร่วม มาสร้างพื้นที่กิจกรรมร่วมกันก็เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ชุมชนระหว่างกันจะทำให้บุตรหลานได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้ป้องกันปัญหาการพนันได้

“ทุกวันนี้เด็กและเยาวชนอยู่ใกล้วงจรการพนันมากขึ้น ไม่ต้องเอ่ยถึงการพนันออนไลน์หรือการพนันในบุญงานศพนี่ก็ใช่ เวลาเราพาบุตรหลานไปร่วมงาน บ่อนในงานไม่มีการตรวจอายุการเข้าร่วมงานหรือเด็กที่ไปก็ซึมซับพฤติกรรมไปเรื่อย ๆ ผู้ปกครองบางคนยังไปเล่นแถมยังพาบุตรหลานของตนเข้าไปในวงไฮโลก็มี เด็กมันเห็นมันก็ชินชา และถือเป็นเรื่องสนุกสนาน บางครั้งยังเห็นเด็กนำพฤติกรรมการเล่นพนันเหล่านั้นไปเลียนแบบอย่างสนุกสนาน เพราะฉะนั้น ความเป็นเครือญาติความเป็นชุมชนที่เหนียวแน่นก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันให้บุตรหลานเราห่างไกลการพนัน โดยต้องใช้ศักยภาพชุมชนที่มีขีดความสามารถ คนในชุมชนให้รู้จักตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันป้องกัน ถ้าเราไม่ช่วยกันใครจะช่วย”

(นางแดง นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.7. การติดป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อลดการเล่นพนันในบริเวณสำคัญของชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่ทั้งในและนอกชุมชนได้พบเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น อาจเป็นภาพการ์ตูนที่สื่อถึงพิษภัยของการพนันที่เหมาะสม เข้าใจง่าย มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนในระดับผู้ใหญ่ อาจจะปรับเป็นสื่อที่เป็นภาพที่น่าสนใจ สอดแทรกนิทานธรรม ฃญาอีสาน หรือ นิทานโบราณที่มีภาษาที่สื่อเข้าใจง่าย และถือเป็นแบบแผนพฤติกรรมของชุมชนสำคัญในการป้องกัน แก้ไข หรือสร้างการลด ละ เลิกการพนันได้มาก สิ่งเหล่านี้เป็นการประกาศว่าชุมชนได้มีการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน โดยใช้วิธีการนี้เป็นการอธิบายปัญหาการติดการพนัน หรือปัญหาที่เกิดจากการเล่นการพนันโดยใช้สื่อ ซึ่งบางคนอาจเพิ่งเริ่มเล่นการพนันทำให้มีการหลงผิดไปบ้าง การใช้สื่อช่วยในการเตือนสติ และพัฒนาทักษะการตัดสินใจ รวมถึงอาจช่วยปรับความคิด ทศนคติของคนที่กำลังจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเข้าสู่วงจรการพนันให้ตระหนักถึงปัญหาและมีทักษะการปฏิเสธมากขึ้นได้

“การใช้สื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์ลดปัญหาการพนัน ใช้สื่อเหล่านี้ติดตามจุดสำคัญของชุมชนให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเห็นบ่อยๆ เป็นการใช้อสื่อเป็นกระบอกเสียงในการแสดงพลังของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมลดปัญหาการพนัน ซึ่งคิดว่าจะจะเป็นแนวทางอีกทางหนึ่งที่เหมาะสม และยังช่วยลดความขัดแย้งของคนบางกลุ่มในชุมชนที่ยังไม่เข้าใจถึงปัญหาการพนัน ให้เริ่มตระหนัก และค่อยๆ ซึมซับข้อมูลที่ใส่ไปผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ไปเรื่อย ๆ จนอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวความคิดเดิมและหันมาเป็นแนวร่วมกับเครือข่ายที่รณรงค์ต่อไป”

(นายสุ นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.8 การจัดตั้งสถานที่ให้คำปรึกษาปัญหาการพนันในระดับชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้จัดการดูแล และมีหน่วยงานสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ หรือ สร้างกลไกในการทำงานร่วมกันเป็นกลไกขนาดเล็กที่มีหน่วยงานหรือองค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น วัด โรงเรียน ครอบครัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยงานท้องถิ่น สร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อ ค้ำครองและป้องกันแก้ไขปัญหาการพนัน ซึ่งในพื้นที่ยังขาดกลไกเหล่านี้ในการเชื่อมโยงปัญหาของชุมชนเข้าสู่ กระบวนการบูรณาการแบบเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะการทำงานยังเป็นลักษณะของแต่ละองค์กร ยังไม่มีการ เชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นทางการ

“บางครั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือ ปัญหาครัวเรือนของคนในชุมชนที่เกิดขึ้นจนมีข้อพิพาท การใกล้เคียงให้เกิดข้อยุติ บางครั้งต้องใช้กลไกของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ปัญหาการพนันบาง ครัวเรือนคนในครอบครัวไม่มีความสุข ต้องการความช่วยเหลือบางครั้งเค้าไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร บางครั้งเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร หรือไม่เข้าใจในสิทธิของตนก็ทำให้พลาดโอกาสที่จะแก้ไขปัญหาก็ได้ จึงอยากเสนอว่าควรให้ ชุมชนเป็นพี่เลี้ยงมีศูนย์ หรือ ศูนย์แก้ไขปัญหาการพนัน โดยไม่ต้องใช้ชื่อศูนย์ที่ระบุถึงปัญหานั้นๆ เพราะบาง คนเค้าต้องการมาปรึกษาปัญหา แต่เค้าก็อายก็มี เพราะกลัวว่าถ้ามาแล้วคนจะตราหน้า หรืออายที่จะให้คนอื่น รับรู้ว่าการครอบครัวเค้ามีปัญหา อาจใช้ชื่อว่าคลินิกเสริมรัก หรือ โครงการบ้านฮักแพงกันในชุมชน ซึ่งดูแลซึ่งกัน และกันทุกอย่างไม่เจาะจงเฉพาะเรื่องการพนัน แต่หมายรวมถึงปัญหาทุกปัญหาของชุมชน ใช้เป็นกระบวนการ ในการดำเนินงานของชุมชน และมีการส่งต่อเคสที่มีปัญหาเฉพาะไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น”

(นายศักดิ์ นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

4.2.9. เปิดเวทีในการสะท้อนปัญหาการพนัน ชุมชนเคยมีหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นภาคีเครือข่าย ภาควิชาการเข้าร่วมจัดกิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาการพนันในพื้นที่ จัดที่หอประชุมวัดไพรพัฒนา โดยมี เยาวชน ประชาชน อาสาสมัคร จิตอาสา และผู้นำในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกิจกรรมละครสมมุติบทบาทที่ สะท้อนถึงการเล่นการพนันของคนในท้องถิ่น การสะท้อนถึงปัญหาที่มีสัมพันธ์หรือปัญหาที่ประชาชนพบเจอใน ชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจง่าย และเริ่มตระหนักถึงปัญหาการพนันผ่านการร่วมคิด ร่วม แสดงความคิดเห็นของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เข้าร่วมชมละครได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านตัว ละครในการแก้ไขปัญหาวิกฤติของชีวิตในช่วงที่ติดการพนันจะทำอย่างไร ผลของการจัดกิจกรรมในครั้งนั้นทำ ให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงปัญหาการพนันอย่างจริงจังมากขึ้น

“ที่ชุมชนเคยมีกิจกรรมจากเครือข่ายภายนอกเข้ามาสร้างกิจกรรมให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมคิด ร่วมทำ และสะท้อนปัญหาาร่วมกันในกิจกรรมผ่านละครที่สะท้อนปัญหาการพนัน คิดว่าเป็นกิจกรรมที่ดีและมีประสิทธิภาพกิจกรรมหนึ่ง เพราะสังเกตได้ว่าเยาวชนเค้าตระหนักถึงปัญหาการพนัน เค้าตอบได้ว่าการพนันมีผลดีผลร้ายอย่างไร กิจกรรมแบบนี้ช่วยสร้างบรรยากาศให้เข้าใจง่ายขึ้น บางคนละครตรงกับชีวิต หรือมีประสบการณ์พบเห็นเหตุการณ์ในกิจกรรมก็เข้าใจง่ายขึ้น และอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น เพราะหลังจากมีกิจกรรมแบบนี้ในแต่ละหมู่บ้านชุมชนเริ่มมีการพูดถึง และเริ่มมีการรณรงค์งานบุญปลอดเหล้า ปลอดอบายมุขมากขึ้น ซึ่งในอดีตมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านที่จะรณรงค์ทำกิจกรรมนี้ ปัจจุบันเริ่มมีหลายหมู่บ้านที่ทำตามแบบอย่างกัน นับว่าเป็นสัญญาณที่ดี”

(นายเอ นามสมมุติ, 2564: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.13 เวทีนำเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน

4.2.10. การขับเคลื่อนและผลักดันปัญหาการพนันเป็นวาระตำบล โดยธรรมนูญตำบลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ควบคุมกฎกติกาของชุมชนทั้งตำบลให้เป็นทิศทางเดียวกัน เพราะผ่านการประชาคมทุกหมู่บ้านในตำบลเรียบร้อยแล้ว และประการสำคัญการแก้ไขปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด เพราะก่อนที่จะเกิดการประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน ข้อมูลของปัญหาจะถูกเสนอโดยคนในชุมชนนั้นๆ ว่ามีความต้องการแก้ไขปัญหาด้านใดบ้าง เช่น การประกาศใช้ธรรมนูญตำบลไพรพัฒนา เป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้เกิดมาตรการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชน ซึ่งปัญหาการพนันเป็นหนึ่งในวาระสำคัญที่ตำบลพยายามผลักดันให้เกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยสาระสำคัญของธรรมนูญตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดโดยย่อดังนี้

ภาพที่ 4.14 การประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ประกาศใช้ ธรรมนูญตำบล เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2564 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ มีผลบังคับไปเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2564 โดยมีมติร่วมกันใช้ชื่อ “ธรรมนูญพญาภูปริ คุณภาพชีวิตดีมีสุข” ซึ่งเป็นธรรมนูญตำบล ฉบับ

ที่ 1 พ.ศ.2564 ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลไพรพัฒนา ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยใช้ธรรมนูญตำบลเป็นเครื่องมือ และอำเภอกุสิงห์ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินการจัดทำธรรมนูญตำบล โดยให้การดำเนินการตามกระบวนการและมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่ ภายใต้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 หมวด 5 มาตรา 46 และมาตรา 48 ซึ่งว่าด้วยธรรมนูญระบบสุขภาพแห่งชาติ และนโยบายของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พอบช.) อำเภอกุสิงห์ เป็นเครื่องมือกลไกให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดทำแผนพัฒนา กำกับดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน ภายใต้ศักยภาพของทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ผ่านกระบวนการสร้างเครื่องมือธรรมนูญตำบลมีการจัดตั้งคณะทำงานทบทวนข้อมูลและสถานการณ์ภายในพื้นที่ ยกย่องธรรมนูญสุขภาพตำบลในรูปแบบธรรมนูญพญากูปรี คุณภาพชีวิตมีสุข จัดทำเวทีประชาคมในชุมชน เพื่อพิจารณาร่างจนผ่านเวทีประชาคม และผ่านการปรับปรุงร่างธรรมนูญตำบลให้เหมาะสม ไปสู่ขั้นตอนการประกาศใช้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ด้วยหลักการมีส่วนร่วม และการพึ่งตนเอง เพื่อยกระดับตำบลแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 4.15 ธรรมนูญพญากูปรีคุณภาพชีวิตดีมีสุข ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2564 ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการจัดทำธรรมนูญตำบลขึ้น เนื่องจากตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและเล็งเห็นปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ ประเพณีและ

วัฒนธรรม และการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ จึงร่วมกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย วัด ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา สถานศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนราชการในพื้นที่ ประชาชน และอาสาสมัครต่างๆ ร่วมกันสร้าง “ธรรมนูญพญาภูปรี คุณภาพชีวิตดีมีสุข” ขึ้น โดยมีปรัชญาการพัฒนา คือ ไพรพัฒนาตำบลสะอาด สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมสมดุล ปลอดภัย เสพติด การศึกษาดีมีคุณธรรม ปลอดภัย อาชีพดี มีรายได้ ใช้ชีวิตพอเพียง ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ในการดำเนินงานใช้กระบวนการจัดการปัญหาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ชุมชนเป็นฐาน บ้าน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านธรรมนูญพญาภูปรี คุณภาพชีวิตดีมีสุข เพื่อสร้างฝันให้ชุมชนไพรพัฒนาอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อพิจารณาการป้องกันแก้ไขปัญหอบายมุขในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงปัญหาสุราและการพนันอยู่ในหมวดที่ 7 ไพรพัฒนาปลอดภัยเสพติด โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสถานศึกษารับผิดชอบหลัก สาระสำคัญของการพนันอยู่ในข้อ 37 คือ คนในชุมชนตำบลไพรพัฒนา ต้องส่งเสริมการจัดงานบุญปลอดเหล้าและปลอดการพนัน เพื่อผลักดันให้เป็นมาตรการชุมชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหาร่วมกันของคนในชุมชนต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ในบทนี้ คณะวิจัยขอเสนอการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลหัตถ์ภูมิ จากเอกสารบันทึก รายงานในชุมชนท้องถิ่น และเอกสารที่มีการศึกษาไว้เกี่ยวกับบริบทและต้นทุนชุมชน/สังคม มิติชุมชนในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราของสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในพื้นที่ศึกษา จากนั้นลงพื้นที่ศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย โดยการฝังตัว (Immersion) ในชุมชน เก็บข้อมูลบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน อาทิ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ/กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชนอุดมการณ์ รวมทั้งแนวทางการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ ต้นทุนชุมชน/สังคม มาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือชุมชน/สังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน เป็นต้น เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) การเก็บภาพถ่าย บันทึกเสียง ฯลฯ ในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือนประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชนผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยใช้ Snowball Technique ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 2 พื้นที่ ๆ ละ 25 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทและทุนทางสังคมของชุมชน อาทิ สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน กฎ/กติการ่วม ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชนอุดมการณ์ ในพื้นที่วิจัย และดำเนินการจัดการประชุมการสนทนากลุ่ม

ย่อย (Focus Group) กับตัวแทนกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ ต้นทุนชุมชน/สังคม มาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือชุมชน/สังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน โดยคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ได้แก่ ตัวแทนเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ตัวแทนครัวเรือน ตัวแทนประชาชนในชุมชน และตัวแทนกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย โดยจัดสนทนากับตัวแทนอำเภอละ 15 คน ใน 2 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 30 คน เพื่อวิเคราะห์การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่วิจัย และการประชุมนำเสนอมาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยจัดเป็นเวทีระดับจังหวัด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และตัวแทนครัวเรือน ประชาชนทั่วไปในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาการพนันในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ปราชญ์ชุมชน พระสงฆ์ ชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย จำนวนทั้งสิ้น 100 คน อันจะนำไปสู่การกำหนดเป็นแผนงานหรือมาตรการในการจัดการปัญหาการพนันในระยะยาวในพื้นที่จังหวัด ศรีสะเกษ ซึ่งในบทนี้ คณะวิจัยได้สรุป อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้ สรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1.1 บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา 1) พื้นที่ไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นตำบลที่เชื่อมโยงอำนาจรัฐและทุน ในอดีตพื้นที่แห่งนี้มีประวัติศาสตร์ร่วมในการแย่งชิงดินแดนกัมพูชาระหว่างมหาอำนาจฝรั่งเศส-สยาม-เวียดนาม จนเมื่อกัมพูชาเข้าสู่การเป็นรัฐอารักขาของประเทศฝรั่งเศส จึงมีการสร้างแผนที่อาณาเขตระหว่างประเทศขึ้น ตำบลไพรพัฒนา-ช่องสะง่า จึงได้สถานะเป็นพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย และปัจจุบันอาณาเขตตำบล ไพรพัฒนาได้กลายเป็นพื้นที่รัฐกันชน (Buffer state) ที่กลายเป็นพื้นที่เชื่อมโยงเส้นทางทางเศรษฐกิจ (Logistics Hub) ไปยังกัมพูชา และถนนพระวิหาร อุดรมีชัย ส่งผลให้พื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐาน โดยเฉพาะถนนเพื่อรองรับการคมนาคมให้สะดวกแก่นักท่องเที่ยว นักเล่นการพนัน เพื่อให้สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและเล่นการพนันบริเวณช่องสะง่า และเที่ยวสักการบูชาหลวงปู่สรวงที่วัดไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา ดังนั้น พื้นที่ตำบลไพรพัฒนา มีความเชื่อมโยงที่

เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับระบบทุนนิยม ที่มีการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติเข้ามาดำเนินการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การค้าชายแดน ของนักลงทุนทั้งไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะบ่อนคาสิโนที่ฝั่งกัมพูชา หากเป็นช่วงก่อนเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา นักท่องเที่ยวและ นักพนันชาวไทยมักจะเข้าไปเล่นการพนันที่บ่อนคาสิโน และการพนันบั้งไฟเป็นประจำ โดยนักพนันชาวไทยส่วนใหญ่มาจากหลายพื้นที่ โดยหากกล่าวถึงนักพนันในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา และจังหวัดศรีสะเกษเมื่อเทียบกับจำนวนนักพนันจากพื้นที่จังหวัดอื่น ถือว่ามี การข้ามฝั่งไปเล่นการพนันน้อยกว่า เพราะส่วนหนึ่งคือ ช่วงที่มีการเปิดบ่อนการพนันช่วงแรกได้มีการลองเข้าไปเล่นที่คาสิโนผลคือเกิดปัญหาหนี้สิน มีปัญหาครอบครัวจากการเล่นพนันในบ่อนดังกล่าว

บริบทของพื้นที่ตำบลไพรพัฒนาที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีทั้งชาติพันธุ์เขมร ลาว และ ส่วย ทำให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ยังยึดโยงกับขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองอยู่ ทั้งใน เรื่องความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผี วิญญาณ เทวดาอารักษ์ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลวงปู่สรวง พระเกจิอาจารย์ชื่อดังเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ความเชื่อในเรื่องการขอพรให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง มีโชคลาภจากหลวงปู่สรวงทำให้เกิดการหลั่งไหลของ นักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวบางคนเมื่อขอพรเสร็จก็เข้าไปจับจ่ายซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ตลาด บายตักเจียตรงข้ามวัดไพรพัฒนา เมื่อนักเสี่ยงโชคถูกรางวัลก็เป็นข่าว นักท่องเที่ยวยิ่งเดินทางเข้ามาที่วัด ไพรพัฒนาจำนวนมากขึ้น ทุกวันนี้วัดไพรพัฒนาจึงมีชื่อเสียงในเรื่องการขอพรให้ประสบความสำเร็จในการ ดำเนินชีวิต และการขอให้มีโชคลาภต่างๆ ด้วย โดยภายในบริเวณวัดนอกจากจะมีสระสังฆารของหลวงปู่สรวง ให้ประชาชนที่ศรัทธาได้เข้ามากราบไหว้ขอพรแล้ว ยังมีต้นมะเดื่อเคียน การเสี่ยงเซียมซี ตู้โปรษณียะสานบุญ พระพุทธรูปปางต่างๆ และอื่น ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกสรรทำกิจกรรมตามความชอบส่วนบุคคล ซึ่งชาวบ้าน ในพื้นที่มองว่าการกระทำ หรือพฤติกรรมทั้งการขอพร ขอโชคลาภ การหาแบ่งต้นมะเดื่อเคียนเพื่อขอเลข การเสี่ยง เซียมซีและนำเลขเซียมซีไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้มองว่าเป็นการเล่นการพนัน เป็นเพียง การเสี่ยงโชคเท่านั้น แต่อีกมุมหนึ่งให้ข้อมูลและความหมายของการพนันในอีกแง่ คือ การที่จะถูกมองว่าเป็น นักพนัน หรือ นักเล่นการพนันต้องมองในมุมของความถี่ในการเล่นพนันเป็นองค์ประกอบด้วย รวมถึงพฤติกรรม ของการเล่นประเภทของการพนันที่ทำให้เกิดส่วนได้ส่วนเสียในการเล่นจำนวนมาก และเล่นอย่างต่อเนื่อง เล่นการพนันจนไม่ทำกิจกรรมอย่างอื่น อาทิ การเล่นพนันในบ่อนไฟ ไฮโล บ่อนไก่ มวยตู้ หรือแม้กระทั่งการ ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเสร็จ ก็ซื้อหวยใต้ดิน หวยหุ้น หวยลาว หวยฮานอย หวยออนไลน์ อย่างนี้ก็ถือว่าเข้าสู่ วงจรนักพนันเป็นที่เรียบร้อยแล้วเช่นกัน และส่วนใหญ่ผู้ที่มีหมกมุ่นอยู่กับการเล่นพนันหรืออยู่ในวงจรนี้ ตลอดเวลามักไม่มีอาชีพเป็นหลัก หรือเป็นบุคคลว่างงานจึงผันตัวเองมาเป็นนักพนันมีอาชีพ แต่หากเล่นเพื่อ เสี่ยงโชคเป็นครั้งคราว และไม่มากเกินไปเป็นถือเป็นผู้เล่นการพนันเท่านั้น

อุดมการณ์ วิสัยทัศน์ การป้องกันปัญหาการพนันในพื้นที่นั้น พบว่า หากเป็นหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามภารกิจหลัก และงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันเป็นภารกิจตามวาระโอกาส หรือเป็นกิจกรรมร่วมกับการจัดกิจกรรมอื่นๆ อาทิ การจัดโครงการอบรม ส่งเสริมทรัพยากรบุคคลให้มีคุณธรรม จริยธรรม หรือ การจัดค่ายคุณธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นหมู่บ้านรักษาศีล 5 หมายรวมถึง ยาเสพติด สุรา การพนัน และอื่น ๆ ที่เป็นอบายมุขทั้งหมด ซึ่งอยู่ในกรอบยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยของหน่วยงาน ส่วนภารกิจอื่นที่อยู่นอกเหนือกรอบการทำงานคงต้องให้เป็นไปตามเงื่อนไขการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร แต่องค์กรก็พร้อมจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรอื่นๆ อย่างเต็มกำลัง สอดคล้องกับแนวคิดของผู้นำชุมชนที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นว่า ปัจจุบันพื้นที่ไพรพัฒนามีเป้าประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการยกระดับทางเศรษฐกิจของตำบล ให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และมีรายได้ที่จะสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ โดยปราศจากหนี้สิน การพนันคือเป้าหมายหนึ่งที่ต้องการแก้ไขให้ประชาชนในพื้นที่เล่นการพนันน้อยลง หรือไม่เล่นการพนันเลย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ทำนายและมีความยากเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมที่เป็นผลสำเร็จ ถือเป็นเรื่องที่ต้องระดมสมองและความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้มาร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกัน โดยเฉพาะคนในชุมชนหากได้รับความร่วมมือ หรือชุมชนเห็นพ้องต้องกันย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนา และลดการเล่นพนันลงได้ เพราะคนในชุมชนมีทั้งคนเล่น และคนไม่เล่น โดยนักพนันส่วนใหญ่จะเป็นผู้ว่างงาน ไม่มีงานทำ หรือ เป็นนักพนันอาชีพก็มี หากเป็นผู้ว่างงานควรมีหน่วยงานเข้ามาร่วมในการส่งเสริมอาชีพ รวมถึงหน่วยงานที่ให้ความรู้และคำแนะนำสำหรับบุคคลที่ต้องการเลิกเล่นการพนัน ซึ่งควรเริ่มจากกลุ่มเป้าหมายนี้ก่อน เพราะบางคนที่เล่นการพนันเพราะเริ่มจากรายได้น้อย ไม่มีงานทำทำให้เข้าสู่วงจรการพนันได้ง่าย บางรายถูกชักจูงให้เล่นการพนันจากเพื่อนเพราะมีแรงจูงใจจากรายได้ที่ได้จากการพนัน โดยไม่คำนึงผลเสีย หากชุมชนสามารถสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชนได้จะส่งผลให้การเล่นพนันน้อยลง โดยมีแผนในการขับเคลื่อนธรรมณูสุขภาพตำบลให้วาระของการพนันเป็นวาระตำบลที่ต้องร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกับการดูแลสุขภาพะด้านอื่น ๆ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างแกนนำร่วมกันขับเคลื่อนต่อไป และเมื่อกล่าวถึงเป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์กรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนโดยภาพรวมในการขับเคลื่อนและพัฒนาการแก้ไขปัญหาการพนัน หน่วยงานในพื้นที่ และชุมชนมีการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง โดยการดำเนินงานทำควบคู่ไปกับการรณรงค์งานศพ และงานบุญปลอดเหล้าการพนัน ที่เลือกดำเนินการรณรงค์ในโครงการดังกล่าว เพราะเจ้าภาพสามารถจัดการไม่ให้มีการพนันในงานบุญนั้น ๆ ได้ และเป็นโครงการที่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ประชาชน โดยเฉพาะเจ้าภาพงานบุญต่าง ๆ จะได้รับ โดยเฉพาะในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ลดลง และปัญหาการทะเลาะวิวาทของเหล่านักพนันในงานบุญต่าง ๆ ลดลงด้วย

ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ออกมาในรูปแบบที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จับต้องได้ และสามารถขับเคลื่อนโครงการได้อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามบริบทพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ เพราะบริบทของหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน การรณรงค์หรือการขับเคลื่อนโครงการต้องมีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมจึงจะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน หากชุมชนไหนที่ให้ความร่วมมือจะพบว่า ปัญหาการพนันในชุมชนนั้นจะลดน้อยลง แต่ในส่วนของการเล่นประเภทหวย สลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นเรื่องที่แก้ปัญหาค่อนข้างยาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นิยมซื้อ เพราะมุมมองที่มีต่อการซื้อหวย สลากกินแบ่งมีความแตกต่างจากการเล่นการพนันประเภทอื่น ๆ หากจะแก้ไข ปัญหาการเล่นพนันทุกประเภทต้องมีการประชุม หรือการรณรงค์ ทำป้ายประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หรือตั้งกฎกติกาชุมชนไม่ให้มีการซื้อขายหวย หรือสลากกินแบ่งในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา ซึ่งถ้าจะดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวนี้ ต้องสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ร่วมกันเรื่องผลกระทบของการพนันระหว่างหน่วยงานพื้นที่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะปัจจุบันประชาชนในพื้นที่ส่วนหนึ่งนิยมเล่นการพนันประเภทบ่อนวัง คือรวมตัวกันจัดบ่อนขึ้นมาเพื่อเล่นการพนัน ซึ่งมีหลายรูปแบบ อาทิ ไพ่ ไฮโล โบก มวยตู้ หอยหุ้น การพนันออนไลน์ พนันชนไก่ โดยเฉพาะวงไพ่ ไฮโล หากไม่มีในงานบุญต่าง ๆ ก็จะมีการจัดตั้งรวมกลุ่มของนักพนันในชุมชนรวมกลุ่มกัน โดยเฉลี่ยของการเล่นแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 500 – 1,000 บาท

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันจึงต้องให้มีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ กอปรกับในพื้นที่ไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการปัญหาการพนันโดยตรง หรือเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ซึ่งภารกิจส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และฝ่ายปกครองในพื้นที่ โดยโครงการสร้างการจัดการคือของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ การรับแจ้งเหตุ และการตรวจพื้นที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ส่วนฝ่ายปกครองดำเนินการตามนโยบายตามลำดับชั้น โดยกำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติในเชิงพื้นที่ และในเรื่องของการผลักดันให้เกิดธรรมนูญสุขภาพตำบลในพื้นที่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องหาแนวทางร่วมกันในการผลักดันให้เกิด โดยปัจจุบันในพื้นที่มีการส่งเสริมให้เกิดการผลักดันธรรมนูญสุขภาพ โดยเน้นเรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ โรคติดต่อ โดยยังไม่พิจารณาถึงปัญหาจากการพนัน ซึ่งแนวทางที่น่าจะทำให้เกิดขึ้นได้ควรทำควบคู่กับโครงการงานบุญปลอดเหล้าและอบายมุข ควรบรรจุไว้เป็นวาระของตำบลในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือให้สามารถปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน และสำหรับกลุ่มองค์กร เครือข่าย และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามาสนับสนุนแก้ไขปัญหาการพนันนั้น ปัจจุบันยังไม่มีกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่าย หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการแก้ไข ปัญหาการพนันในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง รูปแบบการดำเนินงานจะเป็นการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานและองค์กรอื่นที่เป็นเครือข่ายซึ่งจะให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการพนัน ซึ่งในพื้นที่เคยมีการจัด

กิจกรรมประเภทละครสะท้อนปัญหาเป็นละครถกแถลงเชิงสร้างสรรค์เพื่อรณรงค์และป้องกันปัญหาการพนันในเยาวชนและชุมชนในภาคอีสาน ภาพรวมเป็นการจัดกิจกรรมที่ประโยชน์ และช่วยกระตุ้นให้ทุกคนในชุมชนเด็กและเยาวชน รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาการพนัน นอกจากนี้จะเป็นกิจกรรมของหน่วยงานในพื้นที่ที่จัดโครงการตามวาระโอกาสสำคัญในการขับเคลื่อนโดยรับนโยบายจังหวัดมาขับเคลื่อนในชุมชนท้องถิ่น อาทิ กิจกรรมงดเหล้าบุหรี่ปันครบพรรชาถวายในหลวง-พระราชนิ อย่างไรรู้ก็ตามจะพบว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากประชาชนชุมชนจัดขึ้นจึงไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น หากมีกลุ่มองค์กร หรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมาช่วยขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องคาดว่าปัญหาการพนันในพื้นที่น่าจะมีแนวโน้มลดลง

2) พื้นที่ตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนพื้นเมืองที่รวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีการจัดตั้งบ้านเรือนมาแต่ดั้งเดิม มีวัฒนธรรมแบบเผ่าส่วย (กูย) เผ่าลาว-อีสาน (นิยมพูดภาษาส่วยบางพื้นที่ไม่ชอบให้เรียกส่วย แต่ให้เรียกกูย ซึ่งพื้นที่ตำบลตูมยังให้ความหมายของการเรียกส่วยเป็นเชิงบวกและเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าในชุมชนอยู่ และพูดภาษาลาว-อีสาน) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ ทำนา สวนผลไม้ เลี้ยงวัว นอกฤดูการเกษตรประชากรบางส่วนจะอพยพไปเป็นแรงงานต่างถิ่นประกอบอาชีพรับจ้างตัดอ้อย ขายลูกชิ้น เป็นต้น

บริบทประชากรในพื้นที่ตำบลตูมที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ส่วย ลักษณะของการอยู่อาศัยของคนในพื้นที่มีความเกื้อกูลสูง และมีความเครือญาติเหนียวแน่น สามัคคี มีการสร้างบ้านเรือนที่ติดกันตามสมัยโบราณ และวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในกลุ่มคนรุ่นก่อนยังคงยึดโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรม ทำให้ประชาชนในพื้นที่นิยมเล่นการพนันในบุญงานศพมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตการเล่นพนันในบุญงานศพจะถูกเข้าใจ และเชื่อว่าจำเป็นต้องมีการเล่นพนันในบุญงานศพ เพื่ออยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพงาน และเป็นการเผ้าศพ โดยเฉพาะการเล่นพนันประเภทโฮโล ไพ่ การเล่นโบก เหลี่ยวงเงินแทงพนันระหว่างคินละ 5,000-15,000บาท ต่อวง ซึ่งแต่ละคินจะมีวงโฮโล 2-3 วง แล้วแต่จำนวนผู้เล่นในแต่ละงานงาน นอกจากนี้ยังมีการตีความจากเลขใต้ฝ่าโลงศพ กำนธูป ในขันน้ำมนต์ เพื่อนำไปซื้อหวยใต้ดิน หรือ ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล พฤติกรรมการเล่นพนันดังกล่าวนี้ถูกพัฒนาตามระยะเวลากลายเป็นการเปิดบ่อนในบุญงานศพหรืองานบุญอื่นๆ และกลายเป็นการเปิดบ่อนวิ่งตามหมู่บ้านโดยไม่จำเป็นต้องมีในบุญงานศพ เมื่อพิจารณาถึงอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ การป้องกันปัญหาการพนันตำบลตูม อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า บทบาทและภารกิจหลักของหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลตูม ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการปกครองและพัฒนาพื้นที่ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดระเบียบชุมชน สังคมฯ การวางแผน การลงทุน การเกษตรฯ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติฯ ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตและประเพณีท้องถิ่น และการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยภารกิจเรื่องการจัดการปัญหาการพนันทางองค์กรยังไม่มีบทบาทโดยตรงที่จะไปดำเนินการปัญหาที่เกิดขึ้น แต่สามารถขับเคลื่อนในลักษณะเชิงกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในท้องถิ่นได้ อาทิ การให้ความรู้ การส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นกิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลสัญจรพบปะประชาชน ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงร่วมรับฟังปัญหาของชุมชน และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับชาวบ้านในพื้นที่เรื่องการออมเงินจากรายได้ที่ชาวบ้านมีความมีการจัดสรร อย่างไรก็ตามจะทำให้เกิดประโยชน์ และหากนำไปเล่นการพนันจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างไรบ้าง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ก็อาจจะทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาการพนันได้บ้าง โดยเป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์กรในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ ในภาพรวมของการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการลดปัญหาการพนันในพื้นที่ตำบลตูม อำเภอศรีรัตน ได้มีการกำหนดทิศทางการรณรงค์ทั้งการติดป้ายร่วมกับงานบุญปลอดอบายมุขทุกประเภท รวมถึงการใช้เสียงตามสายหมู่บ้านทุกครั้งที่การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่ประจำเดือน โดยจะประกาศไม่ให้มีการเล่นการพนัน เป็นการประกาศเตือนว่าหากพื้นที่หมู่บ้านใดมีการเล่นการพนัน และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมห้ามกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้าช่วยเหลือประกันตัว โดยให้ถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์จากการป้องกันปัญหาการพนันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวไม่แตกแยกเพราะหนีหนี้การพนัน แต่การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นมาช่วยหนุนเสริมให้เกิดพลังขับเคลื่อน เช่น การบังคับใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่ตำรวจควรเป็นไปอย่างเคร่งครัด ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนนั้นการปฏิบัติค่อนข้างเกิดผลกระทบต่อตัวผู้นำชุมชนโดยตรง เพราะผู้นำอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นนักปกครองที่อยู่ในชุมชนต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งกับนักพนันที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่โดยตรง ซึ่งตรงจุดนี้เป็นปัญหาต่อการแก้ไขปัญหานี้มาก เพราะคนในชุมชนก็เป็นเครือญาติกัน หากแจ้งจับลูกหลานก็มีปัญหาแตกความสามัคคี และไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนในการแก้ปัญหา หากเป็นข้อบังคับใช้กฎหมายจึงอยากให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่โดยตรงดำเนินการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดและจริงจังต่อเนื่อง

ความนิยมการเล่นพนันของสมาชิกชุมชนในพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มมีการรับวัฒนธรรม และเทคโนโลยีทันสมัยการเข้าถึงการพนันมีหลายรูปแบบมากขึ้น ทำให้เกิดความนิยมเล่นการพนันของกลุ่มคนที่หลากหลายวัยมากขึ้น โดยประชาชนในพื้นที่ร้อยละ 80 นิยมเล่นการพนันทุกประเภท ตั้งแต่ ไพ่ ไฮโล เลขหุ้น การพนันออนไลน์ หวายนออนไลน์ หวายนฮานอย โกงเงิน มวยตู้ ฯลฯ และมีการเปิดบ่อนวังในชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มกันของประชาชนในพื้นที่ชักชวนกันมาเปิดเพื่อเล่นสนุกสนาน และต่อมาเมื่อมีจำนวนคนเข้ามาเล่นมากขึ้นก็กลายเป็นบ่อนใหญ่ โดยทำการเปิดในหมู่บ้านหนึ่งประมาณ 2 วัน แล้วย้ายไปอีกหมู่บ้านหนึ่งเปิดได้ 2 วัน แล้วย้ายวนไปเรื่อย ๆ ในหนึ่งบ่อนจะมีวงพนันประมาณ 3 – 5 วง โดยมีทั้งไพ่ ไฮโล โกง จำนวนคนเล่นต่อวันประมาณ 30 – 40 คน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเล่นการพนันเฉลี่ยอยู่ที่ 500 – 1,000 บาท ต่อ

คน และเม็ดเงินหมุนเวียนในบ่อนการพนันอยู่ที่ประมาณวันละ 5 - 6 แสนบาท รายได้ของกลุ่มนักพนัน เกิดจากอาชีพส่วนตัวบ้าง รับจ้างก็มี ทำการเกษตร รวมถึงรายได้ที่เกิดจากการเล่นการพนัน เมื่อมีรายได้จะแบ่งเงินไว้สำหรับเล่นการพนันโดยเฉพาะส่วนหนึ่ง และรายได้ส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้จ่ายภายในครัวเรือน และบางรายหากรายได้ที่หามาได้ไม่เพียงพอจะใช้วิธีการนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปแลกเป็นเงินสด โดยทางร้านค้าจะทำการหักค่าแลกเงินเป็นเงินสดร้อยละ 5 หรือ ร้อยละ 10 แล้วแต่การตกลงกันระหว่างร้านค้าและนักพนัน หรือบางรายใช้วิธีการนำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปซื้อสินค้าแล้วนำไปขายต่อในราคาที่ถูกกลง เพื่อนำเงินที่ได้ไปต่อทุนในการเล่นพนัน ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการเล่นการพนันที่พบในพื้นที่มีตั้งแต่การทะเลาะกันภายในครัวเรือน การทะเลาะกันระหว่างนักพนัน การมีปัญหาคอรัวแตกแยกเพราะหนี้หนี้พนัน รวมถึงการเพิ่มจำนวนของประชาชนในพื้นที่ติดหนี้จนระบบเพิ่มสูงขึ้น บางรายไม่มีทางออกต้องไปลักขโมยเพื่อนำไปขายมาใช้หนี้เป็นคดีความต่อกัน บางครัวเรือนพ่อแม่เล่นการพนัน ไม่สนใจดูแลบุตรหลานของตนเองจนติดยาเสพติด และเกิดความรุนแรงขึ้นภายในครอบครัว

การแก้ไขปัญหาปัจจุบันยังไม่มีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบประเด็นดังกล่าวโดยตรง แต่อำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนแต่ละหมู่บ้านจะขึ้นตรงกับฝ่ายปกครอง โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านรับผิดชอบ ซึ่งการแก้ไขปัญหาก็เป็นนโยบายร่วมกับภาครัฐ คือ มหาดไทย และหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับสุรา และอบายมุข ซึ่งหมายรวมถึงการพนันด้วย ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านนอกจากมีหน้าที่ดูแลลูกบ้านแล้วยังมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาทต่างๆ ให้กับลูกบ้านตนเอง ซึ่งหากลูกบ้านคู่พิพาทสามารถตกลงยุติข้อพิพาทได้แล้วต่างก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อย สงบสุข มีความสมานฉันท์ในสังคมซึ่งเป็นผลดีกับทุกฝ่าย ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะมีตั้งแต่เรื่องทะเลาะเบาะแว้งเล็กน้อย การผิดสัญญาหรือข้อตกลงใด ๆ ไปจนถึงการกระทำความผิดทางอาญา หากเป็นความผิดทางอาญาที่ยอมความกันได้ คณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถทำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นได้ อย่างไรก็ตามได้มีข้อตกลงกันว่า หากประชาชนในพื้นที่ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการพนัน ห้ามให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต.และผู้บริหารท้องถิ่นใช้ตำแหน่งเพื่อประกันตัวผู้ต้องหาอย่างเด็ดขาด เพื่อเป็นการลดปัญหาการพนันในเบื้องต้น และในพื้นที่ตอนนี้อย่างไม่มีโครงสร้างในการทำงานด้านปัญหาการพนันชัดเจน แต่จะมีการขับเคลื่อนงานตามวาระโอกาสในรูปแบบการณรงค์โครงการงานบุญปลอดเหล้า ปลอดอบายมุข ซึ่งการรับผิดชอบงานด้านการพนันตอนนี้คือนำหน้าของผู้นำชุมชนโดยตรง กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้นำก็จะมีหน้าที่คอยประกาศเตือนไม่ให้เล่นการพนัน ตำรวจก็มีหน้าที่จับกุม แต่การเล่นพนันก็ยังยังมีอยู่ตลอดตามหมู่บ้านต่างๆ ของตำบล และบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เช่น อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถไปห้ามชาวบ้านให้เล่นการพนันได้โดยตรง เพราะอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานจะเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความ

เป็นอยู่ของชาวบ้าน อาชีพ ซึ่งหากมีการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพตำบล คิดว่าน่าจะมีส่วนช่วยให้ปัญหาการพนันลดลง เพราะมีแนวทางที่ชัดเจนและเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และภาคประชาชนในพื้นที่ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนของชุมชนตนเองร่วมกัน เพราะธรรมนูญสุขภาพตำบลเปรียบเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มทางเลือกให้กับการพัฒนาาระบบสุขภาวะในภาคประชาชน และเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยทำให้เกิดการจัดทำแผนสุขภาพชุมชนที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย กลุ่มองค์กร เครือข่าย และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเข้ามาสนับสนุนแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ส่วนหนึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับอบายมุขของพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการขับเคลื่อนงานด้านเหล้า เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ การแพร่ระบาดของยาเสพติด และเรื่องสุขภาวะที่เกี่ยวกับโรคต่างๆ การแพร่ระบาดของยูงลาย ภาวะผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ งานสังคมสงเคราะห์ ส่วนการพนันจะเป็นการแฝงไปกับกิจกรรมอื่นๆ ยังไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่ขับเคลื่อนโดยตรง ซึ่งส่วนในเรื่องการพนันจะเป็นการรับนโยบายจากฝ่ายปกครองที่กำหนด ผู้ใหญ่บ้านจะรับมาปฏิบัติในชุมชน โดยการปฏิบัติจะเป็นรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ห้ามเล่นการพนันในหมู่บ้านในทุกเดือนที่มีการประชุมประจำเดือนของตำบล ผู้ใหญ่บ้านจะรับมอบนโยบายจากกำนันไปปฏิบัติ ผลที่ได้รับในช่วง 2 – 3 วันที่มีการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวชาวบ้านก็จะไม่มีการเล่นพนัน แต่หลังจากนั้นก็ลักลอบเล่นการพนันเช่นเดิม หากมีหน่วยงาน หรือองค์กรภายนอกเข้ามาเสริมหนุนในด้านความรู้ และการส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่องคาดว่าจะมีแนวโน้มลดลง ส่วนใหญ่ที่ลงพื้นที่จะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลตุม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตุม และผู้นำชุมชน เป็นภาคีเครือข่ายการทำงาน โดยประชาชนบางส่วนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงคิดว่าควรมีการร่วมกันทำงานหลากหลายสาขาให้เกิดรูปแบบที่ชัดเจนว่า ควรจะเริ่มต้นจากตรงไหนในการแก้ไขปัญหาการพนัน และหน่วยงานใดควรรับผิดชอบอะไรบ้างเพื่อให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการปรับอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะตอนนี้ทุกหน่วยงานต่างรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรตนเอง ยังไม่มีหน่วยงานหลักที่เป็นแกนนำในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

สรุป ประชาชนพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษมีการเล่นการพนัน แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยลดทอนปัญหาการพนันลงได้ คือ การมีเครือข่ายภาคประชาสังคม, เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดศรีสะเกษ และเครือข่ายอื่นๆ ที่รณรงค์ผลักดันการลด ละ เลิกปัญหาเหล้า การพนัน และอบายมุขทุกประเภท ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของจังหวัด ในส่วนของชุมชนก็มีต้นทุนมนุษย์ และต้นทุนทางสังคมประเพณีของระบบความเชื่อญาติในสังคมชนบท การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้ง่ายต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในฐานะสมาชิกในชุมชน ทุนทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นเสมือนพลังที่ช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้เหมาะสม สมาชิกในชุมชนยอมรับ เชื่อใจต่อกันและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน รวมถึงหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมิได้ปล่อยปละละเลยเรื่องการพนันไปเลยทีเดียว เพราะมีกฎหมายกำกับ

ควบคุมการพนันอยู่แล้ว ในขณะที่ผู้นำชุมชนเองก็มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะช่วยผลักดันการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าการรุกรืบของการพนันนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และหลากหลายวิธีการตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เอสเอ็มเอส และอื่นๆ โดยพุ่งเป้าไปที่นักพนันหน้าใหม่ที่เป็นกลุ่มเยาวชน ซึ่งยากแก่การติดตามตรวจสอบ ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาเองก็มีข้อเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีซึ่งยึดถือความเคารพในระบบอาวุโสสูง และการเชื่อฟังผู้นำ โดยเฉพาะชุมชนพื้นที่ที่มีชาติพันธุ์เขมร ส่วย และลาว ยังคงยึดถือสืบทอดระบบนี้กันอยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่งถือเป็นต้นทุนชุมชนที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในการแก้ไขปัญหาการพนันได้ สำหรับการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ พบว่า มีความพยายามในการตั้งกฎหรือระเบียบที่ไม่เป็นทางการเพราะต้องอาศัยความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหาการพนัน เนื่องจากเป็นชุมชนเครือญาติ รวมถึงการแทรกซึมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเล่นพนันขึ้น ซึ่งการตั้งกฎกติกาชุมชนนี้ถือเป็นกลไกเบื้องต้นในการใช้จัดการการพนันในชุมชนท้องถิ่น สิ่งสำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนาในชุมชนท้องถิ่นก็มีส่วนหรือมีบทบาทอย่างมากในการอบรมสั่งสอน (Socialization) แก่สมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงโทษภัยของการพนัน แต่ด้วยเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัญหาการพนันก็ยังเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปและมีแนวโน้มมากขึ้น ทั้งในด้านของ ประเภทของการพนัน จำนวนและช่วงวัยของผู้เล่น และวงเงินที่หมุนเวียนในธุรกิจการพนัน จนทำให้เหมือนว่าการดำเนิน งานมาตรการด้านกฎหมายและมาตรการด้านการให้การศึกษอบรมของสถาบันทางสังคม หรือทุนทางสังคมด้านอื่นๆ อ่อนแอลงไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว สภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจก็มีผลอย่างมากต่อการทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมในชุมชนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

5.1.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

5.1.2.1 การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ยังคงมีลักษณะของการเคารพนับถือผู้อาวุโส และความเป็นเครือญาติกันสูง ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้าน กำนันมีบทบาทเกือบทุกภารกิจกิจกรรมปกครองดูแลครัวเรือนของประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือน หากมีเหตุขัดแย้งในชุมชนผู้นำจะต้องเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ยุติลง ดังนั้น ในเรื่องของอบายมุข หรือเหตุการณ์กระทำผิดต่อกฎหมายผู้นำจึงต้องให้การตักเตือนประชาชนในพื้นที่เป็นการเบื้องต้น รวมถึงการแจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายให้กับประชาชน แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่า การตักเตือนจากผู้นำจะใช้ได้ผลเพียงช่วงระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น และต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วย เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในพื้นที่เอง โดยเฉพาะการพนันบางประเภท เช่น บ่อนวิง ที่มีการเจ้ามือเป็นคนนอกพื้นที่มีเครือข่าย

ในหมู่บ้าน บ่อนประเพณีจะมีกระบวนการซับซ้อนในการขอเปิดบ่อนการพนันที่บางครั้งผู้นำชุมชนไม่สามารถเข้าถึงได้ ต้องขอให้ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายมาดำเนินการจับกุม ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันได้คือชุมชนต้องทำงานร่วมกับผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย หากอาศัยเฉพาะปกครองโดยเฉพาะผู้นำชุมชนเป็นไปได้เพียงชั่วคราว เพราะการพนันบางประเภทก็เกินอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชนที่จะเข้าไปควบคุมดูแลได้ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนในการเฝ้าระวังการลักลอบเล่นการพนันในพื้นที่หากพบให้ใช้มาตรการตักเตือนก่อน และเสนอว่าหากมีครั้งต่อไปจะดำเนินแจ้งเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง สำหรับในงานบุญให้ใช้มาตรการเดิม คือ การขอความร่วมมือจากเจ้าภาพงานบุญ โดยใช้วิธีการรณรงค์ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์หน้างานบุญปลอดอบายมุขและให้ดำเนินการต่อเนื่อง

5.1.2.2 การตั้งกฎกติกาชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนประกาศใช้ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านในการห้ามเล่นการพนันในงานบุญประเพณี ซึ่งป้ายประชาสัมพันธ์ปลอดอบายมุขในงานบุญประเพณีงานบุญเจ้าภาพเดียวต้องขอความร่วมมือกับเจ้าภาพงาน บางงานเจ้าภาพให้ความร่วมมือตลอดการจัดการ แต่บางงานเจ้าภาพให้ความร่วมและอนุญาตให้ตั้งป้ายประชาสัมพันธ์งานบุญปลอดอบายมุขเพียงวันแรก และวันที่สอง ส่วนวันอื่นๆ เจ้าภาพปล่อยให้มีการเล่นพนัน แต่ขอให้เล่นรอบบริเวณนอกงาน ไม่อนุญาตให้เข้ามาเล่นในงาน ซึ่งชุมชนเองเคยมีการประชุมประจำหมู่บ้านในการขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ซึ่งบางชุมชนในตำบลไม่มีการเล่นพนันประเภทที่เปิดบ่อนในหมู่บ้านเลย แต่จะมีการเล่นห่วยต่างๆ ในบ้านของประชาชน เพราะจะใช้วิธีการโทรศัพท์เพื่อซื้อห่วย หรือใช้วิธีการสื่อสารผ่านออนไลน์ เพราะฉะนั้นการพนันประเภทนี้เป็นการพนันที่ยากที่จะจัดการเพราะเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล และ สร้างมาตรการชุมชน โดยผลักดันวาระปัญหาการพนันเข้าสู่ที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อยืนยันว่าชุมชนกำลังขับเคลื่อนและผลักดันให้หมู่บ้านเป็นชุมชนปลอดการพนัน ในส่วนของชุมชนใดสามารถขับเคลื่อนได้ก่อนให้ดำเนินการได้ และขอความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ สำหรับการดำเนินการนี้อาจต้องใช้เวลาค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งหากดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องคาดว่าประชาชนในพื้นที่จะสามารถลดการเล่นพนันลงได้ และให้จัดบันทึกปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และปัญหาเร่งด่วนในวาระการพนันที่ต้องการแก้ไข เพื่อจะได้นำสู่การผลักดันในการแก้ไขธรรมนูญตำบลให้สมบูรณ์ต่อไป

5.1.2.3 การจัดตั้งสถานที่ให้คำปรึกษาปัญหาการพนันในระดับชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้จัดการดูแล และมีหน่วยงานสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ หรือ สร้างกลไกในการทำงานร่วมกันเป็นกลไกขนาดเล็กที่มีหน่วยงานหรือองค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น วัด โรงเรียน ครอบครัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยงานท้องถิ่น สร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อคุ้มครองและป้องกันแก้ไขปัญหาการพนัน ซึ่งในพื้นที่ยังขาดกลไกเหล่านี้ในการเชื่อมโยงปัญหาของชุมชนเข้าสู่กระบวนการบูรณาการแบบเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะการทำงานยังเป็นลักษณะของแต่ละองค์กร

ยังไม่มี การเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นทางการ และการสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการหาหรือการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน และทำข้อตกลงการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างกลไกการแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน อาทิ หน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทในการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ และสุขภาพจิตในหน่วยครัวเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลกับบทบาทการให้บริการส่งเสริมงานด้านอาชีพ และสวัสดิการสังคม ศูนย์การศึกษาครอบครัวและ การศึกษาตามอัธยาศัยให้บริการการส่งเสริมทักษะอาชีพ เจ้าหน้าที่ตำรวจให้บริการข้อมูลด้านกฎหมาย ปกครองดูแลด้านความมั่นคง เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานควรมีการจัดการประชุมเพื่อทำข้อตกลง ในการแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ให้เป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

5.1.2.4 การใช้กิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาการพนัน ชุมชนเคยมีหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายภาควิชาการเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาการพนันในพื้นที่ จัดที่หอประชุม วัดโพธิ์พัฒนา โดยมีเยาวชน ประชาชน อาสาสมัคร จิตอาสา และผู้นำในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกิจกรรมละครสมมุติบทบาทที่สะท้อนถึงการเล่นการพนันของคนในท้องถิ่น การสะท้อนถึงปัญหาที่มีสัมพันธ์หรือปัญหาที่ประชาชนพบเจอในชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจง่าย และเริ่มตระหนักถึงปัญหาการพนันผ่านการร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็นของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เข้าร่วมชมละครได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านตัวละครในการแก้ไขปัญหาวิกฤติของชีวิตในช่วงที่ติดการพนันจะทำอย่างไร ผลของการจัดกิจกรรมในครั้งนั้นทำให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงปัญหาการพนันอย่างจริงจังมากขึ้น และ การใช้ศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาการพนัน ชุมชนท้องถิ่นชนบทของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะทางภาคอีสานยังคงมีความเป็นเครือญาติกันสูง ในชุมชนหนึ่งๆ แทบทุกหลังคาเรือนมีความเป็นพี่น้อง ห่วงใย และยังคงเอื้ออาทรต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือศักยภาพชุมชน หรือเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิม หากเราสามารถสร้างพลังจากทุนชุมชนนี้ให้มาเกื้อหนุน หรือ หนุนเสริมในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันได้ เยาวชนคนรุ่นใหม่ que เล่นการพนัน หรือ กำลังเข้าสู่วงจรการพนันอาจมีแนวโน้มลดลง เพราะปัจจุบันนอกจากปัญหาการพนันในผู้ใหญ่วัยทำงาน ผู้สูงอายุที่ว่างงานแล้ว แนวโน้มการเล่นพนันของเด็ก ๆ วัยใส วัยรุ่นในชุมชนเริ่มมีการทดลอง เลียนแบบในการเล่นพนันกันแล้ว อยากให้มีการใช้ศักยภาพชุมชน ซึ่งก็คือความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชนมาร่วมเป็นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์โดยอาจใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน งานบุญประเพณี วัฒนธรรมที่มีนำมาสืบสาน และพาบุตรหลานมาร่วม มาสร้างพื้นที่กิจกรรมร่วมกันก็เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ชุมชนระหว่างกันจะทำให้บุตรหลานได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้ป้องกันปัญหาการพนันได้

5.1.2.5 การขับเคลื่อนและผลักดันปัญหาการพนันเป็นวาระตำบล โดยธรรมนูญตำบลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ควบคุมกฎกติกาของชุมชนทั้งตำบลให้เป็นทิศทางเดียวกัน เพราะผ่านการประชุมทุกหมู่บ้านในตำบลเรียบร้อยแล้ว และประการสำคัญการแก้ไขปัญหาก็จะสามารถแก้ไขได้ตรงจุด เพราะก่อนที่จะเกิดการประชามติในแต่ละหมู่บ้าน ข้อมูลของปัญหาจะถูกเสนอโดยคนในชุมชนนั้นๆ ว่ามีความต้องการแก้ไขปัญหาด้านใดบ้าง และการการประชาสัมพันธ์เพื่อลดการเล่นพนันในบริเวณสำคัญของชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่ทั้งในและนอกชุมชนได้พบเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น ภาพการ์ตูนที่สื่อถึงพิษภัยของการพนันที่เหมาะสม เข้าใจง่าย มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนในระดับผู้ใหญ่อาจจะปรับเป็นสื่อที่เป็นภาพที่น่าสนใจ สอดแทรกนิทานธรรม ฃญาอีสาน หรือ นิทานโบราณที่มีภาษาที่สื่อเข้าใจง่าย สิ่งเหล่านี้เป็นการประกาศว่าชุมชนได้มีการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันโดยใช้วิธีการนี้เป็นการอธิบายปัญหาการติดการพนัน หรือปัญหาที่เกิดจากการเล่นการพนันโดยใช้สื่อ ซึ่งบางคนอาจเพิ่งเริ่มเล่นการพนันทำให้มีการหลงผิดไปบ้าง การใช้สื่อช่วยในการเตือนสติ และพัฒนาทักษะการตัดสินใจ รวมถึงอาจช่วยปรับความคิด ทศนคติของคนที่กำลังจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเข้าสู่วงจรการพนันให้ตระหนักถึงปัญหา และมีทักษะการปฏิเสธมากขึ้นได้

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษในครั้งนี้ คณะวิจัยประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 บริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ แม้ประชาชนพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษจะมีการเล่นการพนัน แต่สิ่งหนึ่งที่ช่วยลดทอนปัญหาการพนันลงได้ คือ การมีเครือข่ายต่างๆ อาทิ เครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดศรีสะเกษที่รณรงค์ผลักดันการลด ละ เลิกปัญหาเหล้า การพนัน และอบายมุขทุกประเภท ซึ่งเป็นทุนทางสังคมของจังหวัด ในส่วนของชุมชนก็มีต้นทุนมนุษย์ และต้นทุนทางสังคมประเพณีของระบบความเชื่อญาติในสังคมชนบท การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้ง่ายต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันในฐานะสมาชิกในชุมชน ทุนทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นเสมือนพลังที่ช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างเหมาะสม สมาชิกในชุมชนยอมรับ เชื่อใจต่อกันและมีความผูกพันซึ่งกันและกัน สามารถผลักดันการแก้ไขปัญหามาร่วมกันได้อย่างเฉพาะชุมชนที่มีผู้นำชุมชนเองที่มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะช่วยผลักดันการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นต้นทุนชุมชนในด้านทุนมนุษย์ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดศักยภาพในการแก้ไขปัญหการพนันได้ สอดคล้องกับสุพัตรา คงขำ (2561) กล่าวว่า ทุนทางสังคมของชุมชนที่ก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาต่างๆ ที่สำคัญมากที่สุด คือ ทุนมนุษย์ โดยหากชุมชนใดมีประชาชนตระหนักในความรักสามัคคี

เอื้ออาทรต่อกัน รวมถึงการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีผู้นำที่เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะส่งผลให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพจะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และเปิดรับองค์ความรู้เพื่อนำมาปฏิบัติใช้ในการสร้างพลังชุมชน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และหากชุมชนสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนไปใช้บริหารจัดการชุมชนให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนชุมชนในหลาย ๆ มิติ อาทิ การแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน

5.2.2 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งจะขอนำเสนอแนวทางที่ได้รับข้อเสนอเพิ่มเติมในเวทีนำเสนอฯ ในประเด็นต่างๆ และนำเสนอประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพราะผู้นำเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ยังคงมีลักษณะของการเคารพนับถือผู้อาวุโส การเชื่อฟังผู้นำ มีความแน่นแฟ้นของสถาบันครอบครัวและมีความเป็นเครือญาติกันสูง ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้าน กำนันมีบทบาทเกือบทุกภารกิจของการปกครองในหมู่บ้าน ตั้งแต่ดูแลครัวเรือนของประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือน หากมีเหตุขัดแย้งในชุมชน ผู้นำจะเป็นจุดศูนย์รวมของคนในชุมชนในการเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ยุติลง ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพผู้นำจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นอย่างมากในการก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน เพราะผู้นำมีความสำคัญที่มีส่วนขับเคลื่อนงานในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนรับข้อมูลข่าวสาร นโยบายจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมาประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้อยู่ดีมีสุขทั้งร่างกาย จิตใจ ตลอดจนความรู้สึกมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง สอดคล้องกับ เอมอร์ แส่นภูวา (2559) กล่าวว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในกรณีสถานการณ์เมื่อเกิดความไม่มั่นคงในพื้นที่รับผิดชอบ คือ การช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ดูแลความเรียบร้อยให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่ เป็นผู้ประสานงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามและรับข้อมูลข่าวสารจากทางหน่วยงานราชการเพื่อนำมาถ่ายทอดให้ประชาชนได้เข้าใจ ดังนั้น ผู้นำที่มีศักยภาพจึงเปรียบเสมือนจุดศูนย์กลางของชุมชนที่เชื่อมโยงและสามารถโน้มน้าวให้คนในชุมชนร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสามารถจัดให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเข้าร่วมประชุมพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนร่วมกันได้

2) การตั้งกฎกติกาชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนประกาศใช้ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านในการห้ามเล่นการพนันในงานบุญประเพณี โดยขั้นตอนทั้งหมดต้องผ่านกระบวนการประชาคมหมู่บ้านเพื่อหารือร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดข้อตกลงและการยอมรับที่จะดำเนินร่วมกันในการแก้ไข

ปัญหาการพนัน ซึ่งที่ผ่านมากฎกติกาที่ได้ยึดปฏิบัติร่วมกันก็สามารถกำหนดทิศทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการพนันในบางพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง และควรมีมาตรการผลักดันให้เกิดความร่วมมือจากเครือข่ายทุก องค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นให้เป็นตำบลสุภาพะ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดปัญหาการพนันได้ พื้นที่ได้ สอดคล้องกับ มูลนิธิสตรี สฤณีวงศ์ (2555) เสนอว่าชุมชนเริ่มจดเล้า เลิกพนันโดย ผู้นำชุมชน โดยเริ่มโครงการจดเล้าในงานบุญงานศพ และงานกฐิน เพื่อเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านเห็นถึงผลดี ร่วมกับการ จัดการปัญหาการพนันในชุมชน ซึ่งการจัดการไปได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้รูปแบบการประชาคม การ สร้างข้อตกลงที่เป็นกฎกติกาชุมชนของคนหนองไฮให้มีร่วมกัน และผลักดันให้เกิดเป็นโครงการ “ตำบลสุ ภาวะ” ที่ขับเคลื่อนงานพร้อมกับการสร้างอาชีพและการกำจัดอบายมุขในตำบล และเกิดมีผลสำเร็จให้เห็น อย่างเป็นรูปธรรม การจัดการปัญหาการพนันในตำบลหนองไฮ ดำเนินการต่อเนื่องมาภายใต้พันธสัญญาของ ชาวบ้านและคณะทำงานที่ร่วมกันทำเป็น “บัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล” รวมทั้งการทำ MOU (Memorandum of Understanding) หรือบันทึกข้อตกลงร่วมที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮได้ลงนาม ร่วมกับตำบลอื่น ๆ ถึงแนวทางในการทำงานสู่ตำบลสุภาพะ ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายในการทำงาน และ เป็นเหมือนเครื่องมือเสริมแรงให้คนหนองไฮดำเนินงานภายใต้สัญญาประชาคมของพวกเขาต่อไป เพื่อเข้าสู่ จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ความเป็นตำบลสุภาพะที่ผู้คนอยู่ดีกินดี มีความสุข มีสัมมาชีพและความภูมิใจใน ท้องถิ่น

3) การใช้กิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาการพนัน ชุมชนเคยมีหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นภาคี เครือข่ายภาควิชาการเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาการพนันในพื้นที่ จัดที่หอประชุมวัดไพรพัฒนา โดยมีเยาวชน ประชาชน อาสาสมัคร จิตอาสา และผู้นำในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกิจกรรมละครสมมุติ บทบาทที่สะท้อนถึงการเล่นการพนันของคนในท้องถิ่น การสะท้อนถึงปัญหาที่มีสัมพันธ์หรือปัญหาที่ประชาชน พบเจอในชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจง่าย และเริ่มตระหนักถึงปัญหาการพนันผ่านการร่วม คิด ร่วมแสดงความคิดเห็นของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้เข้าร่วมชมละครได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของ ตนเองผ่านตัวละครในการแก้ไขปัญหาวิกฤติของชีวิตในช่วงที่ติดการพนันจะทำอย่างไร ผลของการจัดกิจกรรม ในครั้งนั้นทำให้เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงปัญหาการพนันอย่างจริงจังมากขึ้น สอดคล้องกับ วิมลรัตน์ วันเพ็ญ และคณะ (2562) การมีส่วนร่วมสร้างกิจกรรมในการวางแผนจัดการแก้ไขปัญหเกมและ พนันอย่างบูรณาการโดยการจัดกิจกรรมเพื่อลดปัญหา เพิ่มการตระหนักรู้เท่าทันเกมและพนันทั้งชุมชน วัด และโรงเรียน พบว่าเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของแกนนำมีความเสี่ยงปัญหาเกม และการพนันลดลง ทั้งนี้อาจเพราะการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนถึงปัญหาร่วมกัน และการเข้าร่วม กิจกรรมยังเป็นการเน้นย้ำการจัดการตนเองและสร้างเสริมพลังในการร่วมกันดูแลชุมชนให้ห่างไกลจากปัญหา เกมและพนันได้มากขึ้น

4) การขับเคลื่อนและผลักดันปัญหาการพนันเป็นวาระตำบล โดยธรรมนูญตำบลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการใช้ควบคุมกฎกติกาของชุมชนทั้งตำบลให้เป็นทิศทางเดียวกัน เพราะผ่านการประชาคมทุกหมู่บ้านในตำบลเรียบร้อยแล้ว และประการสำคัญการแก้ไขปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหามาตรฐานได้ตรงจุด และการแก้ปัญหานั้นจะเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับคชชิน สุริษา และชลธิดา บัวหา (2562) กล่าวว่า การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ต้องการเห็นคนในชุมชนมีความสุข ปลอดภัย อบอุ่น และมีความรักให้แก่กัน ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวได้เกิดขึ้นมาจากการที่คนในชุมชนได้เห็นถึงสถานการณ์ที่ครอบครัวเกิดความแตกแยก ทะเลาะวิวาท ทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดความอบอุ่น อันมีสาเหตุมาจากการเล่นการพนัน ซึ่งเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาการพนันในชุมชน คือ ธรรมนูญตำบล โดยเฉพาะคณะกรรมการธรรมนูญตำบลได้ใช้ธรรมนูญนี้เป็นเครื่องมือในการประกาศประชาสัมพันธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติ โดยได้มีการนำเสนอข้อมูลต่อชาวบ้านผ่านที่ประชุมหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบและตระหนักถึงปัญหาการพนันร่วมกัน และทำให้เกิดการหารือร่วมกันในการผลักดันประเด็นต่างๆ ของการพนันที่กำลังเป็นปัญหาของหมู่บ้านเข้าสู่มาตรการในธรรมนูญสุขภาพตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

5) การใช้ศักยภาพชุมชนในการจัดการปัญหาการพนัน ชุมชนท้องถิ่นชนบทของไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะทางภาคอีสานยังคงมีความเป็นเครือญาติกันสูง ในชุมชนหนึ่งๆ แทบทุกหลังคาเรือนมีความเป็นพี่น้อง ห่วงใย และยังคงเอื้ออาทรต่อกัน สิ่งเหล่านี้คือศักยภาพชุมชน หรือเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิม หากเราสามารถสร้างพลังจากทุนชุมชนนี้ให้มาเกื้อหนุน หรือ หนุนเสริมในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันได้ เยาวชนคนรุ่นใหม่ในการเล่นการพนัน หรือ กำลังเข้าสู่วงจรการพนันอาจมีแนวโน้มลดลง เพราะปัจจุบันนอกจากปัญหาการพนันในผู้ใหญ่วัยทำงาน ผู้สูงอายุที่ว่างงานแล้ว แนวโน้มการเล่นพนันของเด็ก ๆ วัยใส วัยรุ่นในชุมชนเริ่มมีการทดลอง เล่นแบบในการเล่นพนันกันแล้ว อยากให้มีการใช้ศักยภาพชุมชน ซึ่งก็คือความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชนมาร่วมเป็นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์โดยอาจใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน งานบุญประเพณี วัฒนธรรมที่มีนำมาสืบสาน และพาบุตรหลานมาร่วม มาสร้างพื้นที่กิจกรรมร่วมกันก็เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ชุมชนระหว่างกันจะทำให้บุตรหลานได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้ป้องกันปัญหาการพนันได้ สอดคล้องกับอภิชาติ ใจอารีย์ (2562) กล่าวว่า การแก้ปัญหการพนันที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชนแก้ปัญหาด้วยการนำศักยภาพของชุมชน และทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันของเยาวชนในชุมชน ส่วนหนึ่ง คือ การใช้หลักความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งศักยภาพของชุมชนสะท้อนให้เห็นในรูปแบบของ ทุนทางสังคม (Social Capital) หรือทุนชุมชน คือ ชุดของทรัพยากรที่ฝังตัวอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชน ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และก่อให้เกิด

ประโยชน์ต่อการพัฒนาทุนที่เป็นมนุษย์ (Human Capital) หรือเป็นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งมีคุณค่าต่อการเติบโตของเด็ก ทุนทางสังคมอาจจะมีอยู่ในครอบครัว และในชุมชนก็ได้ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดการพนันในเยาวชนได้

6) การติดป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อลดการเล่นพนันในบริเวณสำคัญของชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่ทั้งในและนอกชุมชนได้พบเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น อาจเป็นภาพการ์ตูนที่สื่อถึงพิษภัยของการพนันที่เหมาะสม เข้าใจง่าย มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนในระดับผู้ใหญ่ อาจจะปรับเป็นสื่อที่เป็นภาพที่น่าสนใจ สอดแทรกนิทานธรรม พญาอีสาน หรือ นิทานโบราณที่มีภาษาที่สื่อเข้าใจง่าย สิ่งเหล่านี้เป็นการประกาศว่าชุมชนได้มีการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน โดยใช้วิธีการนี้เป็นการอธิบายปัญหาการติดการพนัน หรือปัญหาที่เกิดจากการเล่นการพนันโดยใช้สื่อ ซึ่งบางคนอาจเพิ่งเริ่มเล่นการพนันทำให้มีการหลงผิดไปบ้าง การใช้สื่อช่วยในการเตือนสติ และพัฒนาทักษะการตัดสินใจ รวมถึงอาจช่วยปรับความคิด ทศนคติของคนที่กำลังจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเข้าสู่วงจรการพนันให้ตระหนักถึงปัญหา และมีทักษะการปฏิเสธมากขึ้นได้ ซึ่งการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เป็นหนึ่งในแนวทางในการให้ความรู้ สอดคล้องกับ อุบล สวัสดิ์ผลและคณะ (2562) เสนอให้มีการพัฒนาชุดสื่อหรือชุดเรียนรู้การพนันที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับบริบทชุมชนและเข้าถึงกลุ่มเด็ก เยาวชนและชุมชน และ กนกวรรณ มะโนรมย์ (2561) ได้เสนอให้มีการสร้างบริบทของพื้นที่เพื่อลดการเล่นการพนันของเยาวชน การให้ความรู้กับผู้ปกครองของเยาวชน ผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งเนตรดาว ธงชิว (2561) กล่าวว่า การป้องกันแก้ไขปัญหาการดื่ม และการเข้าถึงอบายมุข ควรใช้วิธีการป้องกันที่มุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และการปรับพฤติกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยการให้ความรู้ โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละวัย ซึ่งครอบคลุมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตราย ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาการพนัน การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีการประเมินทัศนคติและความรู้ที่ได้รับเพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจ การแก้ไข้ปัญหา และทักษะการปฏิเสธ สร้างและพัฒนาความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันการกลับมากระทำพฤติกรรมที่จะนำสู่การเบี่ยงเบนซ้ำ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะระดับครอบครัว และชุมชน

1) ผู้ปกครอง ประชาชน ผู้นำชุมชนในพื้นที่ควรให้ความสำคัญ และสร้างจิตสำนึก ร่วมกัน รวมถึงสร้างความตระหนักในปัญหาการพนันทุกประเภท และร่วมกันปฏิบัติตามข้อตกลงของชุมชน อย่างเคร่งครัด และควรมีการพัฒนาแผนงานชุมชนในการส่งเสริมความรู้ เพื่อลดพฤติกรรมการเล่นการพนัน ของประชาชนในพื้นที่

2) ชุมชนควรมีมาตรการติดตาม และประเมินผลจากการรณรงค์ หรือ จากกิจกรรม งานบุญปลอดอบายมุข เพื่อเป็นข้อมูลชุมชนในการประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของนักเล่นพนัน รวมถึงพฤติกรรมการเล่นการพนันในชุมชน เพราะการมีข้อมูลการพนันในชุมชนจะทำให้เกิดการจัดการปัญหา การพนันได้อย่างเหมาะสม

3) ควรจัดให้มีการยกย่องบุคคลต้นแบบ หรือเจ้าภาพงานบุญต้นแบบ เพื่อเป็นแรง ขับเคลื่อนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกต่อครอบครัวอื่นในชุมชน

4) ชุมชนควรมีการบันทึก และปรับปรุงกฎระเบียบหรือข้อตกลงในการควบคุมการ เล่นพนันในบุญประเพณีให้เป็นปัจจุบัน รวมถึงอาจมีการเรียกประชุมประชาคมเพื่อหารือกับคนในชุมชนเป็น วาระประจำเดือน เพื่อย้ำเตือนถึงสถานการณ์ปัญหาการพนันในพื้นที่ หรืออาจมีข้อตกลงเพิ่มเติมและ ประเมินผลจากการประชุมทุกครั้ง

5) ชุมชนควรร่วมกันผลักดันให้เกิดการระดมทุนในการประชุมประชาคม ประจำเดือน เพื่อร่างธรรมนูญสุขภาพชุมชนในประเด็นเกี่ยวกับการพนัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะระดับหน่วยงานท้องถิ่น

1) หน่วยงานท้องถิ่น สถานศึกษา ควรจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยกำหนดกรอบ การทำงานในการรณรงค์ปัญหาการพนันให้ชัดเจน ในการป้องกัน ลด ละ เลิกปัญหาการพนัน

2) หน่วยงานท้องถิ่น ควรกำหนดเป้าประสงค์การป้องกันแก้ไขปัญหาการพนัน โดย สร้างความร่วมมือทุกฝ่ายผลักดันให้เกิดแผนการพัฒนา ส่งเสริมองค์ความรู้ในการสร้างทักษะชีวิต และอาชีพที่ เหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ในช่วงเวลาที่หมดฤดูกาลทำการเกษตร เพื่อลดปัญหาการเล่นพนัน

5.3.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลควรมอบนโยบาย และสนับสนุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน สาธารณสุขให้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ รณรงค์ผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ให้ ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสิทธิในการเข้าถึงการรับการบำบัดผู้ติดการพนัน

2) ควรให้หน่วยงานที่เป็นเครือข่ายสุขภาพระดับประเทศ จัดทำสื่อสร้างสรรค์ ที่เกี่ยวกับการพนันในระดับประเทศ อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดทำสื่อรณรงค์ปลอดการพนันให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น โดยควรมีการส่งเสริมการบูรณาการงานเชิงประเด็น (หลักกับพนัน) ในการทำงานระดับพื้นที่ โดยอาศัยฐานของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าในแต่ละจังหวัดที่มีอยู่ทั่วประเทศ

5.3.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการลดปัญหาการพนัน โดยนักวิจัยและชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อลดปัญหาการพนัน และทำการประเมินผลจากการศึกษาวิจัย

2) ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่ปลอดการพนัน และถอดบทเรียนให้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาการพนัน ซึ่งการวิจัยควรเป็นงานวิจัยต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ มะโนรมย์ (2561) ได้ศึกษาวิถีพนันวัยใส: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพนันในภาคอีสาน. รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญญาพร ไทรชมพู. (2546). การศึกษาพฤติกรรมของนักการพนัน : กรณีศึกษานักการพนันในจังหวัดนครปฐม ใน วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศึกษาวิทยาประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิตติธัช อินทเกษร. (2553). พฤติกรรมการเล่นพนันฟุตบอล: กรณีศึกษานักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- คชชิน สุวิชา และชลธิดา บัวหา. (2562). การจัดการปัญหาการพนันในชุมชนโดยธรรมนูล
สุขภาพตำบล กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองหิน อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.
กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- จรรยา กล่าวสุนทร. (2550). การศึกษาตัวแปรและพฤติกรรมการเล่นการพนันของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามทฤษฎีและการกระทำด้วยเหตุผล ใน ปรินิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา ใน เอกสารประกอบการเรียนภาค
วิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชรินทร์ ลาวเมือง. (2563). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9. สัมภาษณ์.
- ณัด สีดา. (2563). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา. สัมภาษณ์.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทะศิลป์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของ
โรงเรียนล่อมแตรวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิววรรณ สุกุลจันทร์. (2557). ทศนคดีต้องงานบุญปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปลอดการพนัน
อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์
ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์.
- เนตรดาว ธงชีว. (2561). การป้องกันการใช้อัลกอฮอล์ในทางที่ผิดในวัยรุ่น ใน วารสารสมาคม
พยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ. ปีที่ 24, (ฉ.2), กรกฎาคม-ธันวาคม 2561

- บำรุง เป็นสุข. (2555). **ชุมชนต้นแบบ ลด ละ เลิกสุรายาเมา สืบทอดเทศกาลงานบุญปลอดเหล้า ในเทศกาลสารทเดือนสิบ**. ออนไลน์ เข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://www.stopdrink.com> สืบค้น 1 ตุลาคม 2561
- บุญมี เสนคราม. (2563). **ก้านันตำบลไพรพัฒนา**. สัมภาษณ์.
- ประจวบ จันทร์หมื่น และคณะ. (2555). **พลังศรัทธาความเชื่อที่มีต่อหลวงปู่สรวงเพื่อสร้างจุดร่วมทางวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชายแดนไทย-กัมพูชา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกงหรา จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประเวศ วะสี. (2541). **ประชาคมตำบล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2542). **แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พันธ์ศรี พลศรี. (2560). **แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชนแออัด จังหวัดอุบลราชธานี ใน วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. ปีที่ 7, (ฉ. 1), 64-73.
- มัทยา ศรีพนา. (2556). **แนวทางการบริหารจัดการการพนันออนไลน์ (Management Guideline for Online Gambling) ใน วารสารวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา**. ปีที่ 3, (ฉ. 19)
- มูลนิธิสิดศรี-สฤษดิ์วงศ์ (มสส.). (2555). **ชุมชนจัดการพนัน เรื่องยากที่ทำได้ ภายใต้ โครงการสื่อสารสาธารณะเพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน : โครงการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนสังคมปลอดพนัน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การจัดการศึกษาท้องถิ่น : โดยชุมชน เพื่อชุมชน และสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูป ระบบราชการ**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิมลรัตน์ วันเพ็ญ และคณะ. (2562). **การพัฒนาต้นแบบของระบบจัดการปัญหาเกมและพนันในชุมชนอย่างบูรณาการ ใน วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทยโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา**. ปีที่ 9, (ฉ.1), มกราคม-เมษายน 2562
- วศิน ปัญญาบุตรตระกูล และ สุพรรณิ เกื่อนกลาด. (2555). **โครงการพนันกับการแข่งเรือยาวประเพณี**. กรุงเทพฯ: รายงานวิจัย ศูนย์ศึกษาปัญหาพนัน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) .

- วิเศษ สุจินพรหม. (2557). **พนันพื้นบ้าน : การรื้อฟื้นของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2555). **วัฒนธรรมกับการพนัน**. (ออนไลน์). เข้าถึงข้อมูลได้ที่ <http://www.gamblingstudy-th.org>. สืบค้น 20 มกราคม 2563
- สดี ไส สร้างสรรค์ และนนท์ พลาวัน. (2555). **การศึกษาเรื่องสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย กรณีศึกษาการพนันในประเพณีบุญบั้งไฟ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- สดี ไส สร้างสรรค์ และนนท์ พลาวัน. (2557). **บ่อนคาลิโนช่องสะง่า-ช่องจรีอกเจียม อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย ผลให้วิถีพนันของชาวบ้านในพื้นที่ต่อเนื่องเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนารัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร
- สมพงษ์ จันทรชอนแก่น. (2560). **การพัฒนารูปแบบการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี**. กรณีศึกษา: อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ใน **วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น**. ปีที่ 24, (ฉ.3), กันยายน - ธันวาคม 2560
- สมศักดิ์ สายสงค์. (2563). **นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา. สัมภาษณ์**.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2546). **เศรษฐกิจการพนัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงพระอาทิตย์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี.
- สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **องค์ประกอบหลักของทุนทางสังคม**. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา คงคำ. (2561). **ทุนทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบ่อน้ำขุ่นหมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช** ใน **วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University**. ปีที่ 11, (ฉ.2), เดือนพฤษภาคม -

สิงหาคม 2561

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยะ พวงสมบัติ. (2550). **การพนันฟุตบอลของนักศึกษามหาวิทยาลัยของรัฐ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวิทย์ เรือเรือ. (2563). **กำนันตำบลตุม อำเภอสรีรังนะ จังหวัดศรีสะเกษ**. สัมภาษณ์

อเนก นาคะบุตร. (2545). **ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.

อภิชาติ ใจอารีย์. (2561). **กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชน ชุมชนหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ(สสส.)

_____. (2562). **การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชนชุมชนหนองโรง จังหวัดกาญจนบุรี ใน วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์**. ปีที่ 3, (ฉ.1), เดือนมกราคม – มิถุนายน 2562

องค์การบริหารส่วนตำบลตุม. (2563). **แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี**. ศรีสะเกษ: องค์การบริหารส่วนตำบลตุม.

องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา. (2563). **แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี**. ศรีสะเกษ: องค์การบริหารส่วนตำบลไพรพัฒนา.

อรัญญา มะตูม. (2563). **ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3**. สัมภาษณ์.

อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร และคณะ. (2562). **แนวทางการจัดการปัญหาการพนันในบุญงานศพโดยผู้สูงอายุและชุมชนพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2558). **มิติชุมชน วิธีคิดท้องถิ่นवादด้วยสิทธิ อำนาจและการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เอมอร แสงภูวา. (2559). **บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

Bain and Hicks. (1998). **Neighborhood Difference in Social Capital: a Compositional artifact or a contextual construct**.

Bourdieu, P. (1998). **Social Space and Symbolic Power in Sociological Theory**. Vol.7,

- (No. 1). Great Britain: Bocardo.
- Cambridge University. (2003). **Cambridge Advanced Learner's Dictionary**. Cambridge : Cambridge University .
- Coleman, J.S. (1990). **Social Capital in the Creation of Human Capital**. American Journal of Sociology, 94 (Supplement).
- Lin, Nan. (2000). **Social Capital : A theory of social structure and action**. Cambridge: Cambridge University.
- Norton. A. (1994). International Handbook of Local and Regional Government in **A Comparative Analysis of Advanced Democracies**. Birmingham: Elger.
- Putnam, D.R. (1993). **Making Democracy Work : civic tradition in modern Italy**. (Fifth printing). New Jersey: Princeton University.
- Sanders, Irwin T. (1958). **The Community : An Introduction to A Social System**. New York: The Ronald Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส
ตำแหน่งอาจารย์ ประจำวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง หน่วยงานมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อานนท์ ตั้งพิทักษ์ไกร
ตำแหน่งอาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หน่วยงานมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3. ดร.อนุพันธ์ ประจำ
ตำแหน่งรองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายกิจกรรมลงพื้นที่

ภาพถ่ายกิจกรรมลงพื้นที่

ภาพถ่ายกิจกรรมลงพื้นที่

กิจกรรมลงพื้นที่

กิจกรรมลงพื้นที่

กิจกรรมลงพื้นที่

กิจกรรมลงพื้นที่

ภาคผนวก ค
เครื่องมือการวิจัย

ใบยินยอมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ

ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ โครงการ วิธีการวิจัย รวมทั้งประเด็นที่จะทำการสอบถามโดยละเอียด และมีความเข้าใจดีแล้ว

ข้าพเจ้ามีอิสระในการเลือกตอบคำถามบางข้อ หรือไม่ตอบคำถามบางข้อ หรือขอหยุดการตอบแบบสอบถามเมื่อใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล โดยการยกเลิกการให้ข้อมูลนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆ หรือไม่สูญเสียสิทธิใดๆ ที่ประชาชนไทยพึงมีทั้งนั้น

ผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำไปใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น และจะเก็บไว้ในที่ที่ปลอดภัย ข้อมูลที่ถูกวิเคราะห์แล้วจะนำเสนอในภาพรวม โดยไม่มีการระบุข้อมูลใดๆ ที่จะทำให้สามารถระบุตัวผู้ให้ข้อมูลได้

ในกรณีจำเป็น ข้าพเจ้าสามารถติดต่อนักวิจัยหลัก นายศรณรงค์ ปล่องทอง นักวิชาการอิสระ เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ เลขที่ 177 หมู่ 5 ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โทรศัพท์ 081-9674103 ได้ตลอดเวลา

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว มีความเข้าใจทุกประการ และได้ลงนามใบยินยอมให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้เข้าร่วมโครงการ
(...../...../.....)

ลงนาม.....ผู้วิจัย

ลงนาม.....พยาน

ลงนาม.....พยาน

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน
CENTER FOR GAMBLING STUDIES

แบบสัมภาษณ์
แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน
ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน ในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหลักในพื้นที่ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ และตำบลตุม อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม (สถานศึกษา กลุ่ม องค์กร เครือข่าย) หน่วยงานในท้องถิ่นพื้นที่วิจัย ฯลฯ

2. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัว ตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน ประสบการณ์การเล่นพนัน สมาชิกในครอบครัวกับการเล่น การพนัน การถูกดำเนินคดี การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเล่นพนัน ความต้องการ/ความสนใจเลิกพนัน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทหรือสภาพปัญหาการเล่นพนันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มประชากรที่เล่นพนันในชุมชน เครือข่ายนักพนัน/กลุ่มธุรกิจ ประเภท/รูปแบบการเล่นพนันในชุมชน ปัจจัย/สาเหตุการเล่นพนัน ค่าใช้จ่ายในการเล่น ปัญหาและผลกระทบการเล่นพนัน (ด้านบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี) และอื่นๆ เป็นต้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มคนไม่นิยมเล่นพนัน (บุคคลตัวอย่าง) เจ้าภาพลดการพนัน กฎกติกาของชุมชน แผนงานหรือมาตรการในการควบคุมการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน ผู้นำ การบริหารจัดการ โครงสร้างบทบาทชุมชน ต้นทุนทรัพยากรชุมชน กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายเฝ้าระวังการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชน เป็นต้น

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ต้นทุนและมาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครอง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน แผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ/มาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันในระยะยาว ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นต้น

3. การให้ข้อมูลแบบสอบถามชุดนี้ คำตอบของท่านมีความสำคัญยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวนี้ มีความเที่ยงตรง และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง กรุณาตอบแบบสอบถามตามความจริง

4. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามทุกท่านถือเป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยนี้จะเสนอในภาพรวม

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ทำให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ..... อายุ.....ปี สถานภาพ.....(โปรดระบุ.....โสด/สมรส/หย่าร้าง/
หม้าย/แยกกันอยู่) ศาสนา..... การศึกษา..... อาชีพ.....
รายได้.....บาท/เดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

2. ตำแหน่ง/บทบาทในชุมชน.....

3. ประสบการณ์การเล่นพนัน (หากมีโปรดระบุประเภทการพนันที่ท่านเคยมีประสบการณ์ เช่น หว่ย/สลากริน
กิงแบ่งรัฐบาล/ไพ่/ไฮโลว์/สล็อต/การพนันออนไลน์ และอื่นๆ โปรดระบุ).....

4. ประสบการณ์เล่นการพนันกี่ปี..... ปี

5. ปัจจุบันยังเล่นการพนันประเภทใดบ้าง.....

6. สมาชิกในครอบครัวกับการเล่นการพนัน (หากมีโปรดระบุประเภทการพนันที่สมาชิกในครัวเรือนท่านมี
ประสบการณ์ เช่น หว่ย/สลากรินกิงแบ่งรัฐบาล/ไพ่/ไฮโลว์/สล็อต/การพนันออนไลน์ และอื่นๆ โปรด
ระบุ).....

7. เคยมีประสบการณ์ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการเล่นการพนันหรือไม่ โปรดระบุ.....

8. การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเล่นพนันจากแหล่งใด (เช่น เพื่อน/เครือข่ายนักเล่นพนัน/
อินเทอร์เน็ต อื่นๆ โปรดระบุ).....

9. ท่านมีความต้องการ/ความสนใจที่จะเลิกเล่นการพนันหรือไม่.....
เพราะอะไร.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทหรือสภาพปัญหาการเล่นพนันในชุมชน

1. กลุ่มประชากรที่เล่นพนันในชุมชนของท่านส่วนใหญ่คือคนกลุ่มใด.....

2. ในชุมชนท่านมีเครือข่ายนักพนัน/กลุ่มธุรกิจหรือไม่.....มีลักษณะเป็นอย่างไร.....

3. ประเภท/รูปแบบการเล่นพนันในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ส่วนใหญ่นิยมเล่นการพนันรูปแบบใด.....

4. อะไรคือปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้ท่านเล่นการพนัน.....

5. ค่าใช้จ่ายในการเล่นการพนันแต่ละครั้งโดยเฉลี่ย.....บาท ในแต่ละเดือนท่านเล่นพนันกี่ครั้ง.....
.....ครั้ง

6. ท่านประสบปัญหาและผลกระทบการเล่นพนันอย่างไรบ้าง

6.1 ด้านบุคคล.....

6.2 ครอบครัว.....

6.3 ชุมชน สังคม.....

6.4 เศรษฐกิจ.....

6.5 การเมือง.....

6.6 วัฒนธรรม ประเพณี.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและทุนทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่น

1. ในชุมชนท่านมีกลุ่มคนไม่นิยมเล่นพนัน (บุคคลตัวอย่าง).....
2. มีกิจกรรมหรือการดำเนินงานเกี่ยวกับเจ้าภาพงานบุญปลอดการพนัน.....
3. มีกฎกติกาของชุมชน แผนงานหรือมาตรการในการควบคุมการพนันในชุมชน.....
4. สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนปัญหาการพนัน.....
5. การบริหารจัดการ.....
6. โครงสร้างบทบาทชุมชน.....
7. ต้นทุนทรัพยากรชุมชน.....
8. มีกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายเฝ้าระวังการพนันในชุมชน สมาชิกในชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกชุมชนหรือไม่.....

ตอนที่ 4 แนวทางการสร้างความร่วมมือในมิติชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

1. มีต้นทุนและมาตรการชุมชน/สังคม มาตรการทางปกครองอย่างไรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน.....
2. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนัน.....
3. มีแผนงานพัฒนาชุมชนและกระบวนการ/มาตรการชุมชนเพื่อป้องกันแก้ไขการพนันในระยะยาวอย่างไร.....
4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

*****ขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์*****